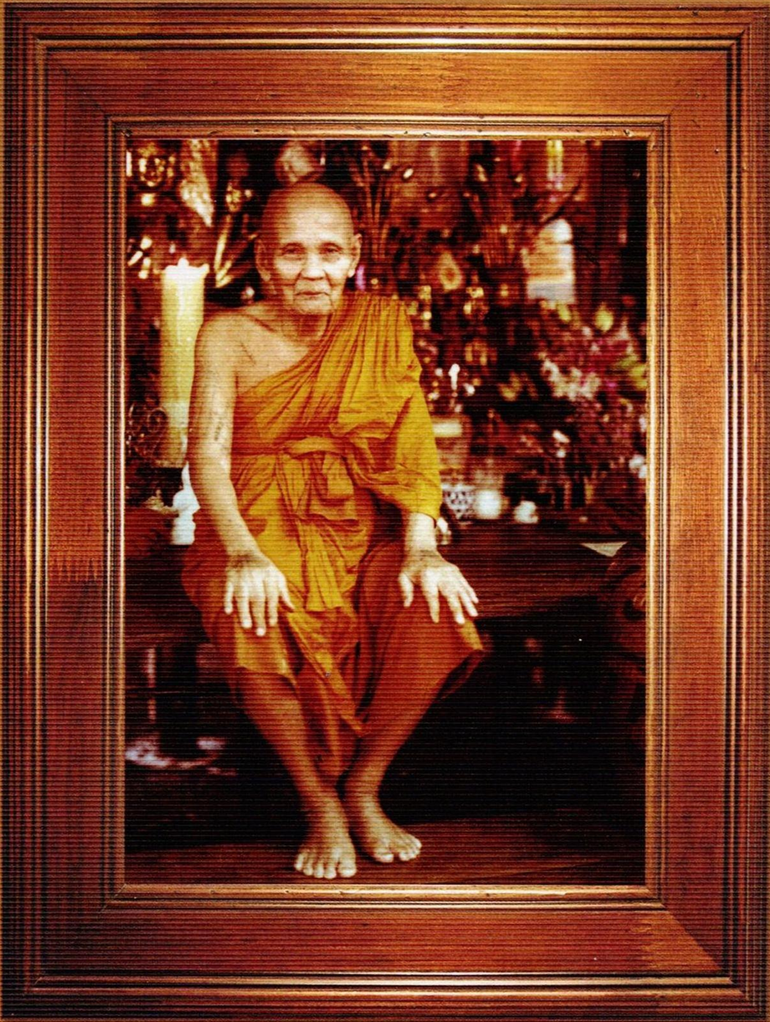
คิดถึงหลวงปู่
"พอ"

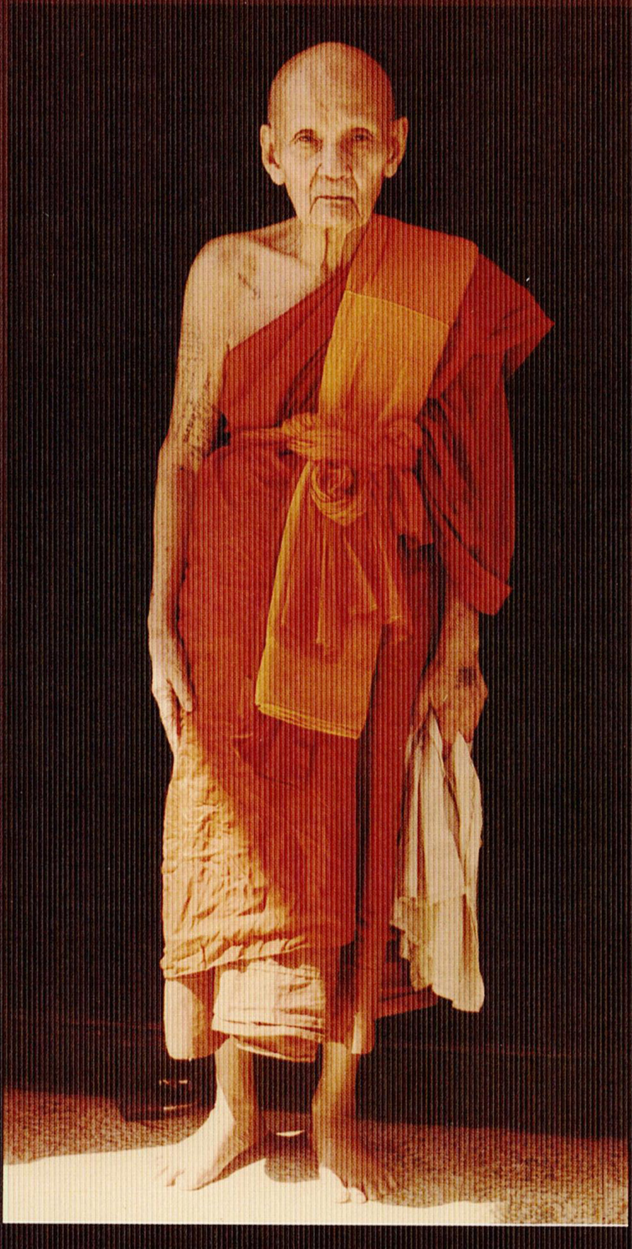
พระพรหมปัญโญ (ดู่)

คิดถึงหลวงปู่

"พอ"

คิดถึงหลวงปู่

"พอ"

คิดถึงหลวงปู่

คุณความดีของหนังสือเล่มนี้
ขอน้อมถวายแด่หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ ผู้เป็นหลักใจของข้าพเจ้า
ตลอดทั้งท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)
ท่านพระอาจารย์ชยสาโรภิกขุ และท่านอาจารย์เสถียร โพธินันทะ
ผู้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ซึ่งล้วนเป็นผู้มีภูมิธรรมและจริยาวัตรที่งดงาม

คิดถึงหลวงปู่

พิมพ์เผยแผ่เป็นธรรมทาน

ISBN 978-616-394-244-9
ผู้เขียน "พอ"

จัดพิมพ์โดย วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พิมพ์ครั้งที่ ๑	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๕๘	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๕๙	จำนวน	๘,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๑	จำนวน	๘,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๒	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๓	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๖	๕ ธันวาคม	พ.ศ. ๒๕๖๓	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๗	๕ ธันวาคม	พ.ศ. ๒๕๖๔	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๘	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๕	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๙	วิสาขบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๖	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐	อาสาฬหบูชา	พ.ศ. ๒๕๖๖	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม

เอื้อเฟื้อภาพ มาณพ เลิศอิทธิพร
ออกแบบ ปัทมา สุขสกุลชัย

พิมพ์ที่ บริษัท ไซเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป จำกัด
๙๕๙ ซอยสุทธิพร ถนนประชาสงเคราะห์ แขวงดินแดง
เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐ โทรศัพท์ ๐๒-๖๔๑-๙๑๓๕-๘
www.cyberprintgroup.com

คำนำ

ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ความประทับใจในหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คงอยู่ในความทรงจำอย่างยากจะเลือนหาย ยิ่งมีคนใหม่ๆ มาศรัทธาในองค์หลวงปู่มากขึ้นๆ ก็อดไม่ได้ที่อยากจะบอกเล่าเรื่องราวความเมตตาอันบริสุทธิ์ขององค์หลวงปู่ รวมทั้งภาพแห่งปฏิปทา และปฏิภาณในการสร้างแรงบันดาลใจและการสอนธรรม เพื่อที่จะให้พวกเราเกิดฉันทะอยากที่จะประพฤติปฏิบัติธรรมด้วยเห็นคุณค่าด้วยตัวของตัวเองว่า "ธรรม" นั้นจะเป็นที่พึ่งที่แท้จริง

ข้าพเจ้าเรียบเรียงหนังสือ **"คิดถึงหลวงปู่"** ด้วยประสงค์จะเผยแผ่เป็นธรรมทานแก่ผู้สนใจศึกษาเรื่องราวปฏิปทาของหลวงปู่ โดยได้สอดแทรกเรื่องราวความประทับใจ รวมทั้งคติแง่คิดที่ได้เรียนรู้จากหลวงปู่ตลอด ๗ ปี ที่ได้ไปสัมผัสท่าน

ข้าพเจ้าขออนุโมทนากับท่านที่มีส่วนสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ และขออานิสงส์แห่งธรรมทานจงเป็นปัจจัยให้ทุกๆ ท่านได้เจริญในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป ข้าพเจ้ากราบขอขมาหลวงปู่หากมีเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดที่อาจไม่ถูกต้องเหมาะควรด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ขอความศรัทธาอันกอปรด้วยปัญญา รวมทั้งประโยชน์ในทางฝึกฝนอบรมตนจงบังเกิดแก่ผู้อ่าน ผู้สนใจศึกษาและปฏิบัติธรรมทุกๆ ท่าน ด้วยเทอญ

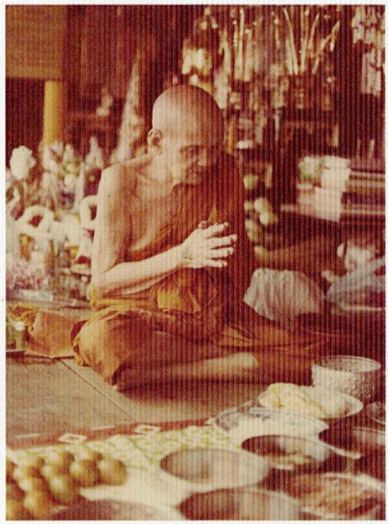
"พอ"

วิสาขบูชา ๒๕๕๘

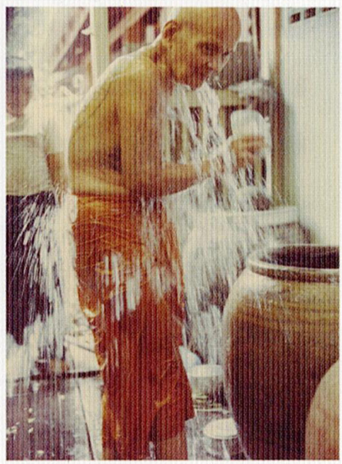
สารบัญ

คิดถึง...

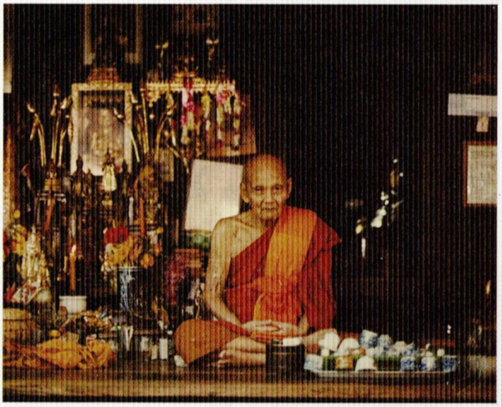

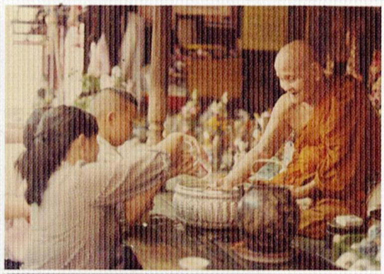

หลวงปู่ขณะหลับตาอธิษฐานถวายข้าวพระ
และพิจารณาอาหารก่อนฉัน

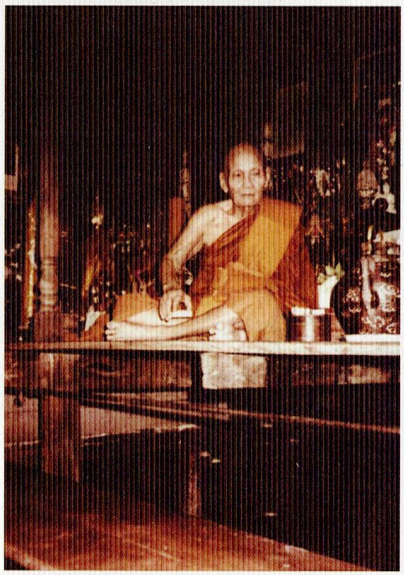
หลวงปู่ขณะสรงน้ำจากโอ่งน้ำ
หน้ากุฏิท่าน

เส้นแสงแปลกๆ ที่หลวงปู่อธิษฐานให้ปรากฏ
เพื่อคลายความสงสัยของพวกเรา

ม้ายาวสำหรับนั่งสนทนาธรรมกับหลวงปู่
ได้อย่างใกล้ชิด

หลวงปู่ผู้ให้ความสุขใจและความอิ่มใจแก่ญาติโยมอย่างมิรู้ลืม

“คิดถึงหลวงปู่”

แม้เวลาจะล่วงเลยมากว่า ๓๐ ปีแล้ว แต่ภาพหลวงปู่ในความทรงจำยังคงสร้างความอิ่มเอิบใจทุกครั้งที่ระลึกถึง ความประทับใจที่เกิดขึ้นตั้งแต่โอวาทแรกที่หลวงปู่ให้ไว้คือ *“อย่าเอาแต่กราบพระอรหันต์ข้างนอก จนลืมพระอรหันต์ที่บ้านคือพ่อแม่ของเราเอง”* และ *“พวกแกเป็นนักศึกษา ยังต้องแบมือขอเงินพ่อแม่อยู่ ทีหลังไม่ต้องเสียเงินซื้อดอกบัวมาถวายข้า แค่ตั้งจิตน้อมดอกบัวในสระข้างทางถวายพระพุทธเจ้าก็ใช้ได้แล้ว”*

จากบันไดทางขึ้นกุฏิหลวงปู่ จะพบทางเดินเป็นไม้กระดานทอดยาวผ่านหน้ากุฏิหลวงปู่ลึกเข้าไปถึงกุฏิด้านในรวมทั้งกุฏิที่จำหน่ายยาสมุนไพร ณ พื้นกระดานหน้ากุฏินี้ข้าพเจ้าเคยได้เห็นภาพของผู้มาทำบุญจำนวนมากนั่งพับเพียบเรียบร้อยและต่างก็ช่วยกันรักษาความสงบด้วยเคารพยำเกรงในองค์หลวงปู่ หลังจากหลวงปู่ฉันภัตตาหารเสร็จ ต่างก็จะพากันลำเลียงอาหารมาวางตลอดแนวยาว บรรดาศิษย์นั่งแยกเป็นสองแถวหันหน้าเข้าหากัน มีอาหารอยู่ตรงเบื้องหน้า ผู้ที่ติดตามช่วยเจ้านายถือปิ่นโตอาหารมาวัดก็มานั่งร่วมรับประทานอาหารกัน

ณ เบื้องหน้าหลวงปู่ ไม่มีเรื่องของชาติชั้นวรรณะใดๆ แถมยังเต็มไปด้วยบรรยากาศของการเอื้ออาทรส่งกับข้าวผลไม้ให้กันและกัน ในช่วงท้ายชีวิตของท่านมีผู้คนมากราบกันเป็นจำนวนมาก จับจองที่นั่งกันตั้งแต่หน้ากุฏิถอยมาจนถึงบันไดทางขึ้นกุฏิ ที่มาทีหลังก็ต้องกราบท่านตั้งแต่เมื่อพ้นหัวบันไดขึ้นมา แต่หลวงปู่ก็ยังให้กำลังใจด้วยการส่งสายตารับทราบการมาของทุกๆ คน

เมื่อแลดูหุ่นขี้ผึ้งที่หน้ากุฏิหลวงปู่ ก็ชวนให้ระลึกถึงท่านว่าเคยนั่งอยู่ ณ ที่ตรงนี้จริงๆ ท่านนั่งสงเคราะห์ญาติโยมและพวกเราให้คลายทุกข์และเบิกบานใจ มาทีไรก็ได้พบท่านทุกครั้งเพราะท่านไม่เคยรับกิจนิมนต์ออกไปข้างนอก แม้ในยามที่ท่านอาพาธ หากไม่หนักหนาท่านก็จะเอนหลังพักธาตุขันธ์อยู่ที่หน้ากุฏิ และพยายามลุกขึ้นมาปฏิสันถารกับญาติโยมที่มาพบด้วยเสมอ เพื่อมิให้ผิดหวังว่ามาแล้วไม่ได้พบท่าน แม้บางครั้งอาจไม่ได้สนทนาด้วยท่านยังอาพาธ แต่อย่างน้อยก็ได้เห็นท่านให้ชื่นใจ

แลเห็นม้านั่งที่หน้ากุฏิก็ชวนให้ระลึกถึงภาพที่พวกเราพากันไปนั่งหน้าสลอน เอาเท้าหย่อนลงไปที่ใต้ถุน พนมมือสนทนากับท่าน มีทั้งบรรยากาศของเสียงหัวเราะและความอาจหาญร่าเริงในธรรม ที่ม้านั่งนี้เองที่พวกเราถูกหลวงปู่พูดหยอกเอาจนต้องก้มหน้าเขินอายไม่กล้าสู้หน้าท่าน เพราะเหตุ

ว่าพวกเราบางคนปรารภกับหลวงปู่ในเชิงเข้าถึงธรรม บ้างก็ว่าเบื่อทางโลก บ้างก็ว่าอยากบวช ฯลฯ หลวงปู่พูดแทงใจพวกเราว่า *"พวกแกมันเบื่อไม่จริง พวกแกมันพวกเบื่อๆ อยากๆ"* แถมยังสำทับอีกว่า *"พวกแกน่ะ ได้ยินเสียงผู้หญิงเค้าจ๊ะๆ จ๋าๆ คะๆ ขาๆ หรือได้ยินเสียงสาวร้องว้ายทีเดียวก็เสร็จเขา"*

ที่ม้านั่งนี้ในช่วงค่ำพวกเรามักไม่กล้าหย่อนเท้าลงไป เพราะเป็นที่มืด มียุงชุมมาก แต่เหตุผลลึกไปกว่านั้นก็คือ หลวงปู่บอกว่าที่ใต้ถุนนั้นเต็มไปด้วยดวงจิตที่มารอขอส่วนบุญ ยิ่งเวลาที่หลวงปู่ให้พร มักได้ยินเสียงสุนัขพากันเห่าหอนระงมไปทั้งวัด ชวนให้ต้องนั่งชิดสนิทสามัคคีกันทั้งตัวและเท้า

มองลึกผ่านเข้าไปในกุฏิอันเป็นพื้นที่ส่วนตัวที่ท่านใช้จำวัด ก็ชวนให้ระลึกถึงความเมตตาซึ่งคงจะหาที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว เพราะหลวงปู่เมตตาให้ผู้ตั้งใจฝึกหัดภาวนาได้ใช้เป็นที่นั่งเจริญกรรมฐานในช่วงที่ยังไม่ได้ปรับปรุงหอสวดมนต์

แลเห็นโอ่งน้ำหน้ากุฏิ ก็ชวนให้ระลึกถึงภาพที่หลวงปู่มายืนสรงน้ำ ณ ที่ตรงนั้น ท่านแค่เอาขันตักน้ำมาสรง แล้วเอามือลูบตัวนิดหน่อย สบู่ท่านก็ไม่ได้ใช้ ยังนึกแปลกใจว่าทำไมเนื้อตัวท่านดูสะอาดสะอ้านและไม่มีกลิ่นตัว เมื่อท่านสรงน้ำเสร็จแล้วเดินออกไปก็จะมีโยมจำนวนหนึ่งที่มานั่งเฝ้าอยู่แถวนั้นกรูกันเข้าไปเอามือแตะๆ น้ำสรงที่เหลือตกค้างบนไม้กระดานและในถังน้ำที่ใช้รองน้ำสรงของหลวงปู่ เอาไปประพรมบน

ศีรษะตนเอง ข้าพเจ้าสารภาพว่าครั้งแรกที่เห็นมีผู้มารอเอาน้ำสรงหลวงปู่ก็แอบนึกในใจว่า *"ช่างไม่ให้เวลาส่วนตัวกับหลวงปู่บ้างเลย แถมยังเว่อร์จัง น้ำสรงหลวงปู่ที่ตกค้างบนไม้กระดานก็ยังอุตส่าห์พากันเอามาประพรมบนศีรษะตนเองอีก"* แต่หลังจากมากราบหลวงปู่บ่อยครั้งขึ้นจนเกิดศรัทธาและรู้สึกเคารพในองค์ท่านเพิ่มขึ้นอย่างมาก วันหนึ่ง ข้าพเจ้ามาถึงวัดในช่วงบ่ายแก่ๆ กว่าจะรู้ตัวอีกทีก็พบว่าตนเองได้ร่วมอยู่ในวงของชาวบ้านที่มารอเอามือแตะๆ น้ำสรงหลวงปู่บนไม้กระดานกับเขาด้วย

แลเห็นหอสวดมนต์ ก็ชวนให้ระลึกถึงเมื่อคราวที่พวกเราเคยได้อาศัยกางมุ้งนอนเวลามาพักค้างเพื่อปฏิบัติธรรม ตอนหัวค่ำได้สนทนากับหลวงปู่พอสมควร เมื่อท่านกลับเข้ากุฏิเพื่อทำกิจส่วนตัว พวกเราก็เข้ามานั่งภาวนาในมุ้งเพราะข้างนอกยุงชุม

กล่าวโดยรวม การไปปฏิบัติกับหลวงปู่ไม่มีพิธีรีตองใดๆ ไม่ต้องห่วงเรื่องเตรียมปัจจัยทำบุญนั่นนี่ เพราะท่านเน้นแต่ *"ไปทำงาน"* มาวัดแล้วก็ไม่ควรจับกลุ่มคุยกัน ต่างคนต่างไปหามุมสงบเพื่อเจริญกรรมฐาน เวลานั่งสนทนากับหลวงปู่เป็นช่วงเวลาที่อบอุ่นใจที่สุด และมักเพลินชนิดท่านไม่ไล่ก็ไม่ค่อยจะยอมกลับง่ายๆ สำหรับผู้ที่อาศัยรถโดยสารเข้าวัดอย่างพวกเรา พอใกล้ๆ ๕ โมงเย็นหลวงปู่จะเตือนว่า เดี๋ยวรถโดยสารหน้าวัดจะหมดแล้วนะ บางครั้งไม่เชื่อท่าน เลยได้มี

ประสบการณ์เดินเท้าจากวัดสะแกออกมาปากซอยระยะทางร่วม ๓ กม. สมัยนั้นแดดไม่จัดเหมือนทุกวันนี้ เดินเพลินๆ ไปเพียงครึ่งชั่วโมงเศษก็ถึงปากซอยแล้ว แลกกันกับเวลาที่ได้อยู่สนทนากับท่านนานขึ้น ก็นับว่าคุ้มค่า

ในบรรยากาศของการสนทนากับหลวงปู่นั้นจะมีธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งเป็นที่รู้กันว่า เมื่อมีคณะใหม่เข้ามา คณะเก่าที่มานั่งสนทนาพอควรแล้วจะเขยิบออก ซึ่งนอกจากเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มาใหม่เข้ามาสนทนากับหลวงปู่ได้โดยสะดวกแล้ว ในอีกด้านหนึ่งก็ถือเป็นการฝึกมิให้เป็นเจ้าข้าวเจ้าของหรือหวงครูบาอาจารย์อีกด้วย

การเป็นพระสงฆ์องค์เจ้านั้นแตกต่าง หรืออาจถึงขั้นตรงกันข้ามกับผู้มีหน้าที่การงานในทางโลกก็ว่าได้ ในทางโลกเมื่อแก่เฒ่าเกษียณอายุแล้วก็เป็นอันปลงวางภาระหน้าที่ต่างๆ แต่สำหรับผู้เป็นพระเถระ ยิ่งอายุมากก็ยิ่งมีภาระต้องปฏิสันถารกับญาติโยมมากขึ้น เป็นการสวนทางกับสังขาร ยิ่งหลวงปู่ชราภาพมากขึ้นก็ยิ่งมีกิจต้องสงเคราะห์และอบรมญาติโยมเพิ่มขึ้นจนสุขภาพของท่านร่วงโรยอย่างเห็นได้ชัด

นายแพทย์ที่ดูแลหลวงปู่ขอกั้นห้องกระจกติดเครื่องปรับอากาศให้ท่านสบายกาย แต่ท่านก็แทบไม่ได้เปิดเครื่องปรับอากาศเลย และด้วยความห่วงใย หลวงปู่โง่น โสรโย

วัดพระพุทธบาทเขารวก พระเถระจากจังหวัดพิจิตรที่เป็นสหายธรรมกับหลวงปู่ ได้สั่งทำป้ายประกาศว่าช่วงเวลาใดเข้ากราบนมัสการหลวงปู่ได้ ช่วงเวลาใดให้หลวงปู่พักผ่อน แต่ขึ้นป้ายได้ไม่กี่สัปดาห์ หลวงปู่ก็ให้เอาออกเพราะไม่ต้องการให้คนที่มาหาท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาจากที่ไกลๆ ต้องผิดหวังว่ามาถึงวัดสะแกแล้วแต่ไม่ได้พบท่าน ความทุกข์ที่คั่งค้างอยู่ในใจหรือปัญหาการปฏิบัติภาวนาก็จะไม่ได้รับการคลี่คลาย หลวงปู่สงเคราะห์ผู้คนจนวันสุดท้ายแห่งชีวิตท่านจริงๆ

เมื่อหลวงปู่ละสังขาร พวกเรากุลีกุจอช่วยกันตระเตรียมหนังสืองานศพท่าน รวมทั้งจัดหาดอกไม้จันทน์มาให้ทันวันงาน แม้จะระลึกอยู่ว่าในฐานะผู้ฝึกหัดภาวนาควรต้องยอมรับความจริงที่ว่า เราจะต้องพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักเป็นธรรมดา แต่พอถึงเวลาที่เขายกร่างหลวงปู่ขึ้นสู่เมรุเผา น้ำตาดันไหลจนนองหน้าอย่างห้ามไม่ได้ ใจเจ้าของบอกว่า บางสิ่งบางอย่างที่สำคัญยิ่งในชีวิต เป็นสิ่งที่เคยให้ความอบอุ่นใจตลอดมากำลังจะหายไปอย่างไม่มีวันกลับ

หลวงปู่ครับ ผมคิดถึงหลวงปู่มาก รอยยิ้มของหลวงปู่ น้ำเสียงที่เปี่ยมด้วยเมตตาของหลวงปู่ การปฏิสันถารด้วยธรรมของหลวงปู่ จะยังคงจารึกอยู่ในจิตใจของผมตลอดไป ขอหนังสือ **"คิดถึงหลวงปู่"** เป็นส่วนหนึ่งของการทดแทนคุณความดีของหลวงปู่ที่มิอาจประเมินค่าได้ ซึ่งแม้อาจเป็น

ส่วนน้อยนิด แต่เชื่อว่าจะมีคุณค่าอย่างมากต่อทุกดวงใจที่ยังแห้งแล้งและต้องการกำลังใจจากเรื่องราวปฏิปทา ตลอดจนแนวทางการฝึกฝนอบรมตนเองจากหลวงปู่ผ่านหนังสือเล่มน้อยนี้

๑

หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

หลวงปู่ดู่ถือกำเนิดในครอบครัวชาวนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับวันวิสาขบูชา ท่านกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่ยังเล็ก จึงเติบโตมาด้วยการอุปการะของคุณยายและโยมพี่สาว แม้จะเป็นเด็กกำพร้าแต่ท่านก็มิได้ทำตัวเป็นผู้อาภัพ ท่านขวนขวายศึกษาเล่าเรียน และมีความตั้งใจที่จะบวชอุทิศให้แก่บุพการีทั้งสองของท่าน จนกระทั่งเมื่ออายุครบบวช ท่านได้เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบท ณ วัดสะแก อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับฉายาว่า **"พฺรหฺมปญฺโญ"** ท่านศึกษาเล่าเรียนจากวัดประดู่ทรงธรรมเป็นหลัก และมีโอกาสออกเดินธุดงค์ไปในป่าเขาแถบภาคกลางและภาคตะวันตก ซึ่งในสมัยนั้นยังเต็มไปด้วยสภาพที่เป็นป่า จากนั้นท่านจึงได้กลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดสะแกตลอดมา

หลวงปู่มีรูปร่างสูงใหญ่อย่างคนไทยโบราณ มีผิวพรรณวรรณะผ่องใส ท่านได้กลายมาเป็นพระผู้จุดประทีปในดวงใจให้กับใครหลายๆ คน ทั้งๆ ที่ท่านเป็นเพียงพระในชนบทซึ่งแทบจะไม่เคยออกไปนอกวัด ท่านมีความเรียบง่ายสันโดษ

ท่านไม่รับตำแหน่งเจ้าอาวาสแม้จะมีอาวุโสสูงสุด เพื่อจะได้ให้เวลาอย่างเต็มที่กับการสงเคราะห์ญาติโยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สนใจปฏิบัติภาวนา

หลวงปู่ให้การปฏิสันถารกับญาติโยมเสมอหน้ากันหมด ไม่ว่าจนหรือรวย ไม่ว่าคนกรุงหรือชาวบ้าน ท่านจะสอนให้เหมาะกับอุปนิสัยและสติปัญญาความพร้อมรับธรรม มีตัวอย่างที่ข้าพเจ้าเคยบันทึกไว้ในหนังสือ "พระผู้จุดประทีปในดวงใจ" หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ คือ การสอนธรรมแก่นักเลงเหล้าและชาวบ้านผู้มีอาชีพหาปลา

กับนักเลงเหล้า เขาบอกหลวงปู่ว่า *"จะให้ผมสมาทานศีลและปฏิบัติได้ยังไง ก็ผมยังกินเหล้าเมายาอยู่นี่ครับ"* หลวงปู่สอนและให้กำลังใจเขาว่า *"แกจะกินก็กินไปสิ แต่ให้แกปฏิบัติ (สมาธิภาวนา) ให้ข้าวันละ ๕ นาทีก็พอ"* จากนั้น ธรรมก็ค่อยๆ เป็นไป ความสงบที่ได้สัมผัส ทำให้เขาเริ่มเห็นคุณค่าของการปฏิบัติด้วยตนเอง กระทั่งลืมกินเหล้า และเลิกเหล้าได้ในที่สุด ใครจะรู้ว่ากาลต่อมา จากนักเลงเหล้าได้กลายมาเป็นภิกษุผู้บวชอุทิศแด่หลวงปู่

กับชาวบ้านหาปลา หลวงปู่ให้เขาสมาทานศีล ๕ เขาตะขิดตะขวงใจ กราบเรียนท่านว่า *"ผมไม่กล้าสมาทานศีล ๕ เพราะรู้ว่าประเดี๋ยวก็ต้องไปจับปลาจับกุ้ง มันเป็นอาชีพของผมครับ"* หลวงปู่พูดให้เขาพิจารณาว่า *"แกจะรู้เหรอว่าแกจะตาย*

เมื่อไหร่ ไม่แน่ว่าแกเดินออกไปจากกุฏิข้าแล้ว อาจถูกงูกัดตายเสียกลางทางก่อนไปจับปลาจับกุ้งก็ได้ เพราะฉะนั้น ในเมื่อตอนนี้แกยังไม่ได้ทำบาปกรรมอะไร ยังไงๆ ก็ให้มีศีลไว้ก่อน ถึงศีลจะขาดก็ยังดีกว่าไม่มีศีลเลย"

หลวงปู่ท่านอดทนอย่างยิ่งในการสงเคราะห์ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศ ตั้งแต่เช้าจรดค่ำ เป็นเวลาต่อเนื่องหลายสิบปี ไม่เว้นแม้ในยามที่อาพาธ ท่านนั่งอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ญาติโยมบนไม้กระดานแข็งๆ ที่หน้ากุฏิของท่านทุกวันด้วยความเมตตาอันยิ่ง และด้วยเหตุที่ท่านไม่รับกิจนิมนต์ใดๆ ผู้ที่ตั้งใจไปกราบนมัสการท่านที่วัดย่อมไม่ผิดหวังว่าไปแล้วจะไม่ได้พบท่าน

หลวงปู่เป็นพระภิกษุผู้มีความมักน้อย ไม่นิยมการเรี่ยไรและก่อสร้างใดๆ เว้นแต่สิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โรงเรียน ถนน สะพาน ฯลฯ ปัจจัยที่มีคนทำบุญท่านก็ให้ลูกศิษย์รวบรวมถวายเจ้าอาวาสทุกวัน ท่านเมตตาอธิษฐานจิตในวัตถุมงคลด้วยเหตุผลว่า *"ติดวัตถุมงคล ก็ยังดีกว่าจะให้ไปติดวัตถุอัปมงคล"* แต่ท่านก็ไม่ให้หยุดหรือพอใจอยู่เพียงวัตถุมงคลภายนอก ท่านให้ต่อยอดความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นด้วยการสอนให้พวกเราตามหา "พระเก่าพระแท้" ในตัวให้พบ นั่นก็คือใจของเราเอง หากแต่เป็นใจที่อบรมด้วยศีล สมาธิและปัญญา จนได้ชื่อว่า "มีตน (ใจ) ที่ฝึกดีแล้วเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง" ซึ่งจะเป็นสรณะที่พึ่งที่ปลอดภัยที่สุด

ในช่วงปลายปี ๒๕๓๒ หลวงปู่พูดเปรยๆ บ่อยครั้งว่า *"ข้าจะไปแล้วนะ"* กระทั่งถึงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๓๓ ตอนค่ำ หลวงปู่ได้กล่าวกับลูกศิษย์ที่มากราบนมัสการท่านว่า *"ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดในร่างกายข้าที่ไม่เจ็บปวดเลย ถ้าเป็นคนอื่นคงเข้าห้องไอซียูไปนานแล้ว"* ท่านยังกล่าวเตือนอีกว่า *"ถึงอย่างไรก็ขออย่าได้ทิ้งการปฏิบัติ นักปฏิบัติก็เหมือนนักมวย ขึ้นเวทีแล้วต้องชก อย่ามัวแต่ตั้งท่าเงอะๆ งะๆ"* พร้อมกับพูดอีกว่า *"ข้าจะไปแล้วนะ"*

แม้ท่านอาพาธหนักใกล้จะละสังขาร ท่านก็ยังสอนด้วยการทำให้ดูเป็นครั้งสุดท้ายว่าถึงแม้กายจะป่วย ใจก็ไม่จำเป็นต้องป่วยตามกายไปด้วย จิตที่ฝึกดีแล้ว ทุกขเวทนาย่อมไม่อาจยังจิตให้เศร้าหมองได้ หลวงปู่ดู่ได้ละสังขารเมื่อตอนใกล้รุ่งของวันพุธที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ สิริอายุได้ ๘๕ ปี ๘ เดือน อายุพรรษา ๖๕ พรรษา

บัดนี้ แม้กายสังขารของหลวงปู่จะมิได้อยู่ให้ลูกศิษย์ได้ชื่นชมบารมี มิได้อยู่ให้ลูกศิษย์ได้ซักถามปัญหา หรือปรับทุกข์ให้ฟังดังก่อน แต่กระแสแห่งความเมตตาของหลวงปู่ยังคงสร้างความอบอุ่นใจให้เกิดแก่ศิษย์ทั้งหลายไม่ว่าเก่าหรือใหม่ ผู้ปฏิบัติทั้งหลายย่อมสัมผัสได้ด้วยตนเองว่า พวกเรายังคงอยู่ในสายตาและการสงเคราะห์จากหลวงปู่อยู่เสมอ

"ถ้าไม่เอา (ปฏิบัติภาวนา)
เป็นเถ้าเสียดีกว่า"

๒

ปฏิปทาของหลวงปู่

หลวงปู่เป็นแบบอย่างของความสันโดษ ท่านแทบมิได้เปลี่ยนสบงจีวรรวมทั้งของใช้ต่างๆ เลย บรรดาสิ่งของที่ใครๆ นำมาถวาย ท่านก็จะส่งต่อให้เป็นสมบัติสงฆ์ส่วนรวม หลวงปู่สอนมากเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ ท่านไม่ให้ขวนขวายกราบพระนอกบ้านจนลืมพระในบ้านคือพ่อแม่ของตัวเอง

หลวงปู่ไม่เคยเทศน์ยาวๆ ชนิดเป็นกัณฑ์เทศน์ มีเพียงการปรารภธรรมโดยให้ข้อคิดคติธรรมสั้นๆ ที่สื่อด้วยภาษาชาวบ้านซึ่งเข้าใจง่าย แต่ไม่หลุดจากหลักพระไตรสิกขาของพระพุทธองค์ การอบรมสั่งสอนของท่าน ท่านมุ่งประโยชน์ของผู้ฟังโดยปราศจากการมุ่งหวังชื่อเสียงหรือลาภสักการะแต่อย่างใดทั้งสิ้น ท่านปฏิเสธหนังสือนิตยสารทุกประเภทที่มาขอสัมภาษณ์หรือมาขอถ่ายรูปท่านไปเผยแพร่

ท่านสอนผ่านทางคำพูดและการทำให้ดู ไม่ว่าเรื่องความเคารพในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม และในครูบาอาจารย์อย่างจริงใจและบริสุทธิ์ใจ รวมทั้งการเป็นอยู่ การวางตัวอย่างเหมาะสมในท่ามกลางสถานการณ์หรือสิ่งกระทบต่างๆ อย่างผู้มีธรรม

หลวงปู่สอนเน้นหนักในการปฏิบัติตามแบบของพระพุทธเจ้า ด้วยหลักแห่ง ศีล สมาธิและปัญญา ท่านไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่แหวกแนวหรือหนทางปฏิบัติที่เชื่อว่าเป็นทางลัดอื่นใดอย่างที่โลกนิยมแสวงหา ตรงกันข้าม ท่านแสดงออกให้เห็นอย่างเสมอต้นเสมอปลายในความซื่อตรงต่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

หลวงปู่สอนให้ปฏิบัติเพื่อให้เราสามารถพึ่งตนเอง ท่านไม่ให้ยึดติดตัวครูอาจารย์ ในทางกลับกัน ท่านก็แสดงให้เห็นด้วยเช่นกันว่าแม้ตัวท่านก็ไม่ยึดติดในตัวศิษย์เช่นกัน หากประพฤติไม่ถูกต้องเหมาะควร ท่านก็พร้อมจะกล่าวติติงและไม่ตามใจศิษย์ ท่านให้ความเมตตาสงเคราะห์ทุกคนอย่างถ้วนหน้า ยิ่งเป็นผู้ยากไร้ ผู้กตัญญูต่อบุพการี หรือผู้ใฝ่ใจในการปฏิบัติธรรม ท่านก็จะยิ่งเมตตาเป็นพิเศษ

หลวงปู่ไม่สรรเสริญการปฏิบัติแบบไฟไหม้ฟาง เวลาจิตฟูก็ขยันปฏิบัติ เวลาขี้เกียจก็ละทิ้งการปฏิบัติไปเลย หลวงปู่สรรเสริญผู้ที่ปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอด้วยความไม่ประมาท ท่านให้ระลึกและพิจารณาถึงความแก่ ความเจ็บ และความตายอยู่เนืองๆ

หลวงปู่เป็นพระที่อ่อนน้อมถ่อมตนมาก ท่านมักพูดให้ศิษย์ฟังว่า *"ข้าก็ยังเละๆ เทะๆ อยู่"* ซึ่งหากลูกศิษย์น้อมเข้ามาพิจารณาตนก็ย่อมทราบว่าท่านกำลังสอนพวกเราว่าอย่าได้

ลำพองใจว่าเราดีแล้ว เพราะสภาวธรรมทุกขั้นนั้นมีทั้งหยาบ กลาง และละเอียด ซึ่งในแต่ละขั้นก็จะมีหยาบ กลาง ละเอียดซ้อนอยู่อีก สิ่งที่เข้าใจว่าถูกต้องในตอนนี้อาจจะเป็นสิ่งที่ขวางการปฏิบัติในชั้นละเอียดขึ้นไปก็เป็นได้ และแม้จะเป็นธรรมของจริง แต่เมื่อมาอยู่ที่ตัวเราซึ่งยังเป็นของปลอม ธรรมนั้นก็พลอยเป็นของปลอมไปด้วย ไม่ควรเที่ยวพูดอวดผลการปฏิบัติของตนเองให้ใครๆ ฟัง

หลวงปู่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยและระมัดระวังในเรื่องการอวดอุตริมนุสธรรม ไม่ว่าจะเป็นการรู้การเห็นภายในหรือการรู้วาระจิต คุณธรรมเหล่านี้ ลูกศิษย์ต้องสังเกตเอาเองเพราะท่านจะใช้อย่างแนบเนียนมาก คือท่านจะไม่แสดงออกอย่างเปิดเผยว่าท่านมีสิ่งเหล่านี้ หากไม่สังเกตก็จะไม่ทราบการรู้วาระจิตหรือญาณหยั่งรู้ต่างๆ ท่านมิได้มุ่งที่ตัวท่าน คือมิได้มุ่งประกาศให้ใครๆ มารับทราบว่าท่านมีคุณวิเศษเหล่านี้ หากแต่ท่านมุ่งเอาประโยชน์ที่ตัวศิษย์เป็นสำคัญ เช่น เพื่อการพอกพูนศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ศรัทธาต่อการปฏิบัติ รวมทั้งเพิ่มความสำรวมระวังจิตให้มากขึ้น ท่านมิได้ใช้ไปในทางให้เห่อเหิมหรือหลงจมจ่อมในเรื่องปาฏิหาริย์แต่อย่างใดเลย จึงเป็นปาฏิหาริย์ที่มาสนับสนุนธรรม มิใช่ปาฏิหาริย์ที่มาเพิ่มความหลง

หลวงปู่เน้นให้พวกเราหมั่นฝึกฝนอบรมตน ท่านว่า *"พุทธัง ธัมมัง สังฆัง นี้แหละ ของวิเศษในตัวเรา" "ของดีอยู่ที่ตัวเรา ของไม่ดีก็อยู่ที่ตัวเรา ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต"* และ *"ภาวนาให้ได้ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน"* หลวงปู่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญา แม้ก่อนละสังขารท่านก็ยังได้กล่าวเตือนสติว่า *"ขออย่าได้ทิ้งการปฏิบัติ"*

“อย่าให้เลยครูบาอาจารย์
อย่าให้เลยพระพุทธเจ้า”

๓

ความกตัญญูของหลวงปู่

ด้วยความที่หลวงปู่ท่านกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่ยังเล็กเพียงแค่ ๔ ขวบ แม้ท่านจะมิอาจจดจำใบหน้าของผู้เป็นบุพการี แต่ความผูกพันนั้นมีอยู่เต็มหัวใจ ท่านได้ตั้งความปรารถนาที่จะบวชทดแทนพระคุณทั้งบิดามารดา รวมทั้งคุณยายและพี่สาว (นางสุ่ม พึ่งกุศล) ที่เลี้ยงดูท่านมา กระทั่งเมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ท่านจึงได้เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบท

ในคืนแรกภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์นั้นเอง ก่อนรุ่งอรุณ ท่านได้ฝันเห็นหญิงวัยกลางคนผู้หนึ่งมายืนยิ้มอยู่ที่ปลายเตียง แล้วก็หายไป พอตื่นเช้าขึ้นมา ท่านได้เล่าความฝันพร้อมทั้งบรรยายลักษณะหญิงที่ท่านเห็นให้ญาติฟัง ญาติของท่านฟังแล้วสรุปว่า “นั่นคือโยมแม่ของท่านเอง” หลวงปู่ได้ยินอย่างนั้นแล้วก็ปลาบปลื้มจนน้ำตาคลอเบ้า ...ความตั้งใจที่จะบวชอุทิศให้แก่บุพการีได้สำเร็จประโยชน์สมความปรารถนาของท่านแล้ว

ในบรรดาผู้มีพระคุณของท่านนั้น นอกจากพ่อ แม่ ยาย และพี่สาวแล้ว ยังมีคุณป้าเพื่อนบ้าน ผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อข้าวปลาอาหารแก่ท่านเสมอๆ ในสมัยที่ท่านยังเป็นเด็กเล็ก สมัยนั้น

เวลาท่านเดินผ่านบ้านของคุณป้าท่านนี้คราใด คุณป้าก็มักเรียกให้ไปรับประทานอาหารที่ได้จัดเตรียมไว้ ด้วยทราบดีว่าเด็กชายดู่เป็นผู้กำพร้าพ่อแม่ แถมยังเคยถูกพ่อแม่ของเพื่อนเด็กบางคนไม่ให้ลูกของตนคบค้าด้วย จนทำให้เด็กชายดู่มักชอบที่จะปลีกตัวไปนั่งใต้ต้นไม้และเลี้ยงควายอยู่ตามลำพัง

ความเมตตาของคุณป้าท่านนี้เป็นสิ่งที่ประทับอยู่ในใจหลวงปู่เสมอ หลังจากที่หลวงปู่ได้อุปสมบทแล้ว ท่านปรารถนาจะสงเคราะห์คุณป้าท่านนี้ แต่ด้วยความที่เธอถึงแก่กรรมไปเสียก่อน ท่านจึงทดแทนบุญคุณด้วยการไปปลูกศรัทธาให้กับลูกหลานของคุณป้าให้รู้จักทาน ศีล ภาวนา อันเป็นแก่นสารของชีวิต ซึ่งหากคุณป้าได้ทราบก็ย่อมจะปลาบปลื้มใจและได้รับอานิสงส์จากการทำความดีของผู้เป็นลูกหลานของเธอโดยตรง

ความกตัญญูของหลวงปู่ ได้ถูกถ่ายทอดเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของบรรดาลูกศิษย์ทั้งหลาย หลวงปู่สอนให้ลูกศิษย์มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์รวมทั้งต่อพระไตรสิกขา (คือศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์) ดังที่ท่านพาให้กราบพระ ๖ ครั้ง (พุทธังวันทามิ ธัมมังวันทามิ สังฆังวันทามิ อุปัชฌาอาจาริยคุณังวันทามิ มาตาปิตุคุณังวันทามิ พระไตรสิกขาคุณังวันทามิ) ท่านเตือนว่า *"อย่าให้เลยครูบาอาจารย์ อย่าให้เลยพระพุทธเจ้า"* ไม่ว่าเราจะปฏิบัติดีปฏิบัติก้าวหน้าอย่างไร ก็ไม่ควรสำคัญตนจนขาดความเคารพ หรือขาดความเอื้อเฟื้อต่อครูบาอาจารย์ ต่อพระพุทธเจ้า

และต่อพระธรรมวินัย

หากแม้นว่าความกตัญญูอันเป็นคุณธรรมพื้นฐานยังบกพร่อง ก็มิต้องกล่าวถึงคุณธรรมเบื้องสูง ความกตัญญูเป็นความงดงามและยิ่งใหญ่ เป็นพื้นฐานที่สำคัญแห่งความเป็นมนุษย์ ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี บุคคลผู้มีความกตัญญูย่อมประสบความสุข ความเจริญ และความร่มเย็นในชีวิต

๔
ใช้สอยด้วยปัญญา

อาจมีผู้สงสัยว่า เมื่อครูบาอาจารย์ท่านฝึกฝนอบรมตนกระทั่งได้บรรลุธรรมแล้ว ทำไมท่านยังต้องรักษาข้อวัตรต่างๆ อยู่ คำตอบก็คือ **"การเป็นแบบอย่าง"** หลวงปู่ประพฤติเป็นแบบอย่างหลายประการ เรียกได้ว่าท่านสอนด้วยการทำให้ดู ไม่ว่าเรื่องการขบฉันหรือการเป็นอยู่

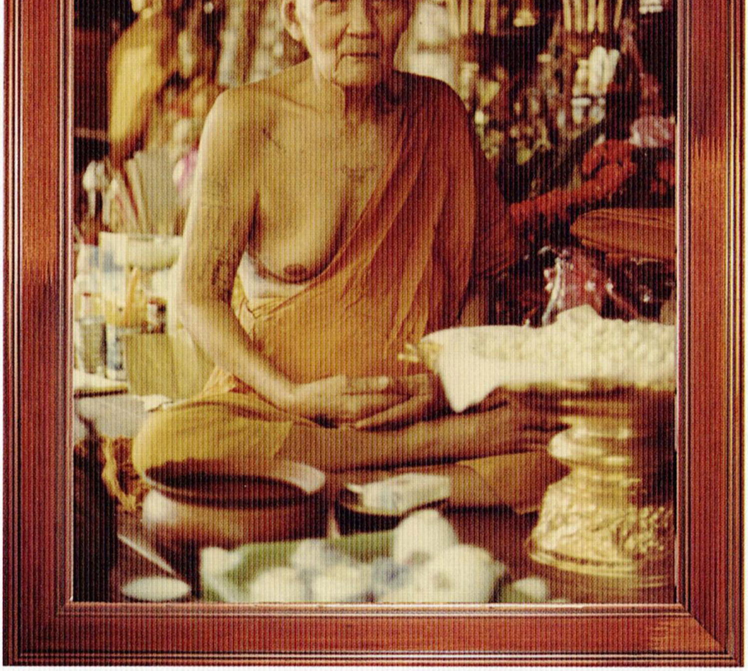
หลวงปู่ไม่เคยเอ่ยขอให้โยมทำกับข้าวชนิดนั้นชนิดนี้ไปถวายท่าน เวลาที่หลวงปู่จะฉันภัตตาหาร ท่านจะใช้ช้อนคนและคลุกเคล้าอาหารคาวหวานเข้าด้วยกัน เพื่อจะสอนว่าอย่ารับประทานอาหารเพื่อความเอร็ดอร่อย หรือเพื่อบำรุงบำเรอร่างกายนี้ หากแต่รับประทานอาหารเพื่อบรรเทาความหิวและรักษาธาตุขันธ์เพื่อให้มีเรี่ยวแรงไปประพฤติธรรม ท่านสอนให้ทานอาหารด้วยปัญญา มิใช่ด้วยตัณหา

หลวงปู่จะใช้จีวรและบริขารต่างๆ อย่างคุ้มค่าที่สุด ท่านไม่เปลี่ยนจีวรหรือของใช้ตราบเท่าที่สิ่งนั้นยังใช้งานได้ ถึงแม้ว่าโยมจะถวายของใหม่ ท่านก็รับไว้เพื่อให้โยมได้บุญและความอิ่มใจ แต่การพิจารณาใช้สอยนั้นเป็นเรื่องของท่าน ส่วนที่เกิน

ความจำเป็น ท่านก็เอาไปทำบุญโดยการบริจาคต่อ หากพิจารณาในฝั่งโยม จะเห็นว่าโยมทั้งหลายมักเป็นนักสะสม สะสมไปเสียทุกอย่าง ทั้งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รองเท้า กระเป๋า ฯลฯ ซื้อหามาจนไม่มีที่เก็บ บ้างซื้อมาเก็บจนลืมก็มี อย่างนี้เรียกว่าสวนทางกับปฏิปทาของการใช้สอยให้เป็นหรือใช้สอยด้วยปัญญา

เรื่องเสนาสนะ หลวงปู่ใช้สอยตามที่ทางวัดจัดให้ ท่านไม่เคยเรียกร้องกุฏิใหญ่โต ที่จำวัดของท่านก็แคบแสนแคบ แถมยังอนุญาตให้ศิษย์เข้าไปนั่งทำกรรมฐานอีก เพราะสมัยก่อนไม่มีหอสวดมนต์ให้ได้ใช้เป็นสถานที่นั่งสมาธิภาวนาอย่างในปัจจุบัน

ทั้งหมดนี้เป็นการสอนด้วยการทำให้ดูเพื่อให้ลูกศิษย์มีความสันโดษในปัจจัยสี่ รู้จักพิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ด้วยปัญญา มิใช่มุ่งเอาแต่สนองความอยาก เพื่อที่จะเอาเวลาไปปรารภความเพียร ฝึกหัดดัดกาย วาจา ใจ ยิ่งๆ ขึ้นไป

“สวดมนต์เป็นยาทา
ภาวนาเป็นยากิน”

๕

ไม่ตามใจศิษย์

การไปหาครูบาอาจารย์ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ควรถามตัวเองว่าเราจะไปหาท่านทำไม เราจะไปเพื่อแสวงหาเนื้อนาบุญ ไปเพื่อให้ท่านช่วยชี้แนะขัดเกลา ไปเพื่อปรับทุกข์กับท่าน ไปเพื่อสังสรรค์กับหมู่คณะหรือมีกิจกรรมทำแก้เหงา หรือไปเพื่อหาพระที่ใจดี ไม่ดุด่าว่ากล่าว ตามใจเราทุกอย่าง ไปแล้วสบายใจ

สำหรับหลวงปู่แล้ว ท่านไม่ใช่พระที่ตามใจศิษย์ นอกจากการให้อุบายและกำลังใจในการปฏิบัติธรรมแล้ว ท่านยังพร้อมจะดุ พร้อมจะติติงและชี้แนะ

ผู้ที่ไปกราบนมัสการท่านเสมอๆ จะทราบชัดว่าท่านไม่ใช่ครูอาจารย์ที่มุ่งหวังที่จะมีสานุศิษย์มากๆ ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลที่ท่านจะคอยตามใจหรือพูดเอาใจศิษย์ หากแต่ท่านจะติติงเพื่อให้ศิษย์เกิดการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง อาทิ

ท่านจะติติง หากเราปฏิบัติธรรมอย่างไม่รู้กาลเทศะ เช่น ไปนั่งหลับตาทำภาวนาในที่สาธารณะ หรือในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมจนกลายเป็นต้นบาปแก่ผู้ที่พบเห็นที่อาจนึกปรามาส

ท่านจะติติงรุนแรง หากเราประพฤติผิดศีล เช่น กรณีที่ท่านไล่มัคทายกออกจากวัดเพราะเหตุที่ขโมยทรัพย์สินของคนที่มาทำบุญที่วัด

ท่านจะติติงหรือส่งสายตาดุ หากแลเห็นพวกเราไม่สำรวมขณะรับประทานอาหาร เอาแต่พูดคุยกัน

ท่านจะติติง หากเราเที่ยวหากราบครูบาอาจารย์และเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติไปเรื่อยๆ จนเป็นการสร้างนิสัยจับจดไม่เอาจริงเอาจัง เหมือนขุดย้ายที่ปลูกต้นไม้ไปเรื่อยๆ จนอาจทำให้ต้นไม้เฉาตายในที่สุด

ท่านจะติติง หากพวกเราเที่ยวพูดเล่าอวดผลการปฏิบัติหรือการรู้เห็นภายในให้คนอื่นฟัง ท่านอุปมาเหมือนเราเที่ยวเปิดฝาหม้อแกงจนทำให้แกงหมดความหอม

ท่านจะติติง หากใครเอาแต่สวดมนต์จนละเลยการทำสมาธิภาวนา ดังที่ท่านพูดว่า *"สวดมนต์เป็นยาทา ภาวนาเป็นยากิน สวดมนต์แต่น้อย (ปฏิบัติสมาธิ) ภาวนาให้มากๆ"*

ท่านจะติติง หากเห็นศิษย์ไปเที่ยวเช่าบูชาวัตถุมงคลจำนวนมากๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุมงคลที่ท่านอธิษฐานจิตให้ หรือวัตถุมงคลจากที่อื่นใดก็ตาม ท่านว่า *"พระของข้า องค์เดียวก็พอ ปฏิบัติให้มันจริง"*

ท่านจะติติง หากเราไม่ระมัดระวังเรื่อง "ของสงฆ์" ไม่ว่าจะเป็นการเอาของสงฆ์ไปใช้ส่วนตัว หรือการทำของสงฆ์ให้เสียหาย แม้ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ ท่านเกรงว่าโยมอุปัฏฐากจะงัดประตู (อันเป็นสมบัติของสงฆ์) เพื่อเข้าไปดูท่านข้างใน ท่านจึงบอกให้รู้ช่องลับที่จะสามารถเปิดประตูเข้าไปได้โดยไม่ต้องทำให้ประตูกุฏิอันเป็นของสงฆ์ต้องเสียหาย

ท่านจะติติง หากเรามัวบรรจงกราบพระแต่ไปขวางทางผู้อื่น ท่านสอนให้เรารู้กาลเทศะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่คนมารอคิวประเคนภัตตาหารหลวงปู่ ซึ่งบางทีมีคนมาคุกเข่าเข้าคิวกันหลายสิบคน เมื่อประเคนอาหารแล้ว หากปรารถนาที่จะกราบ ก็ควรถอยออกไปกราบในที่ที่ไม่บังหรือขวางทางใครๆ จึงจะเหมาะควร

สุดท้าย ท่านจะติติงพวกเราที่อยู่ด้วยความประมาท ลืมแก่ ลืมเจ็บ ลืมตาย ลืมพิจารณาความไม่เที่ยงของสังขารทั้งหลาย เพราะท่านเตือนว่า *"เวลาเหลืออีกไม่มากแล้ว ให้รีบพากันปฏิบัติ"*

๖
ความสันโดษของหลวงปู่

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า ในขณะที่มีผู้คนมาถวายปัจจัยสังฆทานแก่หลวงปู่จำนวนนับหมื่นบาทในแต่ละวัน (สมัยเมื่อทองคำราคาบาทละ ๔ พันบาท) พอถึงตอนเย็น ท่านก็จะให้ลูกศิษย์รวบรวมไปถวายเจ้าอาวาสทั้งหมด ไม่เก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัวเลย

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า ยามบ่ายๆ ที่ปลอดผู้คน หลวงปู่จะเดินเก็บหนังยางที่หล่นอยู่ตามพื้นมาแขวนรวมไว้ที่ตะปูข้างกุฏิ เพื่อให้โยมที่มาวัดได้นำไปใช้กัน

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า หลวงปู่สรงน้ำโดยไม่ใช้สบู่เลย

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า หลวงปู่ไม่เปลี่ยนอัฐบริขารง่ายๆ ทั้งๆ ที่มีคนมาถวายของใหม่ให้ใช้อยู่เสมอๆ รวมไปถึงของใช้อื่นๆ เช่น อาสนะนุ่มๆ บางครั้งท่านเอามานั่งฉลองให้ผู้ถวายอิ่มใจ หลังจากนั้นไม่กี่วัน ท่านก็จะเอาไปรวมเป็นของสงฆ์เพื่อรอการจัดสรรต่อไป

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า ท่านฉันภัตตาหารเพล จากเดิมที่ฉันเพียงภัตตาหารเช้า เพียงเพื่อจะสงเคราะห์คนที่อยู่ไกลๆ ที่มาไม่ทันตอนเช้า และท่านจะฉันเพียงไม่กี่คำเท่านั้น

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า ที่นอนจำวัดของหลวงปู่นั้นเล็กขนาดแทบไม่มีที่พลิกตัว แถมท่านยังเมตตาอนุญาตให้ศิษย์ใช้ห้องจำวัดของท่าน เป็นที่นั่งปฏิบัติกรรมฐาน ในสมัยที่วัดยังไม่มีสถานที่นั่งสมาธิภาวนา

จะมีใครรู้บ้างไหมว่า หลวงปู่ท่านพยายามสอนการอยู่อย่างสันโดษด้วยการทำให้ดู

๗
พึ่งตนเองถึงที่สุด

ปฏิปทาที่เด่นอีกประการหนึ่งของหลวงปู่ก็คือความเป็นคนขี้เกรงใจ ถึงแม้หลวงปู่จะอาพาธ การที่จะเอ่ยปากให้ใครพาท่านไปหาหมอนั้นไม่ต้องพูดถึง เพราะเพียงแค่จะไหว้วานโยมอุปัฏฐาก ท่านยังเกรงใจ ต้องรอจนเขาเสร็จธุระเสียก่อนจึงจะเอ่ยปากบอก แล้วก็ไม่ใช่ "พูดสั่ง" หากเป็นการ "พูดขอร้อง" ว่าพอจะว่างไปทำธุระให้ท่านสักหน่อยได้ไหม ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องที่ไม่ได้ลำบากอะไรเลย

ครั้งหนึ่ง หลวงปู่เอ่ยปากขอให้เฮียอู๋ ซึ่งเป็นโยมอุปัฏฐากท่านหนึ่ง ให้ช่วยไปซื้อยาทาแผลสดที่ร้านปากทางเข้าประตูวัด เมื่อเฮียอู๋ไปซื้อยามาแล้วก็ได้ขออนุญาตทายาถวายให้ท่าน แต่พอมีโอกาสเปิดดูแผลซึ่งอยู่ที่ก้นหลวงปู่ เขาถึงกับน้ำตาร่วง เพราะสิ่งที่เห็นคือรอยฝีที่มีสภาพแตกซ้ำๆ ซากๆ ในที่เดิม ซึ่งมีสาเหตุจากการที่ท่านต้องนั่งอยู่บนไม้กระดานแข็งๆ เป็นเวลานานทุกๆ วัน

ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่าในขณะที่ผู้ทุกข์ร้อนจากทั่วสารทิศมาให้หลวงปู่สงเคราะห์ หลวงปู่ได้สงเคราะห์ใครๆ ให้คลายทุกข์ ทุกคนเห็นแต่ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสของท่าน โดยที่ไม่รู้เลย

ว่าท่านมีความลำบากกายไม่น้อยเลยทีเดียว และสำหรับผู้ที่ได้ปวารณาตัวกับหลวงปู่ เขาย่อมพร้อมจะเป็นธุระรับใช้หลวงปู่ด้วยความเต็มใจ แต่ท่านก็ยังเกรงใจ ไม่รบกวนใครง่ายๆ

ในช่วงที่หลวงปู่ชราภาพมากแล้ว ท่านไม่ค่อยมีแรงพยุงตัว สังเกตจากมือที่สั่นเทาเวลาฝืนพยุงตัว น้าจันทร์ โยม อุปัฏฐากอีกท่านหนึ่งซึ่งนั่งรออยู่ที่หน้าประตู มักถูกห้ามมิให้เข้าไปประคองท่าน เพราะท่านพอใจที่จะช่วยตัวเองถึงที่สุด บางครั้งหลวงปู่ต้องอาศัยจับข้างฝากุฏิขณะเดินเข้าออก และแล้ววันหนึ่ง หลวงปู่ท่านเดินเสียหลักเซล้มลง น้าจันทร์ซึ่งคอยระวังอยู่ในที่ไม่ไกลรีบถลาเอามือช้อนรับท่าน แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะอยู่ในระยะที่ไกลเกินไปจึงรับน้ำหนักหลวงปู่ไว้ไม่ไหว ร่างหลวงปู่ล้มกระแทกกับพื้น น้าจันทร์เสียใจมาก บอกกับตัวเองว่า “ต่อแต่นี้ไป ผมจะไม่เชื่อหลวงปู่แล้ว ผมจะอยู่ใกล้ๆ คอยพยุงหลวงปู่ แม้หลวงปู่จะห้ามผมก็ตาม” เขาน้ำตาไหล เพราะความสงสารท่าน ที่เห็นท่านล้มต่อหน้าต่อตา

ผู้เป็นครูบาอาจารย์ ในยามที่แข็งแรง ท่านก็ใช้สังขารร่างกายในการสงเคราะห์ผู้ใฝ่ธรรมและผู้ทุกข์ยากแต่ในยามที่ท่านชราภาพ ท่านกลับไม่ปรารถนาจะเป็นภาระแก่ใครๆ ทั้งสิ้น เพราะท่านทำด้วยเมตตาอันบริสุทธิ์ มิได้หวังสิ่งตอบแทน หรือมุ่งหวังให้ใครๆ ต้องมีภาระมาดูแลท่านแต่อย่างใดเลย

๘

หลวงปู่ทำปริญญาเอก

วันหนึ่ง หลวงปู่อาพาธ มีอาการอ่อนเพลียและไข้ขึ้นสูง หลังจากฉันภัตตาหารเช้าแล้วท่านก็กลับเข้าไปอยู่ในกุฏิทั้งวัน บรรดาลูกศิษย์ไม่กล้าจะไปเซ้าซี้ท่านเรื่องไปหาหมอ เพราะรู้ว่าท่านไม่ประสงค์ พอถึงช่วงเย็นก็ไม่เห็นท่านออกมาจากกุฏิ โยมอุปัฏฐากจึงถือวิสาสะเข้าไปดูท่านในกุฏิ พบว่าอาการไข้ของท่านยังไม่ลดลง จึงตัดสินใจแจ้งไปยังคุณหมอที่เคยปวารณาตัวกับหลวงปู่ คุณหมอรีบเดินทางมาดูอาการทันที หลังจากตรวจเช็คโดยละเอียดก็ทราบว่าท่านมีอาการน้ำท่วมปอด จึงกราบขออนุญาตถวายการฉีดยา ๑ เข็ม หลวงปู่อนุญาต เพราะไม่อยากให้บรรดาลูกศิษย์และคุณหมอไม่สบายใจ แต่ท่านกล่าวว่า *"แหม! ข้ากำลังจะทำปริญญาเอกสักหน่อย"*

น่าพิจารณาว่า ในขณะที่คนทั่วไป เวลาเกิดโรคภัยไข้เจ็บก็มักจะทุกข์ร้อนใจ อยากผลักไสโรคภัยไข้เจ็บให้มลายหายสูญไปโดยถ่ายเดียว แต่สำหรับผู้ฝึกตนทั้งหลายกลับอาศัยโรคภัยไข้เจ็บเป็นเครื่องฝึกจิต เป็นเหมือนหินลับสติปัญญาให้คมกล้าขึ้น ในสายกรรมฐานของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต หาก

พระรูปใดที่ไม่ผ่าน "ไข้ป่า" มาก่อน ก็คล้ายกับว่ายังไม่ได้รับประกาศนียบัตรรับรองการปฏิบัติ

สิ่งที่พร่ำพิจารณาในยามร่างกายปรกติว่า "กายไม่มีในเรา เราไม่มีในกาย ขันธ์ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขันธ์ ๕ ฯลฯ" ต้องมาพิสูจน์หรือมาปฏิบัติให้ถึงใจกันก็ในยามเจ็บไข้ได้ป่วยนี้เอง

๙
แกอย่ามาติดข้า

ในการปฏิบัติธรรมอย่างมีชีวิตชีวานั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า พลังขับเคลื่อนที่สำคัญมาจากแรงศรัทธาในตัวครูบาอาจารย์ ดังนั้น การเลือกครูบาอาจารย์ที่จะเป็นหลัก เป็นผู้นำ หรือเป็นแบบอย่างให้กับเราจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง และเพื่อป้องกันการเลือกครูบาอาจารย์ผิด เราควรอาศัยหลักอย่างน้อย ๒ ประการ

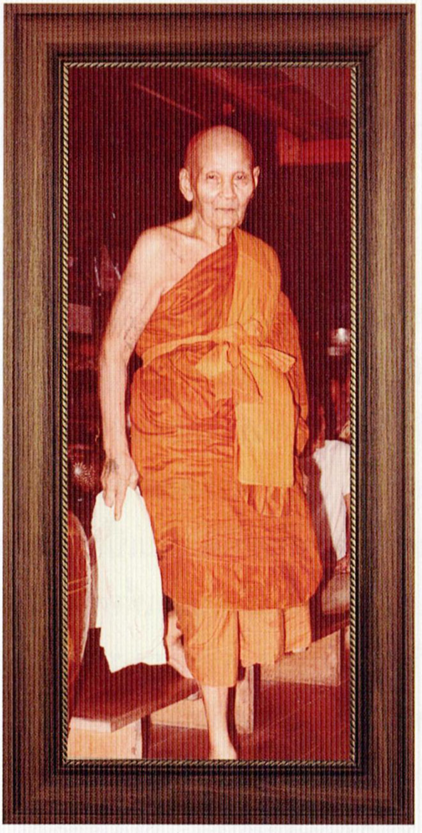
ประการแรก เราต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ให้ศรัทธามาครอบงำดุลยพินิจของเราจนมองข้ามพฤติกรรมหรือคำสอนที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมของผู้เป็นครูบาอาจารย์ ซึ่งการจะมีดุลยพินิจที่ดีก็ต้องอาศัยการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหลักเทียบเคียงด้วย

ประการที่สอง เราต้องดูปฏิปทาของผู้เป็นครูบาอาจารย์นานๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสม่ำเสมอในการวางตัวต่อศิษย์ไม่ว่ารวยหรือจน รวมทั้งท่าทีของท่านในเวลาที่มีอะไรๆ มากระทบ เช่น ท่าทีต่อลาภสักการะที่เข้ามา ตลอดจนธรรมที่ท่านแสดง ว่าสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ คำสอนท่านเป็นไปเพื่อละโกรธ โลภ หลงหรือไม่ เป็นไปเพื่อ

ความสันโดษ กินง่ายอยู่ง่ายและไม่คลุกคลีหรือไม่ เป็นไปเพื่อลดละทิฏฐิมานะหรือไม่ เป็นต้น ที่สำคัญ ท่านทำอย่างที่พูดและพูดอย่างที่ทำหรือไม่ ท่านพูดโอ้อวดอิทธิฤทธิ์ เช่น การรู้วาระจิตหรือชักเรื่องอดีตชาติมาจูงใจให้ศิษย์ยึดติดตัวท่านหรือไม่

โดยมากคนเราเมื่อมีศรัทธาแล้วก็มักเกิดอาการยึดติดในตัวครูบาอาจารย์ และมักทำให้เรามองข้ามครูบาอาจารย์ท่านอื่น รวมทั้งมักหวั่นไหวได้ง่ายหากมีใครมาวิจารณ์ครูบาอาจารย์ของตนในทางที่ไม่ชอบใจ ยิ่งไปกว่านั้นก็มักหลงติดยึดและให้ความสำคัญกับคำว่า "ศิษย์ก้นกุฏิ" หรือ "ศิษย์ใกล้ชิด" ตลอดจนขาดการใช้ปัญญาหรือดุลยพินิจส่วนตัว จนทำให้มีความเห็นคล้อยตามครูบาอาจารย์ไปเสียทุกเรื่อง ไม่เว้นแม้ในเรื่องที่ไม่ถูกต้องเหมาะควร หรือไม่ก็พยายามมองข้ามหรือเลี่ยงไม่มองส่วนนั้นไปเสีย เพื่อความสบายใจ

การยึดติดและคอยพึ่งครูอาจารย์อาจเป็นสิ่งจำเป็นในเบื้องต้น แต่หากศิษย์ยังคงยึดติดและคอยพึ่งพาครูบาอาจารย์อยู่ตลอด ไม่หมั่นพัฒนาตนเพื่อให้มีตนที่ฝึกดีแล้วเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง ก็จะได้ชื่อว่าเป็นนักปฏิบัติที่ไม่รู้จักโต รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะถูกจูงไปในหนทางที่มิใช่มรรคได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้หลวงปู่จึงเคยกล่าวเตือนลูกศิษย์ว่า *"แกอย่ามาติดข้า ให้ติดพระพุทธเจ้า"*

“ครูอาจารย์ดีๆ แม้จะมีอยู่มาก
แต่สำคัญที่ตัวแกต้องปฏิบัติให้จริง
สอนตัวเองให้มาก นั่นแหละจึงจะดี”

๑๐
อาจารย์ดีมีมากก็จริง แต่สำคัญที่แกต้องปฏิบัติให้จริง

เป็นธรรมดาของผู้เริ่มศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาที่มักจะนิยมเดินทางไปกราบไหว้ทำบุญหรือปฏิบัติธรรมกับครูบาอาจารย์ท่านนั้นท่านนี้ โดยที่อาจมองข้ามความจริงว่าพระท่านก็มาจากชาวบ้าน พระสงฆ์ที่ท่านตั้งใจปฏิบัติขัดเกลาตนเองจนเป็นครูบาอาจารย์ที่ดี เป็นเนื้อนาบุญอันเยี่ยมก็มีอยู่ แต่ในขณะเดียวกัน พระที่มิได้บวชเพื่อขัดเกลา หากแต่อาศัยผ้าเหลืองหากินก็มีอยู่จริง พระภิกษุบางรูปแสร้งทำตนเป็นพระอริยเจ้าหรือเป็นผู้ทรงอภิญญาสมาบัติ รู้วาระจิต รู้อดีตชาติต่างๆ นานา เพื่อการแสวงหาลาภสักการะ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า "ภิกษุมหาโจร" ก็มีปรากฏในทุกยุคทุกสมัย ผู้มีศรัทธาที่ขาดปัญญา ย่อมตกเป็นเหยื่อได้โดยง่าย

ครูอาจารย์ที่ท่านฝึกตนมาดีแล้วและผ่านอะไรๆ มามากท่านย่อมทราบว่าปฏิปทาอย่างนั้นๆ ถูกต้องตรงทางมรรคหรือไม่ ครั้งหนึ่ง มีศิษย์มากราบขออนุญาตหลวงปู่เพื่อจะลาท่านไปปฏิบัติธรรมกับหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ที่วัด

ป่าบ้านตาด หลวงปู่ฟังแล้วก็ยกมือพนมขึ้นพร้อมกับกล่าวอนุโมทนา ในทางตรงกันข้าม หากเป็นปฏิปทาที่ไม่ใช่ของแท้ท่านย่อมหาทางปกป้องลูกศิษย์ เช่น กรณีที่มีศิษย์มากราบเรียนหลวงปู่ เพื่อขอไปปฏิบัติกับครูบาอาจารย์รูปหนึ่งที่กำลังมีชื่อเสียง (ซึ่งอีกหลายปีต่อมาครูบาอาจารย์รูปนี้ต้องอาบัติปาราชิกจนถูกจับสึก) หลวงปู่ท่านคงทราบว่าพระรูปนี้มิใช่พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกอบกับท่านต้องการปรามลูกศิษย์ตัวดี ที่ไม่จริงจังต่อการปฏิบัติ เที่ยวเสาะหาครูบาอาจารย์รูปนั้นรูปนี้ ท่านจึงพูดสอนว่า *"ครูอาจารย์ดีๆ แม้จะมีอยู่มาก แต่สำคัญที่ตัวแกต้องปฏิบัติให้จริง สอนตัวเองให้มาก นั่นแหละจึงจะดี"*

หลวงปู่ท่านสามารถยับยั้งลูกศิษย์โดยมิได้มีการกล่าวติติงครูบาอาจารย์ท่านนั้นเลย เพราะท่านมุ่งประโยชน์ที่ตัวศิษย์ของท่านเป็นสำคัญ หากจะติติง ก็ติติงที่ตัวลูกศิษย์ในแง่ที่ไม่อุตสาหะต่อการปฏิบัติธรรมตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนหรือได้ยินได้ฟังมาจนพอมีแนวทางการปฏิบัติแล้ว ก็ควรมุ่งภาคปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ มิใช่เที่ยวหากราบครูบาอาจารย์จนเข้าข่าย "ฟังธรรมเอาไปทิ้ง" มากกว่า "ฟังธรรมเอาไปทำ"

ปัญหาที่แท้จริงของการปฏิบัติในยุคนี้ มิใช่การขาดแคลนครูบาอาจารย์หรือพระธรรมคำสอน หากแต่เป็นการขาดแคลนความพากเพียรและความเอาจริงเอาจังในการปฏิบัติธรรมของเราเองต่างหาก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวข้าพเจ้าเอง)

๑๑

แกเข้าข้างในได้เมื่อไหร่ แกสบายเมื่อนั้น

ในการปรารภธรรมของหลวงปู่นั้นท่านไม่ค่อยได้ใช้ศัพท์แสงอะไร ท่านจะใช้ภาษาธรรมดาที่ฟังเข้าใจง่ายๆ แต่จะไปเข้าใจชั้นลึกอีกทีก็ต้องอาศัยภาคปฏิบัติจิตตภาวนา

ดังเช่นครั้งหนึ่ง ท่านสอนสตรีชาวบ้านคนหนึ่งที่มาปฏิบัติภาวนากับท่านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแน่นอนเธอไม่เคยศึกษาปริยัติหรือรู้ศัพท์แสงหรือคำบาลีใดๆ ดังนั้น หลวงปู่จึงเลือกใช้คำที่ชาวบ้านอย่างเธอจะสามารถเข้าใจได้ โดยท่านกล่าวสอนว่า *"แกจำไว้นะ แกเข้าข้างในได้เมื่อไร แกสบายเมื่อนั้น"* นอกจากนั้น ท่านยังให้อุบายรวมใจให้เท่ากับเมล็ดข้าวโพด เมล็ดงา และปลายเข็มเป็นลำดับ

เธอเล่าให้ฟังว่า กว่าเธอจะลึกซึ้งกับคำหลวงปู่ที่กล่าวสอนข้างต้น ก็ล่วงมาจนหลวงปู่ละสังขารไปแล้ว เพราะกว่าเธอจะปฏิบัติภาวนาจนรู้จักชัดว่า "การเข้าข้างใน" เป็นอย่างไร รวมทั้งก่อให้เกิดความสว่างและความสุขอย่างไร และทำให้เธอมีเครื่องอยู่ภายในไว้เป็นเกราะป้องกันทุกข์ได้อย่างไรนั้น เธอต้องใช้ความพากเพียรปฏิบัติสม่ำเสมอเรื่อยมานับสิบๆ ปี

แท้จริงแล้วหลวงปู่สอนให้เธอรู้จักสร้างบ้านในใจ เพราะคนเราเมื่อมีบ้าน ก็ไม่ต้องเป็นคนอนาถา ไม่ต้องทุกข์ยากตากแดดจนตัวไหม้เกรียมหรือต้องตากฝนจนตัวเปียกปอนเป็นไข้ หรือต้องเจอพิษภัยจากสัตว์นานาชนิด เธอเล่าไปพลางน้ำตาไหลออกมาเอง เพราะระลึกถึงพระคุณของหลวงปู่ที่เธอไม่อาจพรรณาได้หมดสิ้น มาบัดนี้เธอรู้ว่าเธอมีบ้านข้างในที่ให้ความอบอุ่นและปลอดภัยแก่เธอในระดับหนึ่งแล้ว แต่เธอยังจะต้องทำบ้านที่หลวงปู่พาให้สร้างขึ้นนี้ให้แข็งแรงมากขึ้น เพราะสิ่งกระทบที่ต้องเผชิญในอนาคตไม่ว่าความเจ็บ ความตาย การสูญเสียสิ่งที่รักที่พอใจ หรือการประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักที่พอใจ ฯลฯ อาจหนักหนาเกินกว่าความแข็งแรงของบ้านหลังนี้จะรับมือไหวก็เป็นได้ บ้านแห่งพุทธัง สรณังคัจฉามิ ธัมมัง สรณังคัจฉามิ สังฆัง สรณังคัจฉามิ ...บ้านข้างในหรือที่เรียกว่า "วิหารธรรม" หรือ "เครื่องอยู่ภายใน" ที่ต้องสร้างด้วยสติ สมาธิ และปัญญา ของเราเอง

๑๒
อย่ามองภัยไกลตัว

ผู้คนจำนวนไม่น้อยที่วิตกต่อภัยพิบัติต่างๆ ทั้งน้ำท่วม แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ ฯลฯ จนกระทั่งมีคนไปปรารภกับหลวงพ่อชาว่าจะย้ายที่พำนักเพราะเชื่อว่าน้ำจะท่วมภาคใต้และภาคกลางของประเทศไทย และเชื่อว่าด้วยการกระทำเช่นนั้นถือว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท แต่หลวงพ่อชากลับบอกว่า *"นั่นแหละประมาท"*

ผู้ที่วิตกในภัยเหล่านั้นจนมองข้ามหรือไม่ตระหนักถึงภัยคือความตายที่อาจมีมาในวันนี้หรือพรุ่งนี้ จัดว่าเป็นผู้ประมาท บางครั้งหลวงพ่อชาก็จะเตือนลูกศิษย์ผู้ประมาทนั้นว่า *"จัดการกับเสี้ยนที่กำลังตำเท้าเราอยู่ จะดีกว่าไหม"*

หลวงปู่ดู่ก็เช่นกัน ท่านให้ลูกศิษย์ระลึกถึงความตายไว้เสมอๆ เมื่อท่านเปิดประตูก้าวเดินออกจากกุฏิ วลีที่ท่านจะพูดอุทานให้ลูกศิษย์ทั้งหลายที่นั่งรอถวายภัตตาหารเช้าอยู่ที่หน้ากุฏิได้ยินบ่อยครั้ง ก็คือ *"แก่ เจ็บ ตาย เน้อ"*

ข้าพเจ้าเคยนึกสงสัยว่าเรื่องแก่ เจ็บ ตาย ใครๆ เขาก็รู้กันทั้งนั้น ทำไมหนอหลวงปู่จึงต้องกล่าวย้ำอยู่บ่อยๆ แม้เวลาที่เรา

ทำวัตรสวดมนต์ ก็ยังให้เราสวดอยู่เสมอๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา มีความตายเป็นธรรมดา มีความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจเป็นธรรมดา ฯลฯ

เมื่อเรามีประสบการณ์ชีวิตและได้พินิจพิจารณารอบด้านมากขึ้น เราจะได้คำตอบต่อความสงสัยนี้ เพราะเรามันประมาท ลืมแก่ ลืมเจ็บ ลืมตาย เวลามันเกิดขึ้น เป็นต้องได้ร้องไห้ฟูมฟายอาลัยอาวรณ์อย่างคนขาดสติ เวลาคนอื่นเขาแก่เขาเจ็บ เขาตาย มันไม่กระเทือนหัวใจเรา เพราะมันเกิดกับคนอื่นเกิดกับคนไกลตัว พระพุทธองค์และหลวงปู่จึงสอนให้เราหมั่นระลึกไว้เสมอๆ โอปนยิโก คือน้อมเข้ามาใส่ตัวว่าอีกหน่อยความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพราก ฯลฯ มันต้องเกิดกับเราอย่างแน่นอน หากไม่หมั่นระลึกและพิจารณาไว้เสมอๆ เวลามันเกิดขึ้นก็ยากจะยอมรับความจริง ภัยเหล่านี้เป็นภัยใกล้ตัวยิ่งกว่าภัยธรรมชาติที่มักมีการประโคมข่าวอย่างน่าสะพรึงกลัว หรือถึงขนาดแนะนำให้ขายบ้านขายที่ ลาออกจากงาน เพื่อไปสร้างถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ตามสำนักปฏิบัติที่อยู่บนเขาหรือที่ราบสูง ซึ่งมีมาให้เห็นถี่ขึ้นเรื่อยๆ นับเป็นความกลัวภัยที่อยู่ไกลตัวเสียจนเกิดความประมาท มองข้ามภัยใกล้ตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความตายในวันนี้ พรุ่งนี้

๑๓
ผีทำร้ายเราจริงหรือ

มีนักศึกษาหญิงคนหนึ่งเพิ่งเริ่มปฏิบัติได้ไม่นาน เธอเป็นคนขี้กลัวผี มักไม่กล้านั่งสมาธิคนเดียว ยิ่งเป็นที่พักกุฏิเดี่ยวๆ หรือสถานที่สงบสงัดวังเวงด้วยแล้วเป็นไม่ไปเด็ดขาด เมื่อเธอมากราบหลวงปู่พร้อมกับสารภาพว่าเธอนั่งปฏิบัติภาวนาที่บ้านไม่ได้ เพราะนั่งแล้วกลัวผีอย่างมาก หลวงปู่อมยิ้มแล้วพูดตอบไปว่า *"ในท้องแกก็มีผีเต็มไปหมด มีทั้งผีหมู ผีเป็ด ผีไก่ สารพัดผี แกยังไม่เห็นกลัวเลย"*

ทุกคนในที่นั้นก็พากันหัวเราะ เห็นจริงตามที่หลวงปู่กล่าวว่า ซึ่งหากเราพิจารณาให้ดีๆ ผีไม่ได้ทำร้ายเราเลย สิ่งที่ทำร้ายเรากลับเป็น "จิตปรุงแต่ง" ของเราเอง ปรุงจนเกิดความกลัวขึ้นมานั่นแหละ กลัวจนนั่งนอนหรืออยู่ที่ไหนๆ ก็ไม่เป็นสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไปอยู่ในบรรยากาศที่สงบสงัด อย่างเช่น ป่าช้า และป่าเขาที่เงียบเสียจนได้ยินเสียงชีพจรเต้น แม้ไปอยู่ในบรรยากาศที่หนาวเย็น แต่ความกลัวก็สามารถทำให้เหงื่อออกได้

อีกด้านหนึ่ง เจ้าความกลัวนี้มันก็มีอานิสงส์อยู่เหมือนกัน ตรงที่ทำให้จิตของเราตื่น นิวรณ์ความง่วงเหงาหาวนอน

ไม่รู้หายไปไหน ที่เคยภาวนาแบบทำๆ หยุดๆ สติขาดวรรคขาดตอนไม่ต่อเนื่อง อาศัยความกลัวจึงผลักดันให้ต้องหาที่พึ่งให้กับใจตัวเอง เลยจดจ่อกับการภาวนาหรือกรรมฐานอย่างไม่ลดละ ผลของการปฏิบัติจึงปรากฏให้เห็นเป็นความสงบที่ละเอียดและแนบแน่นขึ้น รวมทั้งเกิดปัญญารู้เท่าทันอารมณ์มากขึ้น

เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าสถานที่เดียวกันนี้แท้ๆ ตอนกลางคืนเราต้องต่อสู้และข่มความกลัวอย่างหนัก แต่พอรุ่งเช้ากลับเป็นที่ๆ ให้ความสุขอย่างมาก มีเสียงนกร้อง อากาศปลอดโปร่งเย็นสบาย สถานที่ก็สถานที่เดิม แล้วอะไรเล่าที่ทำให้เราสุขเราทุกข์ คำตอบคือ "จิตปรุงแต่ง" นั่นเอง จะปรุงให้สุขก็ได้ จะปรุงให้ทุกข์ก็ได้ ณ สถานที่เดียวกันนั้นแหละ มิน่าเล่าครูบาอาจารย์จึงกล่าวว่า คนเราเป็นทุกข์เพราะความคิด (ปรุง)

สรุปว่า "ผีจริง" ไม่ใช่ตัวปัญหา แต่ "ผีปลอม" นี้ต่างหาก ที่เป็นตัวปัญหา ผีจริงยังไม่ได้มาทำร้ายเราเลย แต่ผีที่เราสร้างขึ้นด้วยจิตปรุงแต่งมันทำร้ายเราอยู่ตลอดทุกเวลานาที ถ้าไม่ขวนขวายปฏิบัติเพื่อบรรเทาความกลัวผีด้วยการเจริญสติเจริญกรรมฐานให้รู้เท่าทันจิตปรุงแต่งเสียบ้าง เจ้าความกลัวผีนี้ก็คงจะอยู่กับเราไปจนแก่เฒ่าและตายไป นับว่าเสียชื่อศิษย์มีครูบาอาจารย์โดยแท้

๑๔
บุญหกตกหล่น

บางครั้ง หลวงปู่จะพูดเตือนสติลูกศิษย์ที่มากราบลาท่านว่า

"เดินทางกลับบ้าน ก็ระวังอย่าให้บุญหกตกหล่นที่ไหนล่ะ"

คำว่า "บุญ" นั้นเป็นชื่อของความสุข ส่วนคำว่า "กุศล" นั้นเป็นชื่อของความดีและความฉลาด หรือก็คือปัญญานั่นเอง หากขาดกุศลหรือตัวปัญญาแล้วก็ยากที่จะรักษาใจให้อยู่ในบุญ บุญจึงพร้อมจะหกตกหล่นในระหว่างทางได้โดยง่าย เป็นต้นว่า

เมื่อประเคนถวายภัตตาหารแล้วก็มัวลุ้นว่าหลวงปู่หรือครูบาอาจารย์จะฉันของที่เราอุตส่าห์จัดเตรียมมาถวายหรือไม่หนอ นี่ก็ขาดปัญญา จึงทำให้ขาดทุนกำไร

หรือขณะอยู่วัด ขาดความสำรวมระวัง ส่งเสียงดัง ไม่เคารพสถานที่ ไม่รักษาบรรยากาศของความสงบเรียบร้อยที่จะช่วยให้เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของคนที่อุตส่าห์สละเวลามาวัด อย่างนี้บุญก็หกตกหล่นอีก

กลับออกมาจากวัด ยังไม่ทันไรก็เฉไฉไปหากิจกรรมบันเทิงหรืออบายมุข จิตที่กำลังอยู่ในบุญกุศล กำลังระลึกถึงความตายบ้าง ความไม่เที่ยงบ้าง ก็เปลี่ยนไปจมจ่อมอยู่กับเรื่องโลกๆ แทน บุญก็หกตกหล่นอีก

เวลาใครมาพูดกระทบใจ ใจที่ผ่องใสมาจากการทำบุญพลันเศร้าหมองขุ่นมัว จิตที่เป็นบุญอยู่ดีๆ เลยพลิกกลายเป็นบาปเป็นอกุศล

เมื่อบุญเกิดขึ้นแล้วก็ต้องมีปัญญา ใจจึงจะไม่พลิกไปเป็นบาป ความผ่องใสแห่งใจอันเป็นส่วนของ “ผล” ย่อมจะอยู่กับเราตราบเท่าที่เรายังเจริญหรือรักษาในส่วนของ “เหตุ” คือความสำรวมระวังทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ มีปัญญาตามรักษาใจของเรามิให้ขึ้นๆ ลงๆ ฟูๆ แฟบๆ

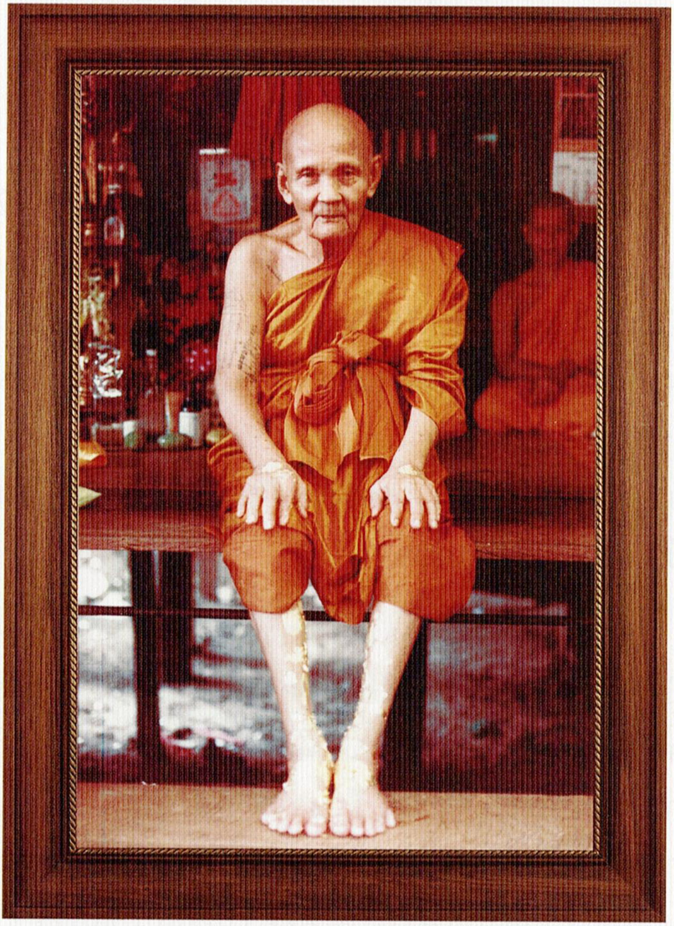
๑๕
ปัญญาช่วยรักษาศีล

เรือที่ดีไม่อาจประเมินในขณะเรือยังจอดเทียบท่า หากแต่ต้องประเมินในตอนเรือออกจากท่าไปฝ่าคลื่นลมในทะเลหรือมหาสมุทรแล้วเท่านั้น ชีวิตจริงของคนเราก็เหมือนกัน ต้องมีสิ่งกระทบเสียก่อนจึงรู้ว่าตนเองมีศีลหรือไม่ ถ้าเรารับราชการหรือมีอำนาจหน้าที่สักอย่างหนึ่งแล้วมีคนมาเสนอเงินก้อนโตเพื่อให้เราละเว้นการปฏิบัติหน้าที่บางอย่าง หากเรายังมั่นคง ไม่ไปรับเงินที่ได้โดยมิชอบ ไม่ยอมทุจริตในวิชาชีพนั่นแหละจึงจะสามารถรับรองว่าเป็นผู้มีศีลจริง หรืออย่างกรณีถูกคนอื่นว่าให้ร้าย หากด่าทอกลับไปด้วยโทสะก็ชื่อว่าเป็นการทำลายศีลของตนเอง

มีเหมือนกันที่บางคนยอมผิดศีลเพราะต้องการปกป้องคนที่เรารัก เช่น มีมดหรือยุงมากัดลูกน้อย เลยทำให้เปลี่ยนจากการปฏิบัติธรรมมาเป็นปฏิบัติการบี้มด ตบยุง หรือพ่นยาฆ่าแมลงแทน กรณีทำนองนี้ หลวงปู่เคยให้อุบายง่ายๆ โดยให้เอาทอฟฟี่หรือขนมหวานไปวางล่อมดที่หน้าประตู ปรากฏว่ามดก็พากันออกไปรวมกันอยู่ที่ขนมหวาน ไม่มากวนเด็กในห้อง

ปัญญานี้จึงสำคัญมาก ปราศจากปัญญาก็ยากที่เราจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ได้

เป็นธรรมดาที่คนเรามักยกเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำตามใจกิเลส คนวัดบางคนเผลอสติตบยุงตายคามือ แล้วบอกกับตัวเองเพื่อความสบายใจว่ามันจะได้หมดไปอีกชาติหนึ่ง เดี๋ยวจะแผ่เมตตาให้มันมีภพภูมิที่ดีขึ้น อย่างนี้ก็มีด้วย ดังที่เรียกว่า "กิเลสมีเหตุผล"

“ของดีอยู่ที่ตัวเรา ของไม่ดีก็อยู่ที่ตัวเรา
ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต”

๑๖
แก้ที่ตรงไหนก่อน

หากจะถามว่าคำสอนใดที่หลวงปู่ท่านสอนบ่อยครั้งที่สุด ก็เห็นจะเป็นคำสอนที่ว่า *"ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต"* ซึ่งการจะให้ศิษย์ส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคำสอนนี้อย่างถึงใจ ก็มักเป็นตอนที่จิตผ่านความบอบช้ำด้วยโลกธรรมหรือสิ่งกระทบต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตแล้วนั่นเอง เพราะหากเราไม่รักษาจิต เราก็ทุกข์เอง แถมยังจะเป็นเหตุให้คนรอบข้างเป็นทุกข์ไม่สบายใจตามไปด้วย

ปราศจากการเผชิญกับเรื่องชวนให้ผิดศีลแล้วจะบอกว่าตนมีศีลนั้นยังบอกไม่ได้ฉันใด ปราศจากการเผชิญกับเรื่องชวนให้เศร้าหมองขุ่นมัวหรือเผลอเพลิน แล้วจะบอกว่าตนเป็นผู้สามารถในการดูจิตและรักษาจิต ก็ยังบอกไม่ได้ฉันนั้น หากปราศจากการดูจิตและรักษาจิต คุณภาพจิตของเราย่อมเสื่อมโทรมลงไปเพราะเหตุคือความขี้โลภ ขี้โกรธ ขี้หลงที่สะสมหมักหมมทับทวีคูณอยู่ในจิตใจ จนในที่สุดแล้วหาความผ่องใสในจิตใจไม่ได้เลย

โอวาทหลวงปู่ที่ว่า *"ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต"* นี้ สามารถนำไปใช้ทั้งในยามก่อนมีสิ่งกระทบ รวมทั้งขณะมีสิ่งมากระทบ

และภายหลังที่สิ่งกระทบผ่านไปแต่ได้ทิ้งบาดแผลหรือรอยบอบช้ำไว้กับใจเรา เพราะเจ้าตัวขี้โลภ ขี้โกรธ ขี้หลง ความลำพองหลงตัวหลงตนและความเศร้าหมองขุ่นมัวนี้มันเกิดได้ทุกขั้นตอน แม้กระทั่งนั่งอยู่เฉยๆ ไม่มีสิ่งภายนอกเข้ามากระทบ ธรรมารมณ์คืออารมณ์ที่ผุดขึ้นในใจเรา มันก็ยังมาชวนปรุงแต่งจนเกิดกิเลส เกิดความเศร้าหมองขุ่นมัวขึ้นมาจนได้ เรียกว่าถ้าไม่หมั่นดูจิต รักษาจิตแล้ว อยู่เฉยๆ ก็มีปัญหา จะไปเกี่ยวข้องกับใครๆ ก็มีปัญหา สมดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า *"จิตเป็นใหญ่ จิตเป็นประธาน"* จะคิด พูด ทำ ก็ออกไปจากจิตนี้ จิตไม่ดีก็พาให้คิด พูด ทำในสิ่งที่ไม่ดี คิด พูด ทำด้วยอำนาจแห่งกิเลส ในทางตรงกันข้าม หากจิตดีเสียอย่างเดียว ก็ย่อมคิด พูด ทำในสิ่งที่ดี ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น ในทางธรรม ก่อนจะไปคิดแก้ไขปัญหาภายนอก จึงควรแก้ไขจิตเจ้าของเสียก่อน เพื่อละหรือลดอคติที่เกิดจากความรัก ความชัง ความกลัว หรือความหลง ให้ใจเรากลับมาสู่สภาวะปรกติสงบ เย็น เป็นธรรม เสียก่อนเพื่อว่าการแก้ไขภายนอกจะเป็นไปตามธรรมคือความถูกต้องดีงามด้วยเช่นกัน

๑๗
จะให้เอาตนหรือธรรมเป็นสรณะ

ลูกศิษย์เจ้าปัญหาคนหนึ่ง รอจังหวะช่วงเย็นที่ศิษย์คนอื่นๆ กลับบ้านไปหมดแล้ว เข้าไปกราบเรียนถามข้อข้องใจกับหลวงปู่ว่า

"หลวงปู่ครับ บางทีหลวงปู่ก็บอกว่าให้เอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่ง บางทีก็บอกว่าให้เอาตนเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง ตกลงว่าเราควรเอาอะไรเป็นสรณะที่พึ่งที่แท้จริงครับ"

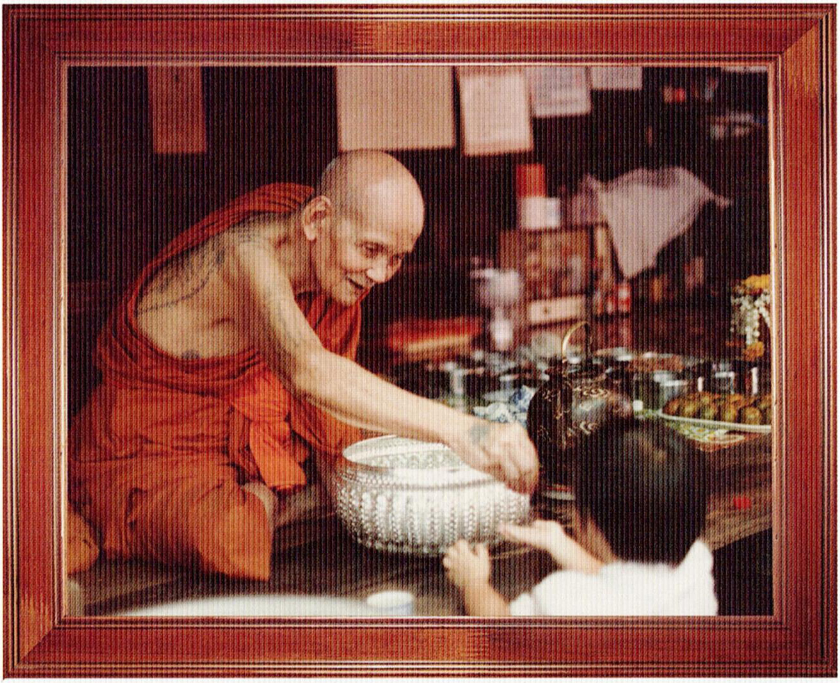
ทันทีที่ศิษย์ขี้สงสัยคนนั้นพูดจบประโยค หลวงปู่ก็ตอบพลางยิ้มไปด้วยว่า

"เบื้องต้น แกต้องเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะก่อน เมื่อปฏิบัติไปๆ อีกหน่อยแกก็จะได้ตน (ที่ฝึกดีแล้ว) เป็นที่พึ่งแก่ตนเอง"

เย็นวันนั้น ศิษย์ขี้สงสัยจึงกลับบ้านด้วยความปลอดโปร่ง หมดข้อสงสัยในเรื่องสรณะที่พึ่ง ยิ่งเมื่อศึกษาและมีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ก็ยิ่งตระหนักข้อที่ว่า

มนุษย์เกิดมาเป็นสัตว์ประเสริฐก็หาไม่ มนุษย์ที่ฝึกตนแล้วเท่านั้นจึงชื่อว่าสัตว์ประเสริฐ

มนุษย์ที่ยังไม่ฝึกตน ไม่อาจเป็นที่พึ่งทั้งแก่ตนเองและคนอื่น แต่มนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วจึงสามารถเป็นที่พึ่งแก่ตนและคนอื่นได้

"เบื้องต้นจะขึ้นยอดตาล
มีหวังตกลงมาแข้งขาหักหรือตายเท่านั้น"

๑๘
เบื้องต้นจะขึ้นยอดตาล

มีนักปฏิบัติไม่น้อยที่นิยมแสวงหาแนวทางการปฏิบัติที่ลัดตรง (กว่าที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้) และโดยมากมักมีทัศนะที่อาจเรียกได้ว่ารังเกียจการทำสมาธิหรือสมถภาวนา ยิ่งเป็นผู้ที่ศึกษาหรืออ่านฟังมามาก ยิ่งปรารถนาจะไปจับที่ตัวยอดคือ "ปัญญา" เอาเลย มองข้ามเรื่องศีล เรื่องสมาธิอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นไปเสีย เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ มีในทุกยุคทุกสมัย แม้ในสมัยที่หลวงปู่ยังมีชีวิต ก็มีศิษย์มากราบเรียนหลวงปู่ว่าไม่อยากนั่งสมาธิเพราะกลัวติดสุข กลัวติดความสงบ กลัวติดแสงสว่าง

หากเราน้อมมาพิจารณาด้วยตนเอง โดยเปรียบเทียบสมาธิซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นยิ่งในการปฏิบัติธรรม กับอุปกรณ์สำคัญในครัว เช่น มีด ควรหรือไม่ที่จะปฏิเสธมีดเพียงเพราะกลัวมีดบาดมือ จริงๆ แล้วประเด็นปัญหามิได้อยู่ที่ตัวมีด หากแต่อยู่ที่สติปัญญาในการใช้มีดต่างหาก ว่าจะเอาประโยชน์จากมันได้อย่างไร โดยมิให้เกิดโทษ เพราะทุกสิ่งย่อมมีทั้งคุณและโทษอยู่ในตัวเองทั้งนั้น

สมาธิก็เช่นกัน หากใช้อย่างไม่ระมัดระวังก็จะเกิดโทษได้ เช่น ติดความสงบสบาย เสพคุ้นมากเข้าก็กลายเป็นความเฉื่อยชาขี้เกียจขี้คร้านได้หมือนกัน ท่านจึงให้มีธรรมะข้ออื่นมาเสริมการทำสมาธิ นั่นก็คือความเพียร คือเมื่อมีสมาธิระดับหนึ่งแล้วต้องออกทำงานหาประโยชน์ เหมือนอย่างรับประทานอาหารและพักผ่อนมีเรี่ยวมีแรงแล้วก็ควรต้องออกทำงาน ถ้าไม่ออกทำงาน หลวงปู่ท่านว่าเหมือนต้มน้ำให้เดือดแล้วไม่ยอมเอาไปชงเครื่องดื่ม ปล่อยไว้ให้เย็นมันก็เสียของเรียกว่าต้มน้ำทิ้งเปล่าๆ

ในแง่คุณของสมาธินั้นมีมาก จิตที่เป็นสมาธิเป็นจิตที่ทางพระเรียกว่า "จิตที่อ่อนโยน ควรแก่การงาน" คือควรแก่การเป็นบาทฐานของการเจริญปัญญาเพื่อการรู้เท่าทันสังขาร อันเป็นหนทางพ้นทุกข์ เพราะจิตที่เป็นสมาธิ จะเป็นจิตที่มีกำลังจิตที่อิ่ม ไม่หิวอารมณ์ ดังนั้น การจะออกทำงานคือการคิดพิจารณาทางด้านปัญญาจึงเป็นไปด้วยความแจ่มใสชัดเจนและเป็นไปด้วยกำลังที่มากพอที่จะไม่ฟุ้งซ่านอ่อนล้าเสียในระหว่างทาง นอกจากนี้ ความสุขสงบจากสมาธิจะเป็นการถ่วงดุลกับความสุขจากรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และธรรมารมณ์มนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมต้องการความสุข ถ้าไม่มีความสุขอย่างอื่นที่ประณีตกว่า เราจะก้าวพ้นความสุขจากรูป รส กลิ่น เสียง ฯลฯ ได้อย่างไร เว้นเสียแต่จะมีปัญญามากพอที่จะ

เห็นทุกข์เห็นโทษของความสุขที่อิงกับบุคคลหรือวัตถุสิ่งของภายนอกเหล่านั้นอย่างถึงใจ

พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนให้พุทธบริษัทระลึกอยู่เนืองๆ ว่า *"ความดีที่ยิ่งกว่านี้ยังมีอยู่อีก มิใช่มีเพียงเท่านี้"* คือมิให้หยุดอยู่หรือพอใจยินดีเพียงความดีที่มีอยู่ เช่นเมื่อได้สมาธิและจิตที่มีคุณธรรมต่างๆ เป็นต้นว่าเมตตา และความโกรธ โลภ หลง ที่เบาบางลงบ้างแล้ว ก็ให้ขวนขวายบำเพ็ญความดีที่ยิ่งกว่านั้นขึ้นไปอีกด้วยความไม่ประมาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งความดีทางด้านปัญญา ได้แก่การพัฒนาความเห็นให้ถูกตรงยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อสุดท้ายแล้ว จะได้เป็นทั้งคนดีและมีทุกข์น้อย เพราะคนดีที่ขาดปัญญาก็มักไม่วายมีทุกข์

สมาธิมีคุณมาก เป็นสิ่งที่ควรเจริญ หากจะเกลียดกลัว เราควรเกลียดกลัวจิตที่ไม่เป็นสมาธิมากกว่า เพราะจิตที่ไม่เป็นสมาธิเป็นจิตที่ถูกครอบงำด้วยสิ่งรบกวนต่างๆ อยู่ตลอด ไม่ว่าความฟุ้งซ่านรำคาญใจ ความลังเลสงสัย ความหม่นหมองไม่ผ่องใส ความพร่อง ความหิวโหยอารมณ์ และความที่จิตไม่มีกำลังวังชา เป็นต้น

การจะละกิเลสโดยปราศจากกำลังแห่งสมาธิก็เหมือนความพยายามจะโค่นต้นไม้ใหญ่ด้วยใบมีดโกน หรือมีดปอกผลไม้ ย่อมไม่คู่ควรกัน คนเมื่อครั้งพุทธกาล บางท่านฟังธรรม

พระพุทธเจ้าครั้งเดียวบรรลุอรหัตผล ซึ่งดูเหมือนว่ายังไม่ทันได้ฝึกสมาธิเลย แต่หากย้อนไปดูประวัติในพระสูตรก็จะพบว่าท่านเหล่านั้นล้วนผ่านการเจริญกรรมฐานอย่างหนักมาแล้วทั้งนั้น บ้างตายคากรรมฐานจนไปเกิดในชั้นพรหมก็มี พื้นฐานด้านกำลังจิตของท่านจึงมากพอต่อการต่อยอดทางด้านปัญญา เพราะเหตุที่สมาธิมีความสำคัญ พระพุทธองค์จึงทรงประทานวิธีเจริญสมาธิไว้มากมายตามจริตนิสัยและสภาวะจิตมากถึง ๔๐ วิธี ซึ่งจำแนกแยกย่อยออกไปได้อีกนับร้อยวิธี

ตัวข้าพเจ้าเอง ด้วยความที่อ่านมาก ฟังมาก แต่ปฏิบัติน้อย จึงมีแต่ความรู้จำ เมื่อมาพบหลวงปู่ดูใหม่ๆ ได้กราบเรียนถามท่านว่า *"หลวงปู่ครับ ทำอย่างไรผมจึงจะหมดความยินดียินร้ายครับ"*

ด้วยความที่หลวงปู่ท่านผ่านอะไรๆ มามาก ท่านฟังแล้วท่านก็กลั้นหัวเราะ ท่านตบที่หน้าตักท่านเองทีหนึ่งพร้อมกับพูดว่า *"บ๊ะ เบื้องต้นก็จะขึ้นยอดตาล มีหวังตกลงมาแข้งขาหักหรือตายเท่านั้น"*

นับแต่บัดนั้น ข้าพเจ้าเลยจำไม่ลืมว่าการปฏิบัติธรรมต้องมีขั้นมีตอน และต้องมีองค์ธรรมประกอบต่างๆ พร้อมมูล เหมือนอย่างการก่อสร้างเจดีย์ เราจะไปหวังสร้างยอดเจดีย์โดยปราศจากการก่อฐานเจดีย์ให้มั่นคงนั้นไม่ได้ มิเช่นนั้นแล้วเจดีย์จะล้มครืนลงมาได้โดยง่าย

เบื้องต้นของการปฏิบัติจะมัวพิจารณาว่า *"ทุกอย่างสักแต่ว่า... ไม่ยินดี ไม่ยินร้าย"* ก็มีหวัง *"ตกลงมาแข้งขาหักหรือตายเท่านั้น"* เพราะจิตเจ้าของยังไม่ทันได้พัฒนาเครื่องมือและเครื่องอยู่ให้มากพอ ไม่ว่าด้านศีล หรือสมาธิ ที่สำคัญยังเป็นผู้ที่หลวงปู่เรียกว่า *"เละๆ เทะๆ"* หรือ *"เบื่อๆ อยากๆ"* ด้วยแล้ว ก็ไม่ควรด่วนที่จะคว้ายอดตาล

เล่าเรื่องนี้แล้วก็ชวนให้ระลึกเห็นใบหน้าหลวงปู่ในตอนนั้น ที่พูดกึ่งหัวเราะ รวมทั้งเสียงที่ท่านตบที่หน้าตักองค์ท่านเอง ท่านคงนึกในใจว่า เจ้าเด็กน้อยเอ๋ย แกยังเป็นแค่เด็กอนุบาลในทางธรรม ริอาจจะไปขอรับปริญญาเอก!

๑๙
ธรรม...ทำให้ครบ

ทำไมหนอพระพุทธองค์จึงทรงประทานพระโอวาทธรรมเป็นหมวดๆ เช่น อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ และพละ ๕ เป็นต้น แล้วทำไมหลวงปู่จึงพูดสอนว่าถ้าไม่มีอุเบกขา เมตตาจะพาให้ตกเหวได้ ทำไมหนอพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ผู้เป็นพระนักปราชญ์ที่สมเด็จพระสังฆราชยกย่องว่าเป็นเพชรน้ำเอกของคณะสงฆ์ไทย จึงเน้นย้ำคำว่า "ธรรม ทำให้ครบ"

วิธีทดสอบความจริงในคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งที่มาในรูปของพุทธวจนะโดยตรงก็ดี หรือมาในสำนวนของหลวงปู่ครูบาอาจารย์ก็ดี คือการพิจารณาว่าหากประพฤติไม่ครบหมวดแล้ว ผลเสียอะไรจะเกิดขึ้น เช่น

ธรรมะข้อสันโดษ ทำไมเวลาพระพุทธเจ้าสอนเรื่องสันโดษแล้วต้องสอนเรื่องความเพียรควบคู่กันด้วย นั่นก็เพราะพระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องสันโดษในปัจจัย ๔ เพื่อให้ผู้ที่สันโดษนั้นมีเวลาเหลือมากพอที่เอาเวลาไปทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตนั่นเอง ถ้าไม่มีความขยันหมั่นเพียร ผู้สันโดษก็คงพอใจกับการเป็นอยู่อย่างซอมซ่อไปวันๆ โดยมิได้เอาเวลา

ที่ได้จากความสันโดษนั้นไปพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น ดังนั้น ธรรมะข้อสันโดษนี้จึงต้องมาคู่กับธรรมะข้อความเพียรเสมอ

อีกหมวดธรรมหนึ่ง คือ อิทธิบาท ๔ หรือธรรมเพื่อให้ถึงความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความรักที่จะทำ) วิริยะ (ความเพียร ความไม่ย่อท้อ ไม่ยอมแพ้) จิตตะ (ความจดจ่อต่อเนื่อง) วิมังสา (ปัญญาใคร่ครวญสอบทานสิ่งที่ทำ) ความรัก ความพอใจหรือความอยากที่จะทำถือเป็นจุดเริ่มต้น ส่งต่อมาที่ความเพียร แต่หากเพียรๆ หยุดๆ ไม่จดจ่อต่อเนื่อง ก็ไม่บรรลุผลสำเร็จอีก จึงต้องมีจิตตะ คือความใฝ่ใจ จดจ่อต่อเนื่อง แต่ทั้งหมดทั้งสิ้น เรายังต้องอาศัยตัวปัญญาที่มีชื่อเรียกว่าวิมังสามาเป็นตัวทำหน้าที่ใคร่ครวญ ตรวจสอบผลเป็นระยะๆ เพื่อให้มั่นใจว่าวางใจถูกต้องและเพียรไปถูกทาง เป็นอันว่า ธรรม... ต้องทำให้ครบจริงๆ

พรหมวิหาร ๔ ก็เช่นกัน ธรรมหมวดนี้เป็นธรรมะที่เหมาะสำหรับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ได้แก่ เมตตา (ความรู้สึกปรารถนาดี เป็นมิตรไมตรีกับทุกๆ ชีวิต) กรุณา (ความรู้สึกพร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ประสบความลำบาก) มุทิตา (ความรู้สึกพลอยยินดีกับผู้ที่ประสบความสุขความสำเร็จ) และอุเบกขา (การวางใจเป็นกลางๆ ปล่อยให้อะไรๆ เป็นไปตามกฎกติกา เป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม หรือเป็นไปตามผลแห่งกรรม)

ยกตัวอย่าง ถ้าเอาเงินที่จำเป็นต้องใช้เลี้ยงดูครอบครัวไปให้เพื่อนกู้ยืมจนหมดตัว ผลจะเป็นอย่างไร ก็คงตกเหวกันทั้งครอบครัวอย่างที่หลวงปู่ดู่ท่านเตือน หากผู้พิพากษาเมตตาและกรุณาต่อฆาตกรตัวจริงด้วยการตัดสินยกคำฟ้อง ผลจะเป็นอย่างไร หากเจ้าหน้าที่จัดประมูลราคาสิ่งของ เกิดเมตตาผู้ยื่นซองประกวดราคารายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษด้วยการเปิดเผยข้อมูลภายในให้ทราบในทางลับ ผลจะเป็นอย่างไร และสำหรับคนที่ก้าวหน้าหรือร่ำรวยเพราะการคอรัปชั่น เราควรจะมุทิตากับเขาไหม ฯลฯ

นี้แหละ ธรรม...ที่ต้องทำให้ครบ โอกาสที่ควรเมตตาก็เมตตา โอกาสที่ควรกรุณาก็กรุณา โอกาสที่ควรมุทิตาก็มุทิตา แต่ในโอกาสที่ควรวางเฉย (ด้วยปัญญารู้เท่าทัน) ก็ต้องปล่อยต้องวางให้อะไรๆ เป็นไปตามกฎกติกา เป็นไปตามกฎหมาย และเป็นไปตามวิบากกรรม ธรรม...ทำให้ครบ นี้สำคัญมาก เพราะหากปฏิบัติธรรมไม่ครบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดข้อที่เป็นเรื่องของปัญญา ปฏิบัติแล้วแทนที่จะเกิดคุณ ก็อาจเกิดทุกข์เกิดโทษขึ้นได้ ดังเช่นเรื่อง *"เมตตา พาตกเหว"* ที่หลวงปู่ท่านยกขึ้นมาเป็นอุทาหรณ์สอนศิษย์ทั้งหลาย

๒๐
วัวตัวสุดท้าย

จิตสุดท้ายในตอนจะออกจากร่างมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสู่ภพชาติใหม่ อุปมาเหมือนวัวตัวสุดท้ายที่เข้าคอกทีหลังสุด แต่จะกลายเป็นวัวตัวแรกสุดที่ออกจากคอกไปได้ก่อน จิตสุดท้ายที่เป็นกุศล ก็จะพาให้ไปเกิดเป็นมนุษย์ เทวดา หรือพรหม หากจิตสุดท้ายเป็นอกุศล ก็จะพาให้ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย หรือสัตว์นรก

หลวงปู่เคยเล่าเรื่องกุมารหูตุ้มหรือมัฏฐกุณฑลีบุตรให้ลูกศิษย์ฟัง เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นอานุภาพแห่งพุทธานุสสติ ว่าหากจิตขณะละจากร่างมีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าจะมีคติที่ไปเป็นอย่างไร

ข้าพเจ้าขอเล่าสรุปเนื้อความดังนี้ ในครั้งพุทธกาล มีกุมารคนหนึ่งชื่อ มัฏฐกุณฑลีบุตร หรือกุมารหูตุ้ม (กุมารผู้มีตุ้มหูเกลี้ยง) เขาเป็นลูกชายคนเดียวของเศรษฐีผู้มีความตระหนี่ถี่เหนียวมาก เศรษฐีสามีภรรยาคู่นี้ไม่เคยบริจาคทานให้แก่ผู้ใด ตระหนี่ถึงขนาดเมื่อคราวที่จะหาเครื่องประดับมาให้ลูกชาย ก็ยังเสียดายค่ากำเหน็จ เลยเอาทองคำที่มีมาตีเป็นแผ่นกลม

เพื่อใช้เป็นต่างหูให้ลูกชาย อันเป็นที่มาของชื่อกุมารหูตุ้ม เมื่อกุมารหูตุ้มป่วยไข้ตัวผอมเหลืองต้องนอนซมอยู่แต่ในบ้าน เศรษฐีก็ยังไม่ยอมให้หมอมารักษาเพราะเกรงจะเสียทรัพย์ ครั้นกุมารหูตุ้มป่วยหนักใกล้ตาย เศรษฐีได้นำตัวออกไปนอนรอความตายอยู่บนแคร่ไม้หน้าบ้าน เพราะเกรงว่าหากมีผู้เข้ามาเยี่ยมก็จะเห็นทรัพย์สมบัติที่อยู่ในบ้าน

เช้าตรู่ในวันที่กุมารหูตุ้มใกล้จะสิ้นใจ พระพุทธองค์เสด็จเข้าไปบิณฑบาตในกรุงสาวัตถีและเสด็จไปโปรดกุมารหูตุ้มเป็นการเฉพาะ พระพุทธองค์ทรงประทับยืนอยู่ใกล้ประตูบ้าน และทรงเปล่งฉัพพรรณรังสีให้กุมารหูตุ้มซึ่งกำลังนอนตะแคงหันหน้าเข้าผนังบ้าน ได้พลิกตัวหันออกมามองดูนอกบ้าน เมื่อกุมารหูตุ้มแลเห็นพระพุทธองค์ จิตก็เกิดศรัทธาและเกิดปีติทั่วสรรพางค์กาย คิดว่าแต่ไหนแต่ไร เขาอยากไปกราบและทำบุญกับพระพุทธเจ้า แต่พ่อแม่ก็ไม่เคยพาไป บัดนี้ เขากำลังจะตาย พระพุทธองค์ยังอุตส่าห์เสด็จมาโปรด เขาไม่มีอะไรที่จะถวาย แม้กระทั่งมือที่จะยกไหว้พระพุทธองค์ก็ยังไม่มีแรง จึงขอเอาจิตที่มีศรัทธาในพระพุทธองค์อย่างเปี่ยมล้นนี้เป็นเครื่องนอบน้อมสักการะบูชาต่อพระพุทธองค์ ทันใดนั้น กุมารหูตุ้มก็สิ้นใจคล้ายคนนอนหลับ ไปเกิดเป็นเทพบุตรอยู่บนสวรรค์

เรื่องนี้เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าจิตที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้านั้นมีอานิสงส์มากเพียงไร กุมารหูตุ้มมิได้ขึ้นสวรรค์เพราะ

การให้วัตถุทานใดๆ หากแต่ขึ้นสวรรค์เพราะจิตที่เลื่อมใสใน พระพุทธเจ้า หลวงปู่จึงสอนว่า *“ก่อนจะขาดใจ แกได้ “พุท” คำเดียว (พร้อมด้วยจิตที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย) ก็สบาย แล้ว”*

๒๑
เตรียมใจไว้บ้าง

เคยมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งชวนข้าพเจ้านั่งรถไปจังหวัดอ่างทอง เพื่อจะไปหายาเอาไปรักษาคุณแม่ที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้ายซึ่งหมดหวังจากทางโรงพยาบาลแล้ว แต่ด้วยความที่เคยได้ยินเรื่องราวหลวงปู่ดู่มาบ้าง เมื่อถึงอยุธยาจึงให้ข้าพเจ้าพาแวะกราบหลวงปู่เพื่อขอพรก่อนจะเดินทางต่อไปจังหวัดอ่างทอง

วันนั้น พวกเราไปถึงตอนบ่ายๆ มีแต่หลวงปู่และคุณลุงชาวบ้านอีกคนหนึ่งเท่านั้น ภายหลังที่ได้กราบเรียนท่านถึงวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาครั้งนี้ ท่านก็เรียกให้คุณลุงมานั่งหลับตาทำสมาธิต่อหน้าท่าน หลวงปู่บอกให้เขาตั้งจิตขอบารมีหลวงปู่ทวดสงเคราะห์คนป่วย (ปรกติหลวงปู่จะไม่แสดงการรู้การเห็นด้วยองค์ท่านเอง มักผ่านทางลูกศิษย์ที่เป็นนักภาวนา) สักครู่คุณลุงลืมตาบอกว่า หลวงปู่ทวดท่านแผ่เมตตาสงเคราะห์ผู้ป่วยแล้วครับ

หลวงปู่ดู่ท่านคงทราบว่าผู้ป่วยหมดอายุขัย ไม่มีหนทางเยียวยารักษาแล้ว ซึ่งหลวงปู่ทวดท่านก็นิมิตบอกเป็นนัยๆ เพื่อ

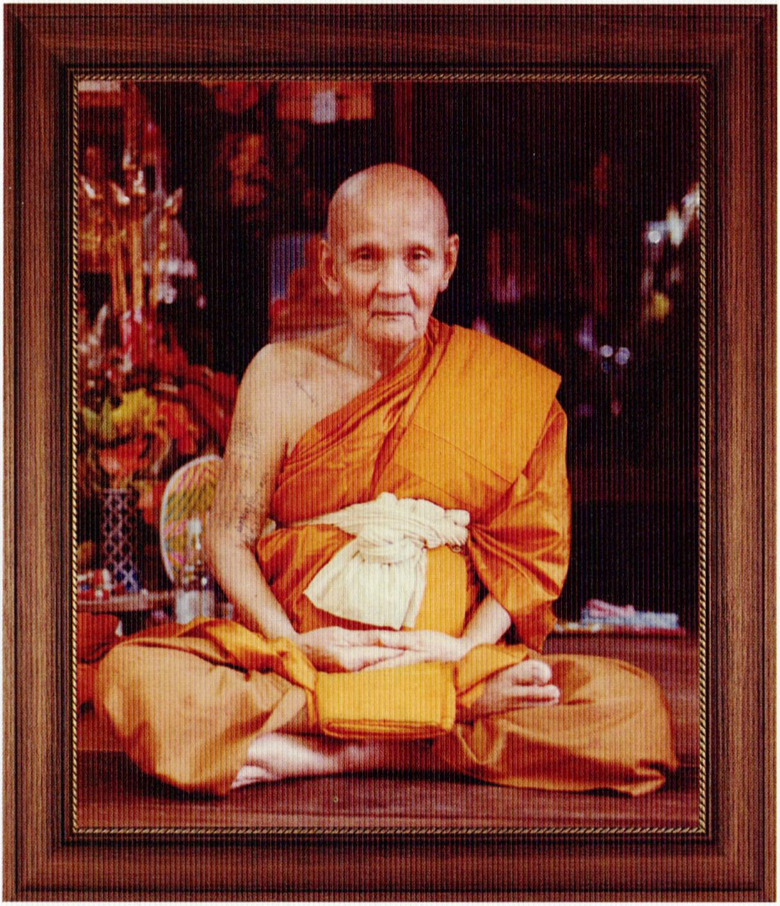
ให้เตรียมใจแล้ว แต่คุณลุงอาจไม่ทราบนัยยะที่หลวงปู่ทวดท่านแสดง หลวงปู่จึงถามคุณลุงต่อว่า *"แล้วหลวงปู่ทวดท่านว่าอย่างไรบ้าง"* คุณลุงกราบเรียนหลวงปู่ด้วยใบหน้างงๆ ว่า *"ผมไม่ได้ยินหลวงปู่ทวดท่านว่ากระไร เห็นแต่ท่านยกไม้เท้าขึ้นมาวาดเป็นวงกลมหรือเลขศูนย์ครับ"* หลวงปู่ฟังแล้วก็นิ่งโดยไม่ขยายความใดๆ

ข้าพเจ้าคาดเดาว่า ท่านคงเจตนาจะให้ลูกผู้ป่วยได้เตรียมใจไว้ว่าการเจ็บป่วยของคุณแม่ครั้งนี้คงรักษาไม่หายไม่ว่าด้วยยาใดๆ เลขศูนย์ก็คือ หมดหนทางที่จะเยียวยารักษาให้หาย

นี้เป็นอุทาหรณ์ว่า เมื่อถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ไม่ว่าใครๆ หรือยาใดๆ ก็มิอาจช่วยได้ แต่ถึงกระนั้น ครูบาอาจารย์ท่านย่อมสงเคราะห์ทั้งคนที่กำลังจะจากไปและคนที่ยังอยู่ นอกจากท่านจะแผ่เมตตาให้พรไปยังผู้ป่วยแล้ว ท่านก็ยังบอกเป็นนัยเพื่อให้คนที่ยังอยู่ได้เตรียมใจยอมรับความจริงของการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก ส่วนว่าจะเตือนกันแบบตรงๆ หรือเตือนกันโดยอ้อม ก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้รับเป็นสำคัญ

วันนั้น หลังจากได้รับยาสมุนไพรรักษาโรคมะเร็งจากพระรูปหนึ่งในจังหวัดอ่างทองมาแล้ว ปรากฏว่าร่างกายของผู้ป่วยไม่สามารถรับยาได้ เพียงระยะเวลาไม่กี่สัปดาห์ต่อมา

ผู้ป่วยก็จากไป แต่จากไปบนความเชื่อมั่นศรัทธาของผู้เป็นลูก ว่าดวงจิตของคุณแม่ได้อยู่ในความอุปการะของหลวงปู่ดู่แล้ว เพียงเท่านี้ก็ย่อมเป็นความอบอุ่นใจอย่างยิ่งสำหรับเธอ

“รอให้แก่เฒ่าหรือจวนตัวแล้วจึงสนใจภาวนา
ก็เหมือนคนหัดว่ายน้ำตอนเรือหรือแพใกล้แตก
มันจะไม่ทันการณ์”

๒๒
สมบัติน้ำแข็ง

หลวงปู่เคยพูดเปรียบเทียบปุถุชนกับพระพุทธเจ้าว่าต่างกันตั้งแต่แรกเกิด ท่านว่า เด็กทารกทั่วไปตอนเกิดจะกำมือ ในขณะที่ทารกที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ตอนเกิดจะแบมือ

คำของหลวงปู่ ทำให้พิจารณาได้ว่า ชาวโลกทั้งหลายเกิดมาเพื่อจะยึดมั่นถือมั่น ยึดทั้งตัวเรา รวมทั้งทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเรา ดังที่เรียกว่า "ตัวกู" "ของกู" อย่างจริงๆ จังๆ ในขณะที่พระพุทธเจ้าเกิดมาเพื่อเป็นแบบอย่างในการคลายความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เห็นสิ่งต่างๆ เป็นเพียงเครื่องอาศัยเท่านั้น

หากนึกทบทวนและพิจารณาให้ดีก็จะเห็นว่างานต่างๆ ที่เราทำเพื่อหาอยู่หากินเลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัวนั้น ก็เพียงแค่หาเลี้ยงทางร่างกายเท่านั้น คนเราโดยมาก นอกจากความสุขจากการบริโภคแล้ว สูงขึ้นมาก็คือความสุข ความภูมิใจ หรือความพอใจยินดีในผลงาน ตลอดจนลาภสักการะและยศศักดิ์ต่างๆ ซึ่งครั้นหมดลมหายใจ ทุกอย่างก็หมดสิ้นไป เอาอะไรติดตัวไปไม่ได้

อาหารที่สุดแสนประณีตก็ได้แค่อิ่ม บ้านที่เป็นดุจคฤหาสน์ก็แค่ที่พักอาศัยหลับนอนไปคืนหนึ่งๆ มนุษย์สร้างสมมติหลอกตัวเองเสียจนหลงลืมความจริงของชีวิตที่ว่า การงานจะซับซ้อนเลิศหรูเพียงใดก็แค่ "หาอยู่หากิน" สมบัติต่างๆ ที่สั่งสมไว้สุดท้ายก็ต้องทิ้งไว้กับโลก เมื่อเราหมดลมหายใจ คุณค่าของมันต่อตัวเราก็สิ้นสุดลงไปด้วย สมบัติเหล่านี้จึงเป็นเหมือน "สมบัติน้ำแข็ง" ที่แม้จะสรรสร้างให้วิจิตรพิสดารเพียงใด ก็ต้องละลายไปๆ สมบัติน้ำแข็งนี้จึงเป็นสิ่งเตือนใจให้ตระหนักว่ากิจกรรมใดที่เราควรทุ่มเท กิจกรรมใดที่ควรทำเพียงแค่พอเป็นเครื่องอาศัยก่อนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

หลวงปู่ท่านเคยฝากข้อคิดไว้ว่าที่พวกเราทำๆ ไปนั้นหากพิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นความไม่มีแก่นสาระของมัน ทำแล้วก็ต้องทิ้งไว้กับโลก ท่านว่าชีวิตจะมีสาระก็ตอนภาวนา (คือการได้พัฒนากายวาจาใจ) เท่านั้น

หากเราพิจารณาให้ดีก็จะเห็นจริงตามคำสอนของหลวงปู่ การฝึกฝนอบรมใจให้โกรธโลภหลงน้อยลงไปๆ วัฏฏะแห่งกิเลส กรรม และวิบาก ก็จะสั้นเข้าๆ นั่นหมายความว่าน้ำตาที่ต้องหลั่งออกมาเพราะความทุกข์ ทุกข์เพราะความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก ฯลฯ ก็ย่อมจะลดน้อยลงไปๆ ดังนั้น การภาวนาหรือการเจริญไตรสิกขาเพื่อพัฒนากายวาจาใจของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้ชีวิตที่เกิดมาชาติหนึ่งของเราไม่เป็นโมฆะ

“พระของข้า องค์เดียวก็พอ
ปฏิบัติให้มันจริง”

๒๓
ปกิณกะวัตถุมงคลของหลวงปู่

๑. พระเครื่องของหลวงปู่ส่วนใหญ่เป็นพระผง ซึ่งโดยมากก็ไม่ได้ใช้มวลสารหรือว่าน ๑๐๘ อะไรเลย ส่วนใหญ่เป็นเพียงปูนซีเมนต์ขาวเท่านั้น เสน่ห์ของพระจึงอยู่ที่ตัวผู้เสกโดยแท้

๒. พระที่หลวงปู่สร้างเองมีหลากหลายพิมพ์เหลือเกิน เพราะท่านมีวิธีที่แสนง่ายในการสร้างพระ เพียงใช้ดินน้ำมันกดทับลงบนพระเครื่องที่มีอยู่ พอแกะออกมาก็จะได้แม่พิมพ์พร้อมใช้งาน ดังนั้น พระผงบางองค์ จึงมักมีเศษดินน้ำมันสีชมพูบ้าง สีฟ้าบ้าง ติดอยู่ ด้วยวิธีการสร้างเช่นนี้ จึงเก็บรายละเอียดได้ไม่ดี พระที่สร้างออกมามักไม่สวยงามและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ในด้านหนึ่งก็เป็นเอกลักษณ์ของความเรียบง่าย

๓. แม้ว่าพระเครื่องแต่ละอย่าง ท่านจะอธิษฐานให้เด่นต่างกัน เช่น ตะกรุดจะเด่นในทางเมตตา แหวนจะเด่น ในทางแคล้วคลาด ฯลฯ แต่ท่านก็รับรองว่าพระเครื่องทั้งหมดของท่าน ท่านอธิษฐานไว้ให้ครบทุกอย่าง สุดแท้แต่ผู้ใช้จะอธิษฐานเอาเอง

๔. หลวงปู่ไม่แนะนำให้เอาพระเครื่องไปหลอมละลาย หรือทำให้เสียรูป เช่น เอาไปทำเป็นเนื้อชนวนหล่อพระองค์ใหญ่ เพราะถือเป็นการทำลายรูปองค์พระที่สร้างกันขึ้นมาแล้วโดยเจตนา

๕. ในสมัยก่อน วัตถุมงคลของหลวงปู่ที่เป็นที่รู้จักของชาวบ้านคือตะกรุด ภายหลังจึงมีการสร้างพระเครื่องอย่างอื่นรวมทั้งพระบูชาที่มักสร้างด้วยปูนซีเมนต์ขาวธรรมดาๆ แล้วให้ทางวัดให้ชาวบ้านบูชาในราคาแสนถูกคือองค์ละ ๑๐ บาทบ้าง ๓๐ บาทบ้าง พระปูนขนาดหน้าตัก ๙ นิ้ว ก็ให้บูชาเพียงร้อยสองร้อยบาทเท่านั้น เพื่อสงเคราะห์ชาวบ้านให้สามารถมีพระไปบูชาโดยใช้ปัจจัยน้อยที่สุด

๖. พระผงนั้นดีเพราะมักมีเกศาท่านผสมอยู่ด้วย เวลาใครไปขอเกศาหลวงปู่ หลวงปู่ก็มักจะบอกว่าให้ไม่ได้ เพราะต้องเก็บไว้ทำพระ

๗. ลูกแก้วของหลวงปู่ บางคนสงสัยว่าทำมาจากปูนแล้วทำไมจึงเรียกลูกแก้ว นั่นก็เพราะท่านเจตนาสร้างให้เป็นแก้วมณีโชติรส (ของคู่บารมีพระพุทธเจ้า) นอกจากนี้ ท่านก็เน้นว่าต้องเจาะรูด้วย เพื่อให้ลูกแก้วมีช่องอากาศธาตุ นอกเหนือจากธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม อีกทั้งยังอาจใช้เป็นช่องทางดำเนินของจิตในขณะปฏิบัติภาวนา

๘. พระที่สร้างให้มีความหมายทางธรรม ได้แก่ พระชุดพาหุงฯ แต่สร้างไว้ไม่ครบ มีเพียงปางชัยชนะต่อช้างนาฬาคีริง องคุลีมาล นันโทปนันทนาคราช และท้าวพกาพรหม แต่เท่านี้ก็เพียงพอจะใช้เป็นตัวอย่างของชัยชนะที่ไม่ก่อเวรอันเรียกว่า "ชัยมงคล"

๙. สำหรับพิมพ์พระเหนือพรหมนั้น เดิมหลวงปู่ท่านสร้างพระผงรูปเศียรพรหมขนาดใหญ่ขึ้นก่อน แล้วจึงสร้างพระพรหมเต็มองค์ชนิดที่ไม่มีขอบ และต่อมาจึงขยายเป็นพระพรหมชนิดมีขอบสวยงาม สุดท้ายก็มาเป็นพรหมองค์เล็ก แต่ไม่ว่าจะเป็นพระพรหมพิมพ์ใด หลวงปู่ก็เน้นที่พระพุทธที่อยู่เหนือพรหม เพราะเจตนาท่านต้องการบอกว่าพระพุทธเจ้าอยู่สูงกว่าพรหม และสูงสุดในไตรภพ

๑๐. พระที่ชำรุดแตกหักนั้นหลวงปู่ไม่ให้ทำลาย เช่นว่าเหรียญพรหมโลหะที่ชำรุด ท่านก็ให้ตัดส่วนที่เป็นพระพุทธไว้ แล้วเอามาอธิษฐานจิตซ้ำเพื่อให้ผู้ศรัทธาได้มั่นใจ ของชำรุดจึงกลายเป็นของดีของหายากไปเสีย

๑๑. หลวงปู่บอกว่าพระของท่าน ท่านทำให้อย่างชนิดที่ยากจะหาใครทำให้อย่างท่าน ดังนั้น ผู้ที่มีแล้วก็ควรรักษาไว้ให้ดี และเมื่อมีแล้วก็อย่าขวนขวายเช่าหาจนเกินไปเพราะของปลอมมีมากหลาย เสียเงินเช่ามาแพงๆ แล้วยังต้องอยู่กับความลังเลสงสัยว่าแท้หรือไม่แท้ไปตลอดชีวิต ใครทักว่าแท้ก็ดีใจ

ใครทักว่าปลอมก็ห่อเหี่ยวใจ หากนับถือท่านจริง คงมีเหตุให้ได้มาไว้บูชาสักวันเป็นแน่

๑๒. เวลาทำพระตกหล่นชำรุดหรือเสียรูปก็ไม่เป็นปัญหา เพราะหลวงปู่ยืนยันว่าพระที่ท่านสร้างนั้น ยังคงใช้ได้ตราบเท่าที่ยังมิได้สลายเป็นผงและละลายน้ำไปหมด

๑๓. โบราณบอกว่าห้อยพระอยู่กับตัว อย่าไปเดินลอดราวผ้า เพราะจะทำให้พระเสื่อม สำหรับพระของหลวงปู่แล้วท่านว่าไม่เกี่ยวกัน ทองอยู่ที่ไหนก็ยังคงเป็นทอง ที่เสื่อมนั้นหมายถึงใจเจ้าของต่างหากเพราะเมื่อลอดราวผ้าแล้วอาจคิดต่ำๆ

๑๔. พระดีไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงเสมอไป และพระราคาแพงก็ไม่จำเป็นต้องเป็นพระดีเสมอไป ราคาพระอยู่ที่ค่านิยมในตลาด คุณค่าพระอยู่ที่ผู้อธิษฐานจิต รวมทั้งความศรัทธาและคุณธรรมของผู้ครอบครอง หลวงปู่ไม่เคยนิยมส่งเสริมให้ลูกศิษย์เสียเงินเสียทองเช่าบูชาพระแพงๆ ยิ่งตลาดไม่นิยมสิดี จะได้มีโอกาสมีพระดีไว้ครอบครอง

๑๕. พระหลวงปู่จะดีทางไหน ก็ไม่เท่าดีทางเป็นเครื่องมือปฏิบัติกรรมฐาน ไม่เหมือนการสร้างพระของสำนักไหนๆ ดังที่ท่านเรียกพระของท่านว่า “พระกำนั่ง” คือใช้กำไว้ในมือขณะนั่งสมาธิภาวนา เพื่ออาศัยพุทธคุณในองค์พระเหนี่ยวนำจิตให้สงบระงับได้โดยง่าย รวมทั้งป้องกันนิมิตร้าย

๑๖. สุดท้าย หลวงปู่บอกว่า *"พระของข้า องค์เดียวก็พอ ...ปฏิบัติให้มันจริง"*

๒๔
“ติด” ที่ไม่จำเป็น

ในการชักจูงคนให้มีศรัทธาในพระรัตนตรัย และศรัทธาต่อการปฏิบัติธรรม หลวงปู่ท่านมีกุศโลบายหลายประการ ทั้งโดยคำพูด โดยวัตถุ และโดยการปฏิบัติให้ดู

ในส่วนของวัตถุนั้น ที่สำคัญคือวัตถุมงคล เพราะเหตุที่คนเรามีกำลังศรัทธาต่อการปฏิบัติธรรมไม่เท่ากัน บางคนยังจำเป็นต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นตัวช่วยให้ค่อยๆ เข้ามาพอกพูนศรัทธาในคุณพระรัตนตรัย กระทั่งเขยิบขึ้นมาสู่การเจริญพระไตรสิกขาคือศีล สมาธิ และปัญญา ดังที่ท่านได้พูดว่าไว้ *“ติดวัตถุมงคล ก็ยังดีกว่าที่จะให้ไปติดวัตถุอัปมงคล”*

แต่เป็นที่สังเกตได้ว่า คำพูดหลวงปู่ข้างต้น ปัจจุบันถูกนำไปกล่าวอ้างในทางชักชวนคนให้พากันมาติดยึดกับวัตถุมงคล กระทั่งเกิดความเข้าใจปฏิปทาของหลวงปู่คลาดเคลื่อนไปว่าท่านส่งเสริมให้คนมาติดยึดกับวัตถุมงคลไปเสีย

จริงๆ แล้ว สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานและกำลังศรัทธาต่อการปฏิบัติภาวนามากแล้ว ก็ไม่เห็นความจำเป็นจะต้องไปหลงติดยึดในเรื่องวัตถุมงคลแต่อย่างใด แค่มีพระห้อยคอไว้สักองค์

หนึ่ง หรือจะไม่มีเลย ก็ไม่จัดว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับคำสอนหลวงปู่ เรื่องวัตถุมงคลนี้จึงเป็นหนึ่งใน "ติด" ที่ไม่จำเป็น

นอกจากเรื่องวัตถุมงคลแล้ว เรื่องพิธีพราหมณ์ อาทิ พิธีบวงสรวงต่างๆ รวมทั้งการตั้งศาลพระภูมิ ก็ไม่เห็นหลวงปู่ท่านส่งเสริม ที่สังเกตเห็นมีเพียงกรณีที่ท่านให้คำแนะนำลูกศิษย์ที่บ้านมีศาลพระภูมิอยู่เดิม ว่าควรอธิษฐานวิมานแก้ว (หมายถึงตัวแทนแห่งพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ) ไปครอบด้วย ซึ่งเป็นอุบายแปลงความเลื่อมใสและการนับถืออย่างพราหมณ์ให้มาเป็นพุทธอย่างกลมกลืน การสักการะนั้นจะได้อยู่ในวงแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นสรณะสูงสุดของชาวพุทธ ไม่สุ่มเสี่ยงต่อการขาดจากไตรสรณคมน์

ดังนั้น เรื่องวัตถุมงคลก็ดี เรื่องพิธีพราหมณ์ก็ดี จึงถูกนับอยู่ใน "ติด" ที่ไม่จำเป็น ผู้มีปัญญาอาจใช้ให้เกิดประโยชน์ตามควรแก่กาลเทศะบ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ใช้อย่าง "เครื่องอาศัย" มิใช่ "สิ่งจำเป็น" ที่จะขาดเสียมิได้

๒๕
ความเมตตาจากหลวงปู่

หญิงคนหนึ่งเป็นโรคปวดศีรษะ มีอาการปวดที่บริเวณกลางศีรษะ ยิ่งหากเผลออ่านหนังสือหรือเพ่งมองอะไรนานๆ ก็จะยิ่งปวด เธอต้องทนทุกข์เพราะโรคนี้ตั้งแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแพทย์สมัยนั้นก็หาสาเหตุไม่พบ บางทีอาการกำเริบปวดศีรษะมากถึงขนาดต้องหามส่งโรงพยาบาล

ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นับเป็นโชคดีอย่างยิ่งที่วันหนึ่งมีผู้แนะนำให้เธอและสามีได้รู้จักหลวงปู่ดู่ และในวันแรกที่เธอได้มากราบหลวงปู่ เธอประหลาดใจมากเมื่อเห็นองค์หลวงปู่ รวมทั้งบริเวณโดยรอบกุฏิ ตรงกับภาพในความฝันของเธอก่อนหน้าที่จะมาวัด ด้วยความศรัทธาที่มีต่อหลวงปู่นับแต่ครั้งแรกเธอและสามีจึงได้หาโอกาสไปกราบท่านอยู่บ่อยครั้ง และแล้วเหตุการณ์สำคัญอย่างมากได้เกิดขึ้นกับเธอ คือเย็นวันหนึ่ง เธอและสามีได้แวะมากราบหลวงปู่ เป็นจังหวะพอดีกับที่หลวงปู่กำลังจะสรงน้ำ มีลูกศิษย์กำลังหิ้วถังน้ำอุ่นมาเตรียมถวายให้หลวงปู่สรงน้ำที่ใกล้โอ่งน้ำด้านหน้ากุฏิท่าน ซึ่งปัจจุบันก็ยังตั้งอยู่ให้เห็น ทั้งสองคนเห็นเป็นโอกาสจึงกราบขออนุญาตสรงน้ำหลวงปู่ โดยสามีของเธอเข้าไปตักน้ำแล้วทำการเช็ดล้างเท้าหลวงปู่ด้วยความเคารพ

พอถึงคิวเธอ หลวงปู่บอกว่า *"แกเป็นตรงไหน ให้รดตรงนั้น"* ด้วยความดีใจ เธอรีบตักน้ำอุ่นในถัง แล้วค่อยๆ รดไปที่ศีรษะหลวงปู่ สามีเธอเห็นเช่นนั้นก็ตกใจส่งเสียงดุ ว่าทำไมทำอย่างนั้น เธอตกใจรีบวางขันน้ำ ก้มลงกราบขอขมาหลวงปู่แล้วร้องไห้ด้วยความรู้สึกกลัวบาปกรรม หลวงปู่กลับพูดพลางยิ้มว่า *"ไม่เป็นไร ข้าอนุญาต"* และแล้วเรื่องอัศจรรย์ก็เกิดขึ้นกับเธอ เพราะนับจากวันนั้น อาการปวดศีรษะของเธอก็ทุเลาลงเรื่อยๆ กระทั่งหายสนิท

ความเมตตาของหลวงปู่ที่มีต่อเธอยังไม่หมดเพียงนั้น วันหนึ่ง เธอตั้งใจจะไปเช่าวัตถุมงคลไว้สำหรับตนเองบ้าง ในขณะที่ตัวสามีนั้นนอกจากจะสวมแหวนพระของหลวงปู่แล้ว ในคอก็ยังห้อยวัตถุมงคลของหลวงปู่อีกด้วย หลวงปู่คงทราบความตั้งใจของเธอ แต่แทนที่ท่านจะแนะนำให้ไปหาเช่าวัตถุมงคลจากทางวัด หลวงปู่กลับบอกสามีเธอว่า *"แกถอดแหวนให้เขาซะ แบ่งให้เขาใส่บ้าง"*

สามีเธอ แม้จะรู้สึกหวงวัตถุมงคลที่สวมใส่อยู่ แต่ด้วยความเกรงใจหลวงปู่ จึงจำใจต้องถอดแหวนพระ อันเป็นวัตถุมงคลสุดรักสุดหวงของตนให้กับผู้เป็นภรรยา เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้เธอได้วัตถุมงคลของหลวงปู่ไว้คุ้มครองตัวโดยไม่ต้องเสียเงินเช่าบูชา ในขณะที่สามีเธอก็เรียนรู้ที่จะเสียสละของรักของหวง จึงพูดได้ว่าต่างฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์กันถ้วนหน้าจากความเมตตาของหลวงปู่

๒๖
วัตถุมงคล...มงคลที่ตรงไหน

“วัตถุมงคล” ซึ่งมีต้นทุนการผลิตต่อชิ้นเพียงน้อยนิด ไม่กี่บาท กลับกลายเป็นวัตถุที่มีราคาในตลาดเป็นหมื่น เป็นแสน เป็นล้าน หรือหลายๆ ล้านบาท ซึ่งมิได้สัมพันธ์กับต้นทุนการผลิตแต่อย่างใดเลย หากแต่สัมพันธ์โดยตรงกับ “ศรัทธา” ของผู้เช่า จึงสมแล้วที่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วัตถุแห่งศรัทธา”

กล่าวถึงคุณค่าของวัตถุมงคลแล้ว ความสุขใจจากการได้ครอบครองอาจนับเป็นคุณค่าชั้นที่หนึ่ง หากได้ช่วยคุ้มครองให้เจ้าของแคล้วคลาดปลอดภัยได้ก็อาจนับเป็นคุณค่าชั้นที่สอง และหากได้ใช้เป็นอนุสติระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ยกจิตของเจ้าของให้ละอายและเกรงกลัวต่อบาปก็อาจนับเป็นคุณค่าชั้นที่สาม สุดท้าย หากเป็นเครื่องโยงจิตเจ้าของไปสู่การปฏิบัติธรรมเพื่อค้นหา “พระเก่าพระแท้” ในตัว ก็ควรนับเป็นคุณค่าชั้นสูงสุดของสิ่งที่เรียกว่า “วัตถุมงคล” นี้

สำหรับผู้ที่มาศรัทธาหลวงปู่ดูนั้น ต้องยอมรับว่า “วัตถุมงคล” ได้เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่นำทางคนจำนวนมากให้เข้ามาใกล้ชิดท่าน และในจำนวนนี้ มีไม่น้อยทีเดียวที่เขยิบจาก

การแสวงหาพระนอกตัวมาสู่พระเก่าพระแท้ในตัวอันเป็นสิ่งที่หลวงปู่มุ่งเน้นเสมอมา

ดังนั้น ความเป็นมงคลอย่างยิ่งของสิ่งที่เรียกว่า "วัตถุมงคล" จึงอยู่ที่ตรงนี้ ตรงที่เป็นเครื่องพาใจเราให้เข้ามาอยู่ในวงแห่งพระธรรมคำสอน วงแห่งการปฏิบัติเพื่อให้ได้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนที่ฝึกฝนอบรมทั้งทางศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้ตนหรือใจเป็นพระขึ้นมาเสียเอง เช่นนี้ย่อมได้รับอานิสงส์คือการคุ้มครองจากธรรม ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรับรองว่า "ธรรมย่อมคุ้มครองรักษาผู้ประพฤติธรรม"

เพียงอานิสงส์ของวัตถุมงคลในทางแคล้วคลาดปลอดภัย หรือในทางเมตตา ฯลฯ นั้นยังเป็นเรื่องโลกๆ ขึ้นชื่อว่าโลก ย่อมมีความพร่องอยู่เป็นนิจ และมิอาจต้านทานความแก่ความเจ็บความตาย และความพลัดพรากไปได้ ถึงจะแคล้วคลาดจากภัยครั้งนี้ หรือครั้งไหนๆ สุดท้ายก็มิอาจแคล้วคลาดจากสัจธรรมของชีวิตไปได้

หากสิ่งที่เรียกว่า "วัตถุมงคล" มิได้โยงคนเข้าหาธรรม ยกตัวอย่างให้ชัดเช่นพระในคอโจร หรือพระที่อยู่ในถิ่นต่างศาสนา ก็มิได้มีความหมายในทางยกระดับจิตใจแต่อย่างใด ความเป็นมงคลจึงไม่บังเกิด

การบูชาวัตถุมงคลไม่ควรจบลงแค่ตัววัตถุมงคลหรือมูลค่าแห่งการซื้อขาย หรือเพียงความเชื่อในทางขลัง ฯลฯ

หากแต่ควรมาจบที่ใจเจ้าของที่หันเข้าหาธรรม ใจที่มีสติมากขึ้น เชื่อศรัทธาในพระรัตนตรัยมากขึ้น ชนิดที่เรียกว่าไม่อาจทำความชั่วทั้งในที่แจ้งและที่ลับ

เวลาหลวงปู่ดู่สอนศิษย์ ท่านสอนให้ใช้ปัญญาใคร่ครวญเสมอ หลวงปู่มักจบบทสนทนาว่า *"แกไม่ต้องเชื่อข้า ให้แกไปตรองดู"* เราตอบตัวเองได้ชัดหรือยังว่าห้อยพระไปทำไม ผู้ที่มีวัตถุมงคลไม่ว่าจะเป็นของหลวงปู่ หรือครูบาอาจารย์ท่านใดก็ตาม ควรพิจารณาทบทวนดูว่า เราใช้สิ่งนี้อย่างผู้มีปัญญารวมทั้งใช้อย่างผู้ไม่ประมาทในชีวิตหรือไม่ หรือว่าเราใช้วัตถุมงคลเพียงแค่เครื่องหาเลี้ยงชีพ ใช้เพื่ออวดหรือข่มคนที่ไม่มีเหมือนเรา ใช้เป็นเครื่องเล่นเช่นวัดพลังงานในองค์พระ ใช้เป็นสิ่งเอาไว้อ้อนวอนขอความสำเร็จชนิดไม่ต้องขวนขวายสร้างกรรมดีหรือเหตุปัจจัยที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่ผลที่พึงปรารถนา หรือจะใช้เป็นเครื่องให้อุ่นใจว่าปลอดภัยแน่ๆ แล้วตั้งตนอยู่ด้วยความประมาทขาดสติ

ปฏิปทาในการสร้างวัตถุมงคลของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ แห่งวัดสะแก คือการใช้เป็นเครื่องโยงเข้าหาธรรม ดังคำของหลวงปู่ที่ว่า *"พระของข้า องค์เดียวก็พอ ปฏิบัติให้มันจริง"* แล้วความเป็นมงคลที่แท้จึงจะบังเกิดสมกับได้ชื่อว่าเป็น "วัตถุมงคล"

๒๗
ช้างมาไหว้หลวงปู่

มีเหตุการณ์ที่ค่อนข้างแปลกอยู่เรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในราวปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ก่อนที่หลวงปู่จะละสังขารเพียงไม่ถึงเดือน กล่าวคือ ช้างใหญ่เชือกหนึ่งที่เดินทางมาจากจังหวัดสุรินทร์ เพื่อมาร่วมพิธีคล้องช้างที่เพนียดคล้องช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขณะที่รถบรรทุกช้างเดินทางมาตามถนนสายเอเชียถึงบริเวณใกล้ปากทางเข้าวัดสะแก ช้างแสดงอาการกระวนกระวายไม่อยู่นิ่งจนคนขับรถต้องหยุดจอด พอรถจอดสนิท ช้างเชือกนั้นก็เดินลงจากรถ แล้วลุยน้ำมาตามคลองข้าวเม่า มุ่งหน้ามาทางวัดสะแก ควาญช้างพยายามควบคุมช้างด้วยการเอาขอเหล็กสับบนศีรษะช้าง กระทั่งเลือดไหลออกมาทางด้านหน้า ถึงกระนั้น ช้างก็ยังไม่ยอมหยุด ช้างพยายามจะตะเกียกตะกายขึ้นฝั่งวัดสะแกแต่ไม่สำเร็จเพราะมีแนวกำแพงตลิ่งสูงมากจนมันไม่สามารถเดินข้ามขึ้นมาได้ สุดท้ายช้างนั้นจึงไปขึ้นทางฝั่งโรงเรียนวัดสะแกที่อยู่ตรงข้ามวัด แล้วยกงวงขึ้นลงเหมือนจะแสดงอาการเคารพมาทางฝั่งวัดสะแก

มีชาวบ้านที่อยู่ในเหตุการณ์ แนะนำควาญช้างให้เข้าไปหาหลวงปู่ดู่ ควาญช้างก็เข้าไปกราบหลวงปู่โดยยังมีอาการ

ตกใจถึงขนาดว่าร้องไห้เพราะไม่เคยประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้ เขาพูดด้วยโทสะว่าถ้าเอาช้างไม่อยู่ ก็จะกลับไปเอาปืนที่สุรินทร์มายิงมัน หลวงปู่ให้กำลังใจแก่ควาญช้างว่าไม่เป็นไรหรอก เอาน้ำมนต์ไปรดตัวมัน และเอาข้าวไปให้มันกิน มันก็จะดีขึ้นเอง

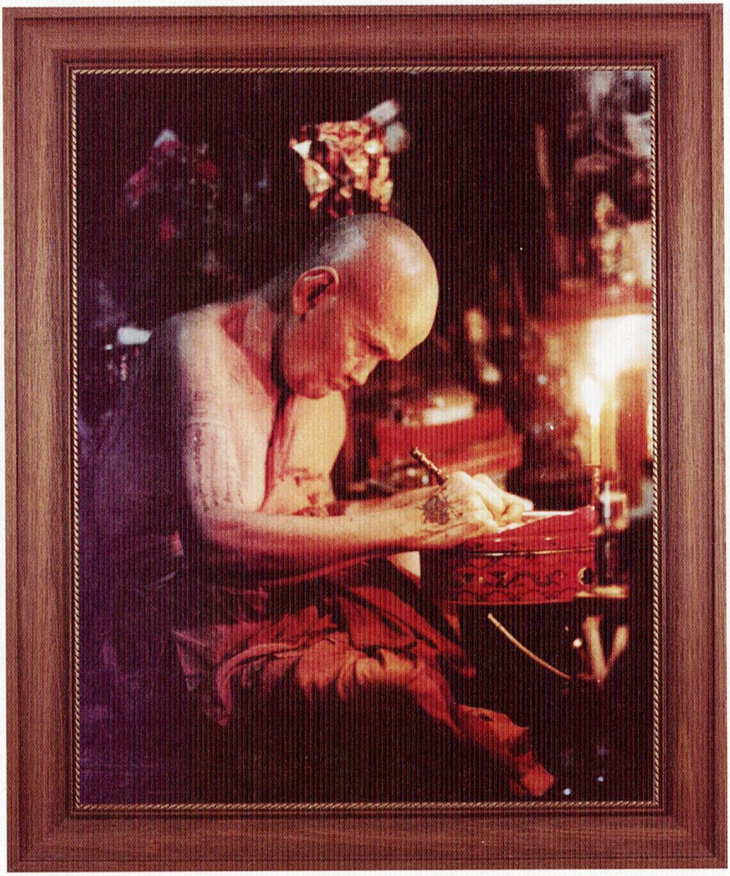
ปรากฏว่า เมื่อควาญช้างนำน้ำมนต์ของหลวงปู่ไปประพรมให้ช้าง ช้างนั้นก็มีอาการสงบลงทันที ที่แปลกกว่านั้นคือช้างไม่มีอาการสนใจกล้วยอ้อยที่มีคนเอามาให้ แต่กลับเอางวงดูดข้าวในกะละมังที่หลวงปู่ให้ลูกศิษย์นำไปให้ มันดูดไม่กี่ทีก็หมดกะละมัง ช้างอยู่ที่ฝั่งตรงข้ามวัดสะแก กระทั่งงานที่เพนียดคล้องช้างสิ้นสุด และเหมือนว่ามันจะรู้ มันจึงได้เดินทางย้อนกลับไปรวมกับหมู่ช้างที่จะกลับจังหวัดสุรินทร์ โดยที่ควาญช้างไม่ต้องเอาขอสับมาบังคับแต่อย่างใด

บ้างได้ยินหลวงปู่กล่าวว่า *“ช้างมันเห็นแสงสว่าง มันรู้มันจะมาสักการะหลวงปู่ทวด... พวกแกสู้ช้างไม่ได้ ช้างมันยังรู้จักมาไหว้หลวงปู่ทวด”* บ้างได้ยินหลวงปู่บอกว่า *“พระพุทธเจ้าต้องมีช้าง”* และบ้างก็ได้ยินหลวงปู่ว่า *“ช้างยังมาอยู่กับท่านไม่ได้ ต้องไปใช้เวรใช้กรรมให้หมดเสียก่อน”* ฯลฯ

เหตุที่ช้างมาไหว้หลวงปู่นั้นอาจไม่อยู่ในวิสัยที่ใครๆ จะรู้ได้ แต่อย่างน้อย ด้วยความบากบั่นของช้างเชือกนั้นที่ไม่ย่อท้อแม้จะถูกขอสับของควาญช้าง ทำให้ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะระลึก

ถึงคำหลวงปู่ที่ว่า *"แกยังเชื่อไม่จริง"* เพราะเชื่อไม่จริงนี้เอง จึงได้ปฏิบัติอย่างคนกลัวความลำบาก เพราะเชื่อไม่จริง จึงได้เชื่อกิเลสมากกว่าครูบาอาจารย์ มากกว่าพระพุทธเจ้า เพราะเชื่อไม่จริง จึงถือมงคลตื่นข่าวยิ่งกว่ามงคล ๓๘ ประการที่พระพุทธองค์ทรงประทานไว้ให้ และเพราะเชื่อไม่จริง จึงปฏิบัติแบบไฟไหม้ฟาง ทำๆ หยุดๆ เหมือนขุดบ่อไม่ถึงตาน้ำก็เปลี่ยนไปขุดบ่อใหม่เรื่อยไป

นี่ถ้าพากันเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีความองอาจกล้าหาญในการปฏิบัติธรรมกันจริงๆ ก็คงพอช่วยให้ไม่ต้องอายช้างเชือกนี้เป็นแน่

“ของจริง ต้องหมั่นทำ”

๒๘

“ไปทำงาน”

เรื่องของการเลือกใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เวลาพูดว่า “ปฏิบัติธรรม” คนไม่น้อยจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่ต้องไปทำที่วัด ด้วยนัยเดียวกันหากใช้คำอื่น เช่น “ปฏิบัติกาย วาจา ใจ” คำนี้กลับให้ความรู้สึกว่าเป็นสิ่งใกล้ตัวหรือเป็นเรื่องของตัวเราเองแท้ๆ

สำหรับหลวงปู่ดู่ ท่านนิยมใช้คำเรียกการปฏิบัติธรรมว่า “ทำงาน” ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นคำที่สื่อได้ดีมากๆ เพราะสื่อให้รู้ว่าอย่าสักแต่ว่านั่งหลับตานะ หากแต่ต้องสำเหนียกว่ากำลังทำงานอยู่ เป็นการทำงานทางด้านจิตใจ มิใช่จะมีแต่ท่านั่งหลับตาโดยปราศจากการงาน คนเราหากปราศจากการทำงาน ก็ย่อมไร้ผลงาน การงานทางจิตที่ต้องทำ มีเพียงสองอย่าง อย่างแรกคือการตะล่อมจิตให้สงบทรงตัว เพื่อให้มีสภาพที่เรียกว่าจิตที่ควรแก่การงาน การงานอย่างที่สองก็คือ งานทางด้านพัฒนาปัญญา ซึ่งจะเป็นไปได้ดีก็ต่อเมื่อการงานอย่างแรกได้ผลดีแล้ว จึงจะเอามาต่อยอดให้กันและกัน เวลาหลวงปู่บอกใครว่า *“ไปทำงาน”* คนนั้นก็ต้องมองหามุมสงบเพื่อนั่งหลับตาภาวนา ท่านไม่ให้นั่งจับกลุ่มคุยกันหรือนั่งปล่อยเวลาให้

ผ่านไปโดยไม่เกิดประโยชน์ เสียโอกาสที่สู้อุตส่าห์สละเวลามาวัด

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานหลักๆ ก็มีสองส่วน ส่วนแรกคือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม คือหามุมสงบนั่นเอง ไม่ไปนั่งอวดหรือขวางทางคนที่เขาจะมากราบพระควรรู้กาลเทศะ เพื่อจะปลีกตัวเองเข้าสู่ "กายวิเวก" อุปกรณ์ส่วนที่สองคือ กายใจของเราเอง วางกายให้พร้อม วางใจให้พร้อม เอาสติคุมจิตให้ดี ให้เข้มแข็ง เจริญกรรมฐานให้ต่อเนื่องเพื่อเข้าสู่ "จิตตวิเวก" คือจิตที่เป็นอิสระจากนิวรณ์ เป็นจิตที่ควรแก่การงาน เพื่อใช้สำหรับการต่อยอดสู่ภาวนามยปัญญาอันเป็นเป้าหมายของการภาวนา เพื่อจะให้ใจเราเป็นอิสระจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองหรือกิเลสที่เสียดแทงใจทุกชนิดที่เรียกว่า "อุปธิวิเวก" นอกจากนี้ หลวงปู่ก็ได้สร้าง "พระกำนั่ง" ซึ่งอาจนับว่าเป็นอุปกรณ์เสริม มีก็ดี ไม่มีก็ได้

การทำงานทางใจนี้ หากชำนาญในท่าหลับตาแล้ว ก็ต้องขยายผลมาสู่ท่าลืมตา คือขณะทำกิจวัตรประจำวัน แล้วก็ต้องไม่ประมาทคอยหาจังหวะโอกาสกลับมาทำงานในท่าหลับตาอีกเสมอๆ เพราะถือเป็นท่าเก่ง เป็นท่าที่ได้ผลดีที่สุด เหมือนอย่างที่สามเณรอรหันต์ท่านหนึ่งอุปมาการเจริญจิตตภาวนาว่าเหมือนการจ้องจับตัวเหี้ย (ขออภัยที่ต้องใช้ศัพท์ดั้งเดิม) ท่านว่า หากตัวเหี้ยหนีเข้าไปในจอมปลวกที่มีรู ๖ รู ทำอย่างไรเรา

จะจับตัวเหี้ยได้ วิธีการที่ได้ผลก็คือ ปิดรูเสีย ๕ รู เหลือไว้รูเดียว ดักจับมันที่รูนั้น ไม่ช้าก็จะจับตัวเหี้ยได้ การไปนั่งหลับตา ก็เหมือนการปิดทวารตา หู จมูก ลิ้น และกาย เหลือไว้แต่ช่องทางใจ ที่อารมณ์หรือกิเลสมันจะมาโผล่ให้เห็น เอาสติเฝ้าดูมันไว้ที่ช่องทางเดียวที่เหลืออยู่นี้ ก็จะเห็นมันได้ชัดเจนกว่าที่จะให้มันวิ่งวุ่นอยู่ทั้ง ๖ ทวาร นี้คือเหตุผลว่าทำไมท่านจึงส่งเสริมให้ *"ไปทำงาน"*

๒๙
คาถาบูชาพระ

นะโมพุทธายะ พระพุทธะไตรรัตนญาณ
มณีนพรัตน์ สีสะหัสสะ สุธัมมา
พุทโธ ธัมโม สังโฆ ยะธาพุทโมนะ
พุทธะบูชา ธัมมะบูชา สังฆะบูชา
อัคคีธานัง วะรังคันธัง สีวลี จะมหาเถรัง
อะหังวันทามิ ทูระโต อะหังวันทามิ ธาตุโย
อะหังวันทามิ สัพพะโส พุทธะ ธัมมะ สังฆะ ปูเชมิ

พระคาถานี้ ปัจจุบันเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในนาม “บทสวดจักรพรรดิ” แต่ในที่นี้ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงตามชื่อเดิมที่หลวงปู่ท่านเรียกคือ “บทบูชาพระ” หรือ “คาถาบูชาพระ”

ข้าพเจ้าเคยมีโอกาสกราบเรียนถามถึงที่มาของคาถานี้ หลวงปู่เล่าว่าท่านจดจำมาตั้งแต่สมัยที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่วัดประดู่ทรงธรรม ท่านว่าสมัยก่อนครูอาจารย์เขามักหวงคาถาดีๆ ไม่ค่อยถ่ายทอดให้ใครง่ายๆ แต่ท่านเห็นว่าเป็นคาถาที่ดีก็เลยนำมาเผยแพร่แก่ลูกศิษย์ แถมยังพูดสำทับว่า *“คาถานี้ดี*

สวดแล้วไม่จน” พอข้าพเจ้าถามต่อถึงความหมายของคาถานี้ หลวงปู่ตอบทันทีว่า *“คาถา เขาไม่แปลกัน”*

เมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นจริงดังที่ท่านว่า เพราะขึ้นชื่อว่าคาถา ย่อมเป็นการนำเอาเพียงพยัญชนะต้น หรือคำจากประโยคนั้นประโยคนี้ในพระสูตรมาเขียนต่อกันเฉยๆ บางอักขระเหมือนเป็นเพียงอักษรย่อ จึงไม่สามารถแปลเอาความหมายได้ ตอนนั้นข้าพเจ้านึกสงสัยว่าในเมื่อแปลก็ไม่ได้ความหมาย แล้วจะสวดไปเพื่ออะไรกัน หลวงปู่คงเห็นสีหน้าแสดงความสงสัยของข้าพเจ้า ท่านจึงพูดต่อว่า *“คาถา เขามุ่งสมาธิจิต”*

ในสมัยที่หลวงปู่ยังมีชีวิต ไม่มีภาพการรวมกลุ่มกันสวดคาถาบูชาพระ เพราะการสวดคาถานั้นเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่เหมือนอย่างการสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็นที่ต้องการความพร้อมเพรียงกันสวด เป็นธรรมดาที่ทุกสิ่งล้วนมีสองด้าน การสวดคาถาก็เช่นกัน หากผู้สวดวางท่าทีไม่ถูกต้องก็อาจพลัดจากพุทธศาสนาไปสู่ลัทธิเทวนิยมได้โดยง่าย นั่นก็คือ “สวดทางขลัง” หรือ สวดในทางอ้อนวอนหวังผลดลบันดาล จนเสียหลักกรรมและความเพียรอันเป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา นักปราชญ์ทางพุทธศาสนาเคยสรุปสาเหตุแห่งความเสื่อมของพระพุทธศาสนาถึงขั้นหายสาบสูญไปจากประเทศอินเดียทั้งๆ ที่เป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาไว้ว่ามาจากชาวพุทธทั้งพระและ

ฆราวาสไม่สนใจศึกษาและปฏิบัติกายวาจาใจของตนตามหลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิ และปัญญา มุ่งแต่การสวดทางขลังตามแบบลัทธิมนตรยาน

ปัจจุบัน นอกจากการนิยมเรียก "คาถาบูชาพระ" ใหม่ว่า "คาถาจักรพรรดิ" หรือ "บทสวดจักรพรรดิ" แล้ว ยังมีการโยงใยไปถึงตำนานเรื่องพญาชมพูบดีผู้มีฤทธิ์มากที่ถูกสยบด้วยพระพุทธานุภาพ ก็ชวนให้คิดถึงหลวงปู่ในค่ำคืนที่ท่านพูดเล่าเรื่องพญาชมพูบดีพร้อมกับพรรณนาให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่แห่งพระพุทธานุภาพ ด้วยความใคร่รู้ ภายหลังข้าพเจ้าได้สำเนาเอกสารตำนานพญาชมพูบดีมาจากหอสมุดแห่งชาติ จึงพบว่าเป็นพระสูตรของฝ่ายมหายานที่ประพันธ์ขึ้นเมื่อพระพุทธศาสนาล่วงไปแล้วกว่าพันปี ในขณะที่ฝ่ายเถรวาทก็มีเรื่องราวของพระเจ้าจักรพรรดิเหมือนกัน แต่เป็นไปในแง่ให้เห็นความไม่เที่ยงแห่งสมบัติจักรพรรดิ

ในพระสูตรหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงตรัสเล่าถึงอดีตชาติที่เคยเกิดเป็นกษัตริย์ชั้นจักรพรรดิ พร้อมด้วยของวิเศษประจำพระองค์ที่ทำให้ทรงสามารถขยายอาณาจักรไปทั่วทุกทวีป แต่พระองค์ก็ยังไม่พอพระทัย ใช้อาวุธวิเศษนั้นไปขอส่วนแบ่งสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ผู้ปกครองสวรรค์ชั้นนั้นก็ยินยอมยกให้พระองค์ครอบครองแต่โดยดี แต่พระองค์ก็ยังไม่ยอมหยุดเพียงเท่านั้น ไปขอแบ่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์จากพระอินทร์มาครองอีก พระอินทร์แบ่งให้ปกครองครึ่งหนึ่ง

นานไปพระองค์ก็จะขอครอบครองสวรรค์ทั้งหมด กระทั่งสวรรค์ไม่อาจรองรับจิตที่มากด้วยโลภะของพระองค์ได้ พระเจ้าจักรพรรดิอย่างพระองค์จึงตกจากสวรรค์มายังโลกมนุษย์อีกครั้ง

ในมหาปรินิพานสูตร พระพุทธองค์ทรงตรัสเล่าให้ท่านพระอานนท์ฟังว่า เมืองกุสินารานั้นเดิมเรียกว่าเมืองกุสาวดี เป็นเมืองที่เคยเป็นที่สวรรคตของพระองค์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ชั้นจักรพรรดิมาแล้วถึง ๗ ชาติ แต่มาบัดนี้ของวิเศษและทรัพย์อันยิ่งใหญ่ในอดีตแห่งพระจักรพรรดิราชเหล่านั้นล้วนเสื่อมสิ้นไปแล้ว ไม่มีอะไรเหลือ สรรพสิ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมมีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา

คาถาบูชาพระ แม้เป็นคาถาที่หลวงปู่เห็นความศักดิ์สิทธิ์และนำมาเผยแพร่ แต่ท่านก็มิได้ให้น้ำหนักยิ่งกว่าสิ่งที่เป็นแก่นสารของชีวิต นั่นก็คือการภาวนาเพื่ออบรมกายวาจาใจของเรา ดังคำพูดของหลวงปู่ที่ว่า *“สวดมนต์เป็นยาทา ภาวนาเป็นยากิน”* สำหรับผู้ที่รักการสวดมนต์ หากได้ต่อยอดความดีด้วยการภาวนาคือการเจริญศีล สมาธิ และปัญญา ก็จะเป็นการไม่ขาดทุนกำไร ไม่เสียโอกาสที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มาพบปฏิปทาและคำสอนของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

๓๐
ศิษย์ดื้อ

อาการของ “ศิษย์ดื้อ” มักเป็นเช่นนี้ คือ สิ่งที่ครูบาอาจารย์พาทำกลับไม่ทำ สิ่งที่ครูบาอาจารย์ไม่ให้ทำกลับทำ เช่น

หลวงปู่ห้ามไปสำนักทรงหรือทำพิธีรับขันธ์ ศิษย์ดื้อก็แอบไปเพราะความอยากรู้อยากเห็น หรือหลงเชื่อว่านั่นเป็นสิ่งมงคลหรือแก้เคราะห์กรรมได้

หลวงปู่ห้ามเรี่ยไรถึงขนาดให้ลูกศิษย์เขียนประกาศติดไว้หน้ากุฏิ ศิษย์ดื้อก็ไม่หยุด เพราะชอบและคิดว่าจะเป็นบุญใหญ่หรือเป็นหนทางให้ได้บริวารมากๆ ตามอย่างที่ชาววัดทั่วไปนิยมกัน ไม่ได้คำนึงถึงความลำบากใจของผู้สละเงินทำบุญหรือบางทีถึงขั้นทำให้เขาต้องสละเงินทำบุญเกินฐานะ แทนที่จะนำเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นไปจุนเจือให้ความสุขกับคนในครอบครัวเสียก่อน

หลวงปู่สอนให้สงบสำรวม ไม่ให้คุยเสียงดังในวัดในวาโดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะที่มีคนกำลังปฏิบัติสมาธิภาวนากันอยู่ศิษย์ดื้อก็ยังพากันสนทนาเสียงดังด้วยความคะนองวาจา

หลวงปู่ส่งสายตาหรือส่งเสียงเตือนมาจึงยอมหยุด หลวงปู่ละสังขารแล้วก็สุดวิสัยที่ใครจะเตือน

หลวงปู่ไม่ชอบให้จัดมหรสพในวัดเพราะส่งเสียงดังรบกวนบรรยากาศแห่งการปฏิบัติธรรม ศิษย์ดื้อก็ยังคงนิยมจัดมหรสพ ให้ความสำคัญกับค่านิยมท้องถิ่นยิ่งกว่าคำเตือนของหลวงปู่ รวมทั้งไม่กลัววิบากกรรมที่จะได้รับ

หลวงปู่แนะนำให้ไปโรงเรียนสอนธรรมะคือโรงพยาบาลเพื่อดูทุกข์จากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ศิษย์ดื้อก็ชอบไปดูหนังดูละครมากกว่า

หลวงปู่ให้พากันประกอบความเพียรอย่างสม่ำเสมอ ศิษย์ดื้อก็ทำๆ หยุดๆ แต่เวลาถามปัญหาธรรมะกลับถามปัญหาธรรมะชั้นสูง ถามเรื่องที่ไกลตัว หรือเรื่องที่มิใช่ปัญหาเพื่อการขัดเกลาตนเอง

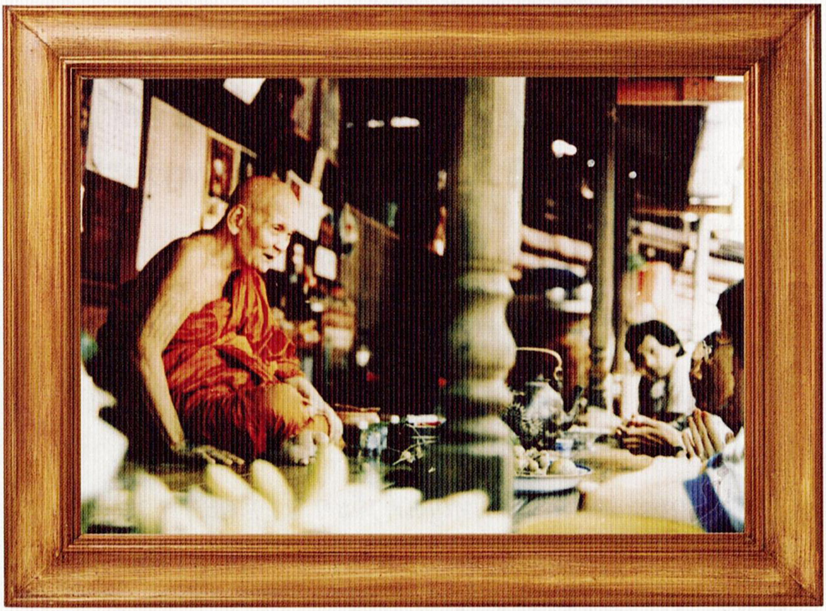
หลวงปู่บอกว่า *"พระของข้า องค์เดียวก็พอ"* ศิษย์ดื้อก็ห้อยพระเสียเต็มคอ บางคนห้อยตั้งสองสามเส้น แถมในมือยังใส่แหวนแทบครบทุกนิ้ว จนดูราวจะเป็นแคตตาล็อกแหวนเคลื่อนที่

หลวงปู่สอนให้ทำตามแบบพระพุทธเจ้า คือเจริญทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ศิษย์ดื้อก็ยังพากันหาทางลัด โดยข้ามศีลหรือสมาธิไปคว้าตัวปัญญาหรือวิปัสสนาเอาเสียเลย ผลก็เลย

เป็นเหมือนข้าวโพดปิ้งที่ไม่มีไฟ ปิ้งเท่าไรๆ ก็ไม่สุกไม่หอม เพราะองค์ประกอบไม่ครบ

หลวงปู่บอกว่าให้วัดความก้าวหน้าของการปฏิบัติธรรม จากความโกรธ ความโลภ ความหลงที่ลดลง หรือความศรัทธาในพระรัตนตรัยที่มีมากขึ้น ศิษย์ดื้อก็ชอบวัดผลที่การรู้เห็นนิมิตหรือการสัมผัสรู้สิ่งลี้ลับที่เป็นเรื่องไกลตัว หรือไกลจากหลักกรรม ความเพียร และปัญญา

สุดท้ายหลวงปู่เตือนไม่ให้ประมาท *"เวลาเหลืออีกไม่มาก ให้รีบพากันปฏิบัติ"* แต่ศิษย์ดื้อ แม้พูดถึงความไม่ประมาท ก็ยังประมาทอยู่ในคำพูดนั้นเอง ไม่ตระหนักว่าวันนี้หรือวันพรุ่งนี้อาจเป็นวันสุดท้ายของชีวิตเรา

“พวกแกมันเบื่อไม่จริง
พวกแกมันพวกเบื่อๆ อยากๆ”

๓๑
เบื่อๆ อยากๆ

ศิษย์หนุ่มๆ ของหลวงปู่กลุ่มหนึ่งร่วมสิบคน พากันไปกราบหลวงปู่ มานั่งเบียดๆ กันที่ม้านั่งเบื้องหน้าหลวงปู่ สนทนากับหลวงปู่ได้สักพัก หนึ่งในนั้นก็กราบเรียนหลวงปู่ว่า

"นับวันผมยิ่งเบื่อทางโลก ผมรู้สึกอยากบวชมากเลยครับ"

หลวงปู่ตอบสวนกลับมาว่า *"พวกแกมันเบื่อไม่จริง พวกแกมันพวกเบื่อๆ อยากๆ"* แถมท่านยังพูดสำทับตามมาอีกว่า *"พวกแกน่ะ ได้ยินเสียงผู้หญิงเค้าจ๊ะๆ จ๋าๆ คะๆ ขาๆ หรือได้ยินเสียงสาวร้องว้ายทีเดียวก็เสร็จเขา"* ทำเอาทุกคนนั่งอมยิ้ม ต่างก้มหน้าไม่กล้าสู้หน้าหลวงปู่

การณ์ก็เป็นจริงดังที่หลวงปู่กล่าวไม่มีผิด ไม่นานเลย คนที่บ่นเบื่อโลกก็แต่งงานก่อนเพื่อนๆ

พวกเรามันพวกเบื่อๆ อยากๆ บางครั้งเกิดอารมณ์เบื่อหน่ายก็หาใช่ธรรมสังเวชไม่ หากแต่เป็นอารมณ์โลกๆ ของคนที่อยากหนีปัญหาเสียมากกว่า

หากเป็นความเบื่อที่เป็นธรรมสังเวชแบบพระพุทธเจ้า ต้องเป็นความเบื่อที่มาจากปัญญาเห็นทุกข์ เห็นโทษ เห็นภัย ในวัฏสงสาร เป็นความเบื่อที่ไม่อยากเกิดอีก แต่พวกเรานี่ ยังพอใจยินดีกับสุขทุกข์ที่ประสบอยู่ทุกวี่ทุกวัน เลยเป็นประเภท “เบื่อๆ อยากๆ” อย่างที่หลวงปู่ว่าไว้ จนบัดนี้ ข้าพเจ้าก็ยัง ไม่พ้น “เบื่อๆ อยากๆ” น่าละอายต่อหลวงปู่จริงหนอ

๓๒
การละความสงสัย

ผู้ที่เริ่มสนใจปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นผู้ที่ศึกษามามาก ฟังมาก อ่านมาก มักเกิดคำถามสารพัดสารพัน จนกลายเป็นความลังเลใจซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติไปเสีย บางทีก็สงสัยล่วงหน้าไปสักหน่อย บางทีก็สงสัยในเรื่องที่ไม่ควรสงสัย เลยก้าวเดินไปไม่ถึงไหน บางทีเวลาศิษย์มาสงสัยถามไม่เข้าเรื่อง หลวงปู่จะตอบเป็นเบื้องต้นแล้วยกมือห้ามพร้อมกับพูดว่า *"แกหยุด... พอเท่านั้น"* หมายความว่าไม่ต้องถามต่อเพราะยิ่งถามไกลตัว คำตอบที่ได้กลับจะก่อให้เกิดความสงสัยและคำถามต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด

แท้จริงแล้ว ความสงสัยบางอย่าง แม้ไม่มีโอกาสซักถามครูบาอาจารย์ เราก็อาจหาคำตอบได้ด้วยตนเอง จากชั่วโมงบินคือประสบการณ์การปฏิบัติที่มากขึ้น ในขณะที่ความสงสัยส่วนที่เกินเลยหรือไกลตัว เราอาจแก้ด้วยการละหรือปล่อยวางความสงสัยนั้นไปเสีย โดยไม่จำเป็นต้องขวนขวายหาคำตอบแต่อย่างใด

การศึกษาพอประมาณแล้วลงมือปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้จากของจริงไปด้วยนั้น เป็นปฏิปทาที่ครูบาอาจารย์แนะนำ แต่จะให้ดี ควรเป็นผู้มีคุณสมบัติของการเป็นคนช่างสังเกต ช่างพินิจพิจารณาสิ่งต่างๆ ซึ่งบางทีเจออุปสรรค เราก็สามารถก้าวข้ามไปได้ด้วยการพิจารณาของเราเอง เช่น บางทีอยู่ดีๆ ก็คิดปรามาสพระพุทธเจ้า หรือปรามาสพระสงฆ์องค์เจ้า โดยไม่อาจห้ามความคิดที่เกิดขึ้นเองนั้นได้ ความคิดที่ฟุ้งขึ้นมาเพราะเหตุแห่งเศษกรรมที่เคยปรามาสพระในอดีตจนเก็บเป็นตะกอนใจรอวันกรุ่นขึ้นมา หากเราไปยึดมั่นหมายมั่นกับความคิดที่เกิดขึ้นโดยมิได้เจตนานั้น จิตก็ย่อมจะเศร้าหมอง บางทีถึงขั้นกลัวไม่อยากปฏิบัติ ทางแก้คือให้นึกขอขมาบ่อยๆ แล้วก็ปล่อยวางไป รักษาใจมิให้เศร้าหมองเพราะเรามิได้มีเจตนาสักหน่อย ปฏิบัติไปๆ ความคิดปรามาสพระนี้ก็จะค่อยๆ หายไปเองเป็นต้น

ความสงสัยอีกหลายๆ อย่าง ได้อาศัยผลแห่งการปฏิบัตินั้นเอง เป็นคำตอบ รวมทั้งเป็นตัวช่วยบอกว่าเราควรปรับปรุงการปฏิบัติหรือวางจิตอย่างไร เรียกว่าเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ ถึงจะเฉออกไปทางซ้ายนิด ขวาหน่อย ตึงไปบ้าง หย่อนไปบ้าง ก็สังเกต เรียนรู้ และปรับแต่งกันไป ตราบที่เรายังรักษาความเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน มีเป้าหมายการปฏิบัติไปในทางละ มิใช่มุ่งไปในทางเอาหรือให้ได้เป็นผู้วิเศษ ไม่พูดโม้โอ้อวดหรือสำคัญตนว่าดีแล้ว ก็ไม่ต้องกลัวหลง จะรอศึกษาให้บริบูรณ์

แล้วจึงค่อยลงมือปฏิบัติ นั่นไม่ใช่แนวทางที่ครูบาอาจารย์พาทำ นักปฏิบัติจำต้องพบกับสภาวะที่ขาดบ้าง เกินบ้าง จึงจะเรียนรู้ว่าความพอดีหรือมัชฌิมาของเรานั้นอยู่ตรงไหน

๓๓
ข้าตายแล้วต้องลงนรก?

หลวงปู่เคยสอนว่า *"อย่าอยู่ใกล้ครูบาอาจารย์นาน"* เพราะนานไปจะเกิดความคุ้นเคย หากไม่ระวังจะเผลอเอาท่านเป็นเพื่อนเล่น หรือใช้ท่านทำโน่นทำนี่ให้ ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะเทียบเคียงกับเรื่องของนางขุชชุตตราในครั้งพุทธกาล ที่อดีตชาติเคยเกิดเป็นธิดาของเศรษฐี ได้เอ่ยปากขอให้ภิกษุณีอรหันต์ผู้เป็นญาติขณะมาเยี่ยมที่บ้าน ให้หยิบตะกร้าเครื่องประดับส่งให้นาง ภิกษุณีผู้นั้นคิดว่าหากท่านไม่ส่งตะกร้าให้ ธิดาเศรษฐีก็จะโกรธ ผลคือลงนรก แต่หากส่งตะกร้าให้ ผลคือธิดาเศรษฐีต้องไปเกิดเป็นนางทาสี เป็นทาสรับใช้คนอื่น เมื่อพิจารณาแล้วภิกษุณีอรหันต์จึงเลือกทำในสิ่งที่จะเกิดโทษแก่ธิดาน้อยที่สุด นั่นก็คือการส่งตะกร้าให้

ลูกศิษย์หลวงปู่คนหนึ่งประสงค์จะถวายปัจจัยแก่หลวงปู่ แต่เขาลืมเอาซองมา พอดีเหลือบเห็นว่ามีคนเอาซองเปล่ามาถวาย วางอยู่ข้างๆ หลวงปู่ เขาจึงเอ่ยปากไหว้วานขอให้หลวงปู่ช่วยหยิบซองส่งให้เขา หลวงปู่ดุ่ท่านบอกว่า *"นี่ข้ารักแกหรอกนะ จึงบอกสอนให้ว่าทีหลังแกอย่าได้ใช้ข้าหรือครูบาอาจารย์ มันเป็นบาป"*

บางทีเราคิดเอาเองว่า เรากำลังจะทำบุญกับหลวงปู่ครูบาอาจารย์ การขอให้หลวงปู่ครูบาอาจารย์หยิบซองมาให้เราเพื่อใส่ปัจจัยถวายท่านก็ไม่น่าจะเป็นอะไร แต่หากเราได้ทราบเรื่องกรรมและวิบากกรรมของนางขุชชุตตราแล้ว เราจะไม่สงสัยเลยว่านี่คือความเมตตาของหลวงปู่ที่ต้องการปิดอบายให้แก่ลูกศิษย์ของท่าน

ที่หนักหนาก็คือ คนเข้าวัดบางคน ทีแรกก็ว่าจะมาศึกษาและฝึกฝนอบรมตนเอง อยู่ไปๆ บางทีก็เผลอสำคัญตนเป็นเจ้าของหรือผู้จัดการครูบาอาจารย์ไปเสีย หรือเห็นเป็นช่องทางเอาครูบาอาจารย์ไปหาผลประโยชน์ส่วนตน เลยขาดทุนกำไร บางทีส่วนที่ขาดทุนก็หนักหนาถึงขั้นพาให้ลงนรกได้เหมือนกัน

ครั้งหนึ่ง หลวงปู่มองไปที่ศิษย์ใกล้ชิดกลุ่มหนึ่งที่นั่งจับกลุ่มคุยกันอยู่แถวหน้ากุฏิท่าน แล้วกล่าวว่า *“ข้าตายแล้วต้องลงนรก”* พอลูกศิษย์ได้ยินอย่างนั้นก็ตกใจ ถามท่านว่า *“หลวงปู่จะตกนรกได้ยังไง หลวงปู่ทำความดีมาตั้งมาก”*

หลวงปู่ตอบว่า *“ข้าจะลงนรกเพื่อไปเอาพวกแกขึ้นมาน่ะสิ”*

มันเป็นความจริงที่ธรรมะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ก็เป็นสิ่งที่ยัดเยียดให้กันมิได้ ครูบาอาจารย์ท่านพร่ำสอน แต่พวกเราจะรับเอามาทำ หรือรับเอาไปทิ้งก็อยู่ที่เรา ความเสพคุ้นของ

แต่ละคนเป็นสิ่งที่ละได้ยาก การฝึกฝน และการที่ทั้งอบทั้งรม มันย่อมร้อน ย่อมไม่สบาย เมื่อห่างครูบาอาจารย์ก็ง่ายที่จะกลับไปสู่ความเสพคุ้นเดิมๆ คือการตามใจกิเลส จึงเป็นเรื่องตลกร้ายที่ผู้ตั้งความปรารถนาจะไปพระนิพพาน แต่การกระทำอาจกำลังนำเขาไปสู่นรกก็เป็นได้

“เวลาเหลืออีกไม่มากแล้ว
ให้รีบพากันปฏิบัติ”

๓๔

แกยังไม่รู้จักข้าจริง

ก่อนที่หลวงปู่จะมรณภาพไม่กี่วัน ข้าพเจ้าเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปถึงวัดสะแกขณะที่หลวงปู่กำลังนั่งสนทนาอยู่กับชาวบ้านราว ๔-๕ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนค่อนข้างสูงวัย ข้าพเจ้ากราบหลวงปู่ในระยะห่างออกมาและตั้งใจเงี่ยหูฟังหลวงปู่สนทนากับชาวบ้านกลุ่มนั้น

ก่อนจบการสนทนา หลวงปู่พูดเสียงดังพอให้ข้าพเจ้าได้ยินเป็นกึ่งปริศนาธรรมว่า

"ตราบใดก็ตามที่แกยังไม่เห็นความดีในตัว
ก็ยังไม่นับว่าแกรู้จักข้า
แต่ถ้าเมื่อใดแกเริ่มเห็นความดีในตัวเองแล้ว
เมื่อนั้น ข้าจึงว่าแกเริ่มรู้จักข้าดีขึ้นแล้ว"

เมื่อหลวงปู่พูดจบก็มองข้ามมาที่ข้าพเจ้า เหมือนจะบอกว่าไม่เพียงคุณลุงคุณป้าชาวบ้านที่นั่งอยู่ข้างหน้าท่านเท่านั้น แม้ตัวข้าพเจ้าก็ไม่พ้นข่ายของคนที่ยังไม่รู้จักท่านจริงด้วยเช่นกัน ให้จดจำคำนี้ไว้ให้ดี

คำของหลวงปู่นี้เป็นข้อให้พึงสังวรณ์ว่าการที่สำคัญตนว่าเรารู้จักหลวงปู่แล้วนั้น อาจเป็นการรู้จักที่ผิวเผิน หรือเป็นการรู้จักเพียงนอกๆ รู้จักแบบเห่อตามๆ กันไป หรือรู้จักบนศรัทธาที่ขาดปัญญา อาจเห็นท่านเป็นเพียงพระศักดิ์สิทธิ์ที่มีเอาไว้อ้อนวอนขอนั่นขอนี่ หรือเสกนั่นเสกนี่ให้เท่านั้น มิได้ลึกซึ้งถึงคุณธรรมของท่าน ไม่ว่าความเมตตาที่กอปรด้วยปัญญาของท่าน ตลอดจนความสันโดษ ความอดทน และน้ำใจเสียสละของท่าน ความอ่อนน้อมถ่อมตน การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ความเคารพเทิดทูนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และอุปัชฌาอาจารย์ของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิภาณในการแสดงธรรม รวมทั้งเจตนาในการแสดงธรรมที่มุ่งเอาประโยชน์ของผู้ฟังโดยปราศจากการโอ้อวดคุณธรรมของตนเองแม้แต่น้อย อีกทั้งยังปราศจากการมุ่งหวังลาภสักการะหรือความอยากเด่นอยากดังใดๆ

ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะระลึกเทียบเคียงกับพระพุทธโอวาทที่พระพุทธองค์ตรัสกับพระวักกลิผู้เฝ้าตามใกล้ชิดพระพุทธองค์ที่ว่า *“ดูก่อนวักกลิ จะมีประโยชน์อะไรด้วยการที่เธอตามดูร่างกายอันเปื่อยเน่านี้ วักกลิเอย ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม”*

ฉันใดก็ฉันนั้น ความใกล้ชิดเพียงอย่างเดียวอาจมิใช่เหตุปัจจัยที่จะทำให้รู้จักพระพุทธเจ้าหรือหลวงปู่ครูบาอาจารย์

ได้จริง หากแต่การน้อมเอาธรรมคำสอนของท่านมาปฏิบัติขัดเกลาตัวเองจนมีคุณธรรมความดีขึ้นมาในตัวต่างหาก ซึ่งยิ่งฝึกฝนอบรมจิตของเรามากเข้าเท่าใด ก็ยิ่งจะลึกซึ้งถึงคุณธรรมของครูบาอาจารย์เช่นหลวงปู่มากขึ้นเท่านั้น

๓๕
กำลังใจจากหลวงปู่

เคยบ้างไหมที่เราได้อาศัยหลวงปู่เป็นกำลังใจให้ชีวิตนั้นมีชีวาขึ้นมา

ศิษย์คนหนึ่งประสบทุกข์ ไม่รู้จะหาทางออกทางไหน บางครั้งถึงขนาดนั่งร้องไห้อยู่คนเดียว พลันนึกถึงหลวงปู่ ตีหนึ่งตีสองเอาซีดีหลวงปู่ให้พรมาเปิด นั่งพนมมือรับพรอยู่คนเดียว ปีติเกิดจนน้ำตาร่วง ความทุกข์ที่แบกไว้ในใจบรรเทาเบาบางลงฉับพลัน

ศิษย์คนหนึ่งประสบเหตุร้าย เรือบรรทุกน้ำมันที่ตนกำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลอยู่เริ่มเกิดเพลิงไหม้ แต่ทำไมเรือไม่ยอมไหม้ทั้งๆ ที่ราวเหล็กร้อนจนเป็นสีแดง ดับไฟแล้วก็ยังไม่รู้ว่าน้ำมันรั่วที่ตรงไหน ตั้งสติ เอาหลวงปู่เป็นกำลังใจ ระลึกถึงหลวงปู่ ท่านก็ดลใจให้รู้ว่ามีรูรั่วเท่ารูเข็มอยู่ตรงตำแหน่งที่ใครๆ ยากจะคาดเดาได้ นี่ถ้าไม่ใช่บารมีหลวงปู่แล้วจะรอดพ้นมาได้อย่างไร

ศิษย์คนหนึ่งเป็นทหารองค์รักษ์ไปปฏิบัติหน้าที่ลาดตระเวนบนภูเขาในแถบจังหวัดชายแดนปักษ์ใต้ ใกล้บริเวณที่ในหลวงเสด็จ แต่โดนผู้ก่อการร้ายลวงให้เข้าไปติดอยู่ในวงล้อมและถูกกระหน่ำยิง ก็รอดมาได้เพราะหลวงปู่แผ่เมตตาให้ทั้ง

ก่อนและขณะปฏิบัติหน้าที่ ทำให้มั่นใจในบารมีหลวงปู่และมีกำลังใจในการตามอารักขาพ่อหลวงของแผ่นดินอย่างเต็มกำลังความสามารถต่อไป

ศิษย์มือใหม่คนหนึ่งลองไปปฏิบัติภาวนาที่กุฏิในป่าตามลำพัง แม้อากาศหนาวเย็นแต่ก็กลัวจนเหงื่อออกมือทั้งสองข้าง บารมีหลวงปู่ตามให้ความอบอุ่นใจผ่านเสียงจิ้งจก (อันเป็นสัญญาณที่เป็นที่รู้กัน) เสียงจิ้งจกดังตั้งแต่หัวค่ำยันรุ่ง

ศิษย์ใหม่คนหนึ่งเพิ่งตามเพื่อนไปกราบหุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่ที่วัดสะแกเป็นครั้งแรก อยู่ๆ ก็เกิดพลังใจอธิษฐานเลิกเหล้าขึ้นมาเอง ถามว่าทำไมทำได้ เขาบอกว่าพอกราบหลวงปู่แล้ว ก็เกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า “อยากเป็นคนดี” และ “เราทำได้” เลยอธิษฐานต่อหน้าหุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่ว่าจะละเลิกสิ่งไม่ดี เมื่อกลับไปบ้าน ภรรยาและลูกๆ ที่เคยเอือมระอาต่อการเป็นนักดื่มของเขา ก็พากันดีใจเป็นการใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไป ก็พิสูจน์ว่าเขาทำได้จริงๆ

หลายๆ คน มีทุกข์ที่ตนคิดว่าเท่าช้าง พอได้เห็นใบหน้าหลวงปู่ หรือระลึกถึงคำสอนของหลวงปู่ ทุกข์นั้นก็พลันลดขนาดลงเหลือเท่ามด

จะบันทึกเรื่องราวอย่างไรๆ ก็ไม่รู้จบสิ้น เพราะหลวงปู่เป็นดุจพ่อ ดุจแม่ ดุจครูอาจารย์ ท่านคือ “พระผู้จุดประทีปในดวงใจ”

๓๖

รักษาคำสอน
เพียงชั่วระยะกาลแห่งควันไฟ

เราเกิดมาชาตินี้ ได้พบพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่า หากยังไม่ได้ปฏิบัติธรรมให้ได้รับประโยชน์ในทางคลายทุกข์และหาทางปิดอบาย ก็นับว่าขาดทุนกำไร และเมื่อมาขวนขวายศึกษาและปฏิบัติธรรม ก็ควรให้ได้หลักได้เกณฑ์พอที่จะมีวินิจฉัยว่าอันไหนคือทาง อันไหนมิใช่ทาง

ผู้ที่ศรัทธาหลวงปู่มักพูดว่า “รักและเคารพหลวงปู่” แต่บางทีก็ทำในสิ่งที่หลวงปู่ท่านห้ามหรือตำหนิ เช่น

หลวงปู่ห้ามบอกบุญหรือเรี่ยไรเงินทำบุญ แต่ก็ยังมีคนไม่น้อยที่ชอบมาเรี่ยไรที่หน้ากุฏิหลวงปู่ เหมือนจะท้าทายที่หน้าหุ่นขี้ผึ้งรูปเหมือนหลวงปู่ ว่าบัดนี้หลวงปู่ละสังขารไปแล้วไม่มีใครมาห้ามฉันได้หรอก

หลวงปู่บอกมิให้จับกลุ่มพูดคุยส่งเสียงรบกวนคนที่มานั่งสมาธิ ก็พากันส่งเสียงดัง คุยข้ามหัวกันไปมา

หลวงปู่ให้ยึดไตรสรณคมน์ ก็ยังพากันหาสิ่งอื่นเป็นสรณะเป็นต้น

การปฏิบัติที่ขัดกับคำสั่งสอนของหลวงปู่ จึงนับเป็นการขาดความเคารพเอื้อเฟื้อ และย่อมไม่เป็นการช่วยรักษาคำสั่งคำสอนของครูบาอาจารย์ให้ยืนยาว

เมื่อครั้งพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานได้เพียงไม่กี่วัน ก็มีพระสาวกบวชใหม่ผู้เป็นพาลบางรูปกล่าวทำนองดีใจว่าต่อแต่นี้ไปก็จะไม่มีพระพุทธเจ้ามาคอยห้ามนั่นห้ามนี่อีกแล้ว พวกเขาจะทำอะไรๆ ก็ได้ตามใจชอบ จนเป็นเหตุนำมาซึ่งการสังคายนาพระธรรมวินัยโดยพระมหากัสสปะเป็นประธาน โดยท่านได้ให้ข้อเตือนใจแก่สงฆ์ว่า *"ขอจงอย่าได้รักษาสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เพียงแค่ชั่วระยะเวลาที่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่เท่านั้น ขออย่าให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ยึดถือพระธรรมวินัยเพียงชั่วระยะกาลแห่งควันไฟเลย"*

ฉันใดก็ฉันนั้น ขอให้พวกเรามาช่วยกันรักษาและยึดถือคำสั่งสอนของหลวงปู่ที่เรารักและเคารพ อย่าให้คำสั่งสอนของหลวงปู่เลือนหาย หรือดำรงอยู่ได้เพียงแค่ชั่วระยะกาลแห่งควันไฟเลย

“ตราบใดก็ตามที่แกยังไม่เห็นความดีในตัว
ก็ยังไม่นับว่าแกรู้จักข้า
แต่ถ้าเมื่อใดแกเริ่มเห็นความดีในตัวเองแล้ว
เมื่อนั้น ข้าจึงว่าแกเริ่มรู้จักข้าดีขึ้นแล้ว”

๓๗

หลวงปู่ละขันธ์ไปอยู่ที่ไหน?

บ้างเชื่อว่าหลวงปู่เป็นพระโพธิสัตว์รอตรัสรู้อยู่ชั้นดุสิต

บ้างเชื่อว่าหลวงปู่เป็นพระอรหันต์นิพพานแล้ว

แต่ความจริงก็คือความจริง ความจริงไม่ได้ขึ้นกับความเชื่อ

เพียงแต่ความจริงบางอย่างแม้พระอริยเจ้าก็ไม่อาจรู้ได้ เพราะเป็นพุทธวิสัยเท่านั้นที่จะรู้ได้

ไม่ว่าหลวงปู่จะอยู่ที่ไหน ก็มีประจักษ์พยานมากมายว่า ท่านมาช่วยเหลือสงเคราะห์เราได้จริง

ท่านมองดูเราและคอยจะช่วยสงเคราะห์เราอยู่เสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราตั้งใจปฏิบัติตนเป็นคนดี

หลวงปู่รักษาคำพูดที่ท่านให้ไว้ที่ว่า *"แกคิดถึงข้า ข้าก็คิดถึงแก แกไม่คิดถึงข้า ข้าก็ยังคิดถึงแก"*

หลวงปู่ไม่เคยประกาศตนว่าท่านคือหลวงปู่ทวดกลับชาติมาเกิด

หลวงปู่ไม่เคยประกาศตนว่าท่านเป็นพระโพธิสัตว์

หลวงปู่ไม่เคยประกาศตนว่าท่านเป็นพระอรหันต์หมดกิเลส

หลวงปู่มีแต่พูดถ่อมตนเสมอๆ ว่า *"ข้ายังมืดอยู่" "ข้ายังเละๆ เทะๆ อยู่"*

หลวงปู่ไม่เคยพยากรณ์อดีตชาติของใครๆ ว่าเป็นลูก เป็นหลาน เป็นศิษย์ เป็นอาจารย์ ฯลฯ กับท่านมาก่อน

อย่างมากก็เพียงกล่าวเป็นกลางๆ ว่าหากไม่เคยเจอะเจอกันมาแต่อดีต ก็คงไม่ได้มาพบกันในชาตินี้

หลวงปู่ไม่เคยพยากรณ์ว่าศิษย์คนไหน "ได้สำเร็จ" โสดาฯ สกิทาฯ อนาคาฯ หรืออรหันต์

รวมทั้งไม่เคยพยากรณ์ว่าศิษย์คนไหน "จะสำเร็จ" มรรคผลในชาตินี้ หรือในอีกกี่ภพกี่ชาติข้างหน้า

ท่านยืนยันว่า *"พยากรณ์ไม่ได้"* การจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ หรือสำเร็จช้า สำเร็จเร็ว ขึ้นกับศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญาของผู้ปฏิบัติ เพราะแค่เพียง "วิริยะ" ตัวเดียว ผู้ปฏิบัติก็ยังยากที่จะรับรองตัวเองว่าจะมีความสม่ำเสมอมากน้อยเพียงใด

หลวงปู่ไม่พูดในสิ่งที่สุ่มเสี่ยงปีนเกลียวต่อการขัดต่อพระธรรมวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอวดอุตริมนุสธรรม

เพราะหลวงปู่เคารพและยกพระพุทธเจ้าและพระธรรมวินัยไว้สูงสุด

ปฏิปทาของหลวงปู่ คือ พูดในสิ่งที่เป็นความจริง มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ และพูดด้วยเมตตา

หลวงปู่พูดเพื่อประโยชน์ของผู้ฟัง มิใช่พูดเพื่อประโยชน์ของผู้พูดคือตัวท่าน

หลวงปู่ไม่เคยพยากรณ์ว่าเมื่อท่านละสังขารแล้ว ท่านจะไปอยู่ที่ไหน มีแต่สั่งไว้ว่าให้เผาท่านในท่ายืน เป็นนัยว่าท่านพร้อมที่จะติดตามดูแลและสงเคราะห์ศิษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ใดก็ตาม

คำถามที่ว่าหลวงปู่ละขันธ์ไปอยู่ที่ไหนนั้นไม่สำคัญเท่ากับคำถามที่ว่าเราตายไปแล้วจะไปอยู่ที่ไหน

มืดมาหรือสว่างมานั้นเป็นต้นทุนเดิมของเรา เปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรไม่ได้

แต่จะมืดไปหรือสว่างไปนี้สิ ขึ้นอยู่กับธรรมในใจเรา

ว่าขณะมีชีวิตอยู่นั้น เราอยู่อย่างคนใจมืดหรือใจสว่าง

๓๘
ข้าเป็นเพียงผู้ชี้ทาง

ตั้งแต่สมัยเมื่อหลวงปู่ยังมีชีวิต ถัดจากกุฏิหลวงปู่ลึกเข้าไปด้านใน มีที่จำหน่ายยาสมุนไพรจำพวกยาลมอัมพฤกษ์ อัมพาต คนที่มาติดต่อซื้อ หากเป็นขาประจำก็จะเดินเข้าไปข้างในถูก แต่หากเป็นผู้ใหม่ก็มักมาถามหาทางเอาแถวๆ กุฏิหลวงปู่นี้แหละ บางทีมาถามเอาจากหลวงปู่โดยตรงก็มี

ครั้งหนึ่ง หลังจากที่หลวงปู่ชี้นิ้วและบอกทางให้ผู้มาถามหากุฏิที่จำหน่ายยาสมุนไพรแล้ว พอดีมีลูกศิษย์นั่งอยู่กับท่าน ท่านได้พูดว่า *"ข้าก็เป็นเพียงผู้ชี้ทาง"*

คำว่า *"ข้าก็เป็นเพียงผู้ชี้ทาง"* นี้ สอดคล้องกับพุทธดำรัสที่ว่า *"ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทาง (บอกทาง)"* เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาของการประพฤติปฏิบัติ มีหลักว่าบุคคลจะบรรลุผลสำเร็จได้ก็ด้วยความพากเพียรของตนเอง พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ประกาศอิสรภาพจากอำนาจครอบงำของเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ด้วยการพัฒนาตนเองจนจิตบริสุทธิ์ถึงที่สุด สุดท้ายเทพพรหมทั้งหลายกลับมาเป็นฝ่ายกราบไหว้พระพุทธเจ้าแทน

พระพุทธศาสนาจึงมิใช่เทวนิยม หากแต่เป็น กรรมนิยม คือ นิยมเรื่องการลงมือปฏิบัติด้วยความพากเพียร ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว บุคคลล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร มิใช่การอ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดรับประทานจึงจะอิ่ม ผู้ใดลงมือก้าวเดินจึงจะถึงจุดหมาย

แต่ถึงกระนั้น แม้หลวงปู่ท่านได้ชี้แนะบอกสอนหนทาง คือศีล สมาธิ และปัญญาอันเป็นหนทางสายเก่าที่พระพุทธเจ้าและเหล่าอรหันตสาวกทั้งหลายก้าวเดินไปแล้วก็ตาม ย่อมมีผู้ที่ก้าวเดินไปตามทางบ้าง ออกนอกทาง หรือเฉไฉไปในหนทางอื่นบ้างเป็นธรรมดา แม้เมื่อครั้งพุทธกาล มีพราหมณ์ผู้หนึ่งกราบทูลถามพระพุทธองค์ว่า *“ในเมื่อหนทางนั้นมีอยู่ ผู้ที่สามารถบอกหนทางได้อย่างถูกต้องก็ยังมีอยู่ เหตุใดจึงมีผู้หลงทางเล่า”*

พระพุทธองค์ตรัสว่า *“พระนิพพานก็ยังตั้งอยู่ ทางเป็นเครื่องถึงพระนิพพานก็ยังตั้งอยู่ เราผู้ชักชวนก็ยังตั้งอยู่ แม้เรากล่าวพร่ำสอนอยู่อย่างนี้ แต่สาวกของเราน้อยนักได้บรรลุนิพพานอันเป็นผลสำเร็จถึงที่สุดยิ่ง สาวกบางพวกกลับไม่ได้บรรลุ พราหมณ์! ในเรื่องนี้ เราจักทำอย่างไรได้เล่า เพราะเราเป็นเพียงผู้บอกทางเท่านั้น”*

"ตราบใดก็ตามที่แกยังไม่เห็นความดีในตัว
ก็ยังไม่นับว่าแกรู้จักข้า
แต่ถ้าเมื่อใดแกเริ่มเห็นความดีในตัวเองแล้ว
เมื่อนั้น ข้าจึงว่าแกเริ่มรู้จักข้าดีขึ้นแล้ว"

คำพูดของหลวงปู่ประโยคนี้ ข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่า
นอกจากจะดังก้องอยู่ในใจข้าพเจ้าอย่างยากจะลืมเลือน
นับแต่ครั้งแรกที่ได้ยินจากท่านแล้ว
คงจะดังก้องอยู่ในใจของอีกหลายๆ คนที่รู้สึกผูกพัน
และเคารพรักหลวงปู่อย่างสุดซึ้ง
คำพูดประโยคนี้นับเป็นแรงบันดาลใจให้หลายๆ คน
ปรารถนาจะอบรมตนเองให้เป็น "คนดี"
และถูกนับว่า "รู้จักหลวงปู่"
แม้ทุกวันนี้จะไม่ได้เห็นใบหน้า ไม่ได้เห็นรอยยิ้ม
และไม่ได้ยินเสียงของหลวงปู่ดังแต่ก่อน
แต่ใบหน้า รอยยิ้ม และน้ำเสียงของหลวงปู่
ยังตราตรึงอยู่ในใจข้าพเจ้าเสมอมา
ข้าพเจ้าจึงได้ถ่ายทอดความรู้สึกจากใจของข้าพเจ้า
ออกมาให้ผู้อ่านทุกท่านได้ร่วมจดจำและจารึกไว้ในใจ
เพราะข้าพเจ้าและผู้ที่เคารพรักหลวงปู่
อยากบอกหลวงปู่ว่า
"พวกเราทุกคนคิดถึงหลวงปู่เหลือเกิน"

"ตราบใดก็ตามที่แกยังไม่เห็นความดีในตัว
ก็ยังไม่นับว่าแกรู้จักข้า

แต่ถ้าเมื่อใดแกเริ่มเห็นความดีในตัวเองแล้ว
เมื่อนั้น ข้าจึงว่าแกเริ่มรู้จักข้าดีขึ้นแล้ว"

คิดถึงหลวงปู่

"พอ"

ISBN: 978-616-394-244-9